

บทที่ 6

นโยบายการเงินและวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540

การเปลี่ยนแปลงในระบบการเงินระหว่างประเทศโดยเฉพาะสภาวะโลกาภิวัตน์ทางการเงินมีผลกระทบสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทยโดยเฉพาะทำให้ทางการต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายการเงินจากนโยบายการเงินเชิงอนุรักษ์มาเป็นนโยบายการเปิดเสรีทางการเงิน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลให้มีเงินทุนต่างประเทศจำนวนมากไหลเข้าประเทศ และทำให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงิน แต่การใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินก็ทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจในประเทศขึ้นโดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากการใช้นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนที่ไม่สอดคล้องกับการเปิดเสรีให้เงินทุนไหลเข้าออกอย่างเสรีหรือที่เรียกว่าปัญหาความขัดแย้งกันของนโยบายการเงิน (The Unholy Trinity) รวมถึงปัญหาสถาบันการเงินในประเทศ ซึ่งการขยายตัวของปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจไทยในปี 2540

ปัญหาเศรษฐกิจดังกล่าวนั้นเกิดจากปัญหาในเชิงโครงสร้างระบบเศรษฐกิจการเมืองในประเทศที่ กลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินกับนักการเมืองพรรคการเมืองในประเทศนั้นมีความสัมพันธ์ต่อกันในรูปแบบการอุปถัมภ์ทางการเมือง ซึ่งระบบอุปถัมภ์ดังกล่าวทำให้นักการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินสามารถแสวงหาประโยชน์จากการดำเนินนโยบายการเงินของรัฐโดยเฉพาะจากธนาคารแห่งประเทศไทย ภายใต้การพัฒนาระบบประชาธิปไตยที่มีการเลือกตั้งและระบบรัฐสภาเป็นเส้นทางในการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองนั้น นักการเมืองนายธนาคารได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในเนื้อหาวิชาการสายเทคนิคในธนาคารแห่งประเทศไทย บทบาทที่เพิ่มขึ้นของนักการเมืองเกิดขึ้นในขณะเดียวกันกับที่เกิดความขัดแย้งในบรรดาผู้บริหารระดับสูงของธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารแห่งประเทศไทยเองก็ได้ผู้ว่าการฯ ที่ขาดจริยธรรมของการเป็นนายธนาคารกลางที่ดีส่งผลให้เกิดการดำเนินนโยบายการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยมีความอ่อนแอและไร้ประสิทธิภาพ

ภายใต้โครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองของไทยดังกล่าวส่งผลให้เศรษฐกิจไทยมีความอ่อนแอ โดยเฉพาะภาคสถาบันการเงินในประเทศ (Doner and Ramsay, 1999; 191) ความอ่อนแอของภาคเอกชนดังกล่าวแสดงออกมาอย่างชัดเจนเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างระบบเศรษฐกิจ

ระหว่างประเทศ รัฐบาลผสมที่ขาดเอกภาพไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในขณะนั้นโดยเฉพาะ ปัญหาการตกต่ำของราคาสินค้าหลักทรัพย์, ราคาที่ดิน, ความซบเซาของภาคธุรกิจส่งออกสินค้ารวมถึง ภาคอุตสาหกรรมต่อเนื่อง และปัญหาสถาบันการเงินในประเทศ ปัญหาเศรษฐกิจเหล่านี้จึงขยายตัว และทำให้ไทยเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540

6.1 นโยบายการเงินไทยระหว่างปี 2531-2540

หลังจากปี 2528 เป็นต้นมา เศรษฐกิจไทยเริ่มมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมากขึ้น ในปี 2533 รัฐบาลโดยเสนอของธนาคารแห่งประเทศไทยได้เริ่มดำเนินนโยบายเปิดเสรีทางการเงิน โดยดำเนินการ ภายใต้แผนการพัฒนาระบบการเงินที่มีขั้นตอนดังนี้

1. แผนพัฒนาระบบการเงินขั้นที่ 1 (พ.ศ.2533-2535)
2. แผนพัฒนาระบบการเงินขั้นที่ 2 (พ.ศ.2536-2538)
3. แผนพัฒนาระบบการเงินขั้นที่ 3 (พ.ศ.2538-2543)

แผนการพัฒนาระบบการเงินทั้งสามแผน ๆ นั้นมีขั้นตอนในการดำเนินนโยบายการเปิดเสรีทางการเงินอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ดังนี้ (จันทวรรณ สุจริตกุล และวชิรา อารมย์ดี, 2537; จิตติมา ดุริยะ ประพันธ์, 2537; วเรศ อุปปาติก, 2544)

1. แผนพัฒนาระบบการเงินขั้นที่ 1 (พ.ศ.2533-2535)

ภายใต้แผนดังกล่าวธนาคารแห่งประเทศไทยจะพยายามปรับระบบการเงินของไทย ให้เข้าสู่สากล หรือให้ตลาดการเงินไทยเชื่อมโยงกับตลาดการเงินโลกมากขึ้น โดยมีแนวทาง 4 ด้าน ดังนี้

- ก. การผ่อนคลายข้อจำกัดทางการเงินในการประกอบธุรกิจของสถาบันการเงินด้านต่าง ๆ ลดการแทรกแซงของทางการและเปิดเสรีทางการเงินมากขึ้น

- ข. การปรับปรุง กำกับ ดูแล และตรวจสอบสถาบันการเงินให้กระชับรัดกุมและสอดคล้องกับมาตรการสากล
- ค. การพัฒนาตราสารและบริการทางการเงิน เพิ่มช่องทางการออมและการระดมเงินทุนในระบบการเงินไทย และสนับสนุนการพัฒนาตลาดตราสารทางการเงินและตลาดทุนไทย
- ง. ปรับปรุงระบบการชำระเงินให้สอดคล้องและรองรับการเปลี่ยนแปลงทางการเงิน โดยพัฒนาระบบการชำระเงินที่มีประสิทธิภาพซึ่งทำให้ต้นทุนการเคลื่อนย้ายเงินทุนและการชำระเงินอยู่ในระดับต่ำ

ในระหว่างปี 2533-2535 ทางกรโดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้เริ่มใช้นโยบายการเงินเชิงผ่อนคลายการควบคุม (Financial Deregulation) ตามแผนพัฒนาระบบการเงินที่ 1 ซึ่งมีสาระที่นำไปสู่การเปิดเสรีทางการเงินที่สำคัญ คือ ให้มียกเลิกการควบคุมเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเงินฝากในประเทศเพื่อให้ธนาคารพาณิชย์มีอิสระในการปรับอัตราดอกเบี้ยเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในตลาดการเงินระหว่างประเทศ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้ยกเลิกการกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก และเงินกู้ของธนาคารพาณิชย์เป็นลำดับ ดังนี้

- 1 มิถุนายน 2532 ยกเลิกเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำประเภท 1 ปีขึ้นไป
- 16 มีนาคม 2533 ยกเลิกเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำประเภทอายุต่ำกว่า 1 ปี
- 8 มกราคม 2535 ยกเลิกเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์
- 1 มิถุนายน 2535 ยกเลิกเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินกู้

การยกเลิกเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้ดังกล่าว เพื่อให้การกำหนดอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ในประเทศได้มีการแข่งขันมากขึ้น โดยอัตราดอกเบี้ยจะถูกกำหนดจากสภาพคล่องของธนาคาร และสอดคล้องกับสภาวะการเงินขณะนั้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อผู้ออมและผู้ลงทุนในประเทศ (สมภพ มานะรังสรรค์, 2546: 114-122)

นอกจากนี้รัฐบาลไทยยังประกาศรับพันธะข้อ 8 ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศในวันที่ 21 พฤษภาคม 2533 โดยพันธะข้อ 8 ดังกล่าวมีสาระสำคัญ คือ ห้ามสมาชิกใช้ข้อจำกัดการชำระเงิน และโอนเงินเพื่อธุรกิจเดินสะพัดระหว่างประเทศ หรือบังคับใช้สัญญาการแลกเปลี่ยนที่ขัดกับระเบียบการ

ควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินของประเทศสมาชิกอื่นที่กำหนดไว้โดยไม่ขัดกับข้อตกลงว่าด้วยกองทุน นอกจากนั้นยังห้ามประเทศสมาชิกใช้วิธีปฏิบัติการทางการเงินที่ลำเอียง หรือใช้อัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรา เป็นต้น ภายหลังจากที่ประเทศไทยได้ประกาศรับพันธะข้อ 8 แล้ว ธนาคารแห่งประเทศไทยก็ได้ผ่อนคลายการควบคุมการปริวรรตเงินตราครั้งแรกโดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 22 พฤษภาคม 2533 โดยทางการผ่อนคลายการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน และการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ ต่อมาในปี 2534 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศผ่อนคลายการปริวรรตเงินตราเป็นครั้งที่สองมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2534 และประกาศผ่อนคลายการปริวรรตเงินตราครั้งที่สาม ในปี 2535 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2535 (มนัญชยา เฟื่องฟูขจร, 2540: 19)

2. แผนพัฒนาระบบการเงินชั้นที่ 2 (พ.ศ.2536-2538)

ภายใต้การจัดทำแผนพัฒนาระบบการเงินชั้นที่สอง ธนาคารแห่งประเทศไทยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองของกลุ่มประเทศอินโดจีนและประเทศจีน ดังนั้นเพื่อที่จะให้ไทยพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นศูนย์กลางทางการเงินของภูมิภาคนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้เสนอ 3 แผนงานในแผนการเงินฉบับนี้ ดังนี้

- ก. ผ่อนคลายข้อจำกัดทางการเงิน ซึ่งถือเป็นการดำเนินการต่อจากแผนพัฒนาระบบการเงินชั้นที่ 1 แต่มีขอบเขตกว้างขวางยิ่งขึ้น รวมทั้งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในตลาดเงินและตลาดทุนและขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ
- ข. การระดมเงินออม ธนาคารแห่งประเทศไทยจะพัฒนาตลาดตราสารทางการเงินและบริการทางการเงินเพื่อระดมเงินออม ด้วยการขยายสาขาของธนาคารพาณิชย์ในประเทศ สนับสนุนให้มีการออมระยะยาวที่ผูกพันผู้ออมในลักษณะกองทุนเลี้ยงชีพต่าง ๆ
- ค. พัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางทางการเงินของภูมิภาค

มาตรการการผ่อนคลายการปริวรรตเงินตราดังกล่าวมีส่วนสำคัญทำให้เงินทุนต่างประเทศไหลเข้าและออกจากประเทศไทยได้เกือบเสรี และเป็นมาตรการทางการเงินที่สนับสนุนให้เกิดเงินทุน

ต่างประเทศไหลเข้าประเทศในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เงินลงทุนทางตรง, เงินลงทุนในหลักทรัพย์ และ เงินกู้ยืม เป็นต้น นอกจากนี้ในปี 2535 เมื่อทางการโดยกระทรวงการคลัง และธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นว่าภาคธุรกิจเอกชนทั้งภาคสถาบันการเงิน และภาคอุตสาหกรรมในประเทศยังคงมีความต้องการเงินทุนต่างประเทศประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายให้กรุงเทพ ฯ เป็นศูนย์กลางทางการเงินในภูมิภาคอินโดจีน รัฐบาลโดยการเสนอขอของธนาคารแห่งประเทศไทยจึงได้อนุญาตสถาบันการเงินในประเทศและต่างประเทศประกอบกิจการวิเทศธนกิจกรุงเทพ (Bangkok International Banking Facilities หรือ BIBF) ขึ้นในปี 2535 เพื่อดำเนินธุรกิจการเงินระหว่างประเทศ โดยทางการเริ่มอนุญาตให้ดำเนินกิจการในวันที่ 2 มี.ค.2536 มีสถาบันการเงินในประเทศและต่างประเทศได้รับใบอนุญาตจำนวนมาก ในปี 2540 สถาบันการเงินที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจ BIBF มีจำนวน 44 ราย ต่างจังหวัด PIBF จำนวน 37 ราย (สมภพ มานะรังสรรค์, 2546: 123-136; อรัญ ธรรมโน, 2540: 23-24)

3. แผนพัฒนาระบบการเงินขั้นที่ 3 (พ.ศ.2538-2543)

หลังจากที่ทางการได้ดำเนินนโยบายเปิดเสรีทางการเงินมาตั้งแต่ประกาศใช้แผนพัฒนาระบบการเงินขั้นที่ 1 และ 2 มาแล้วนั้น สภาพการแข่งขันในตลาดการเงินระหว่างประเทศและในประเทศเป็นไปอย่างรุนแรง การเปิดให้สถาบันการเงินต่างประเทศสามารถดำเนินกิจการวิเทศธนกิจกรุงเทพในรอบแรกจำนวน 22 รายนั้นทำให้สถาบันการเงินในประเทศต้องปรับปรุงเพื่อพร้อมรับกับการแข่งขัน ในแผนพัฒนาระบบการเงินขั้นที่ 3 มีรายละเอียด ดังนี้

- ก. ขยายขอบเขตการดำเนินงานของสถาบันการเงินในประเทศ เพื่อก้าวไปสู่ระดับมาตรฐานสากลและเพื่อสามารถแข่งขันกับสถาบันการเงินต่างประเทศ ธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนจะได้รับอนุญาตให้ทำธุรกิจเกี่ยวกับวานิชธนกิจ โดยเฉพาะเกี่ยวกับหลักทรัพย์ตราสารหนี้บริษัทเงินทุนจะได้รับอนุญาตให้ดำเนินธุรกิจที่ใกล้เคียงกับธนาคารพาณิชย์มากขึ้น เช่น ธุรกิจต่างประเทศ และเงินตราต่างประเทศ มีการใช้มาตรการภาษีเพื่อจูงใจให้เกิดธุรกรรมการเงินวิเทศธนกิจกรุงเทพแบบ out-out มากขึ้น เพิ่มบทบาทของบริษัทหลักทรัพย์ในการบริหารกองทุนสำรองเลี้ยงชีพในประเทศ

- ข. พัฒนาลาดการเงินในประเทศให้สมบูรณ์มากขึ้น และให้มีประสิทธิภาพในการระดมเงินออมในประเทศ ทิศทางการจะพัฒนาลาดตราสารหนี้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เชื่อมโยงตลาดการเงินในประเทศกับตลาดการเงินต่างประเทศมากขึ้น จัดตั้งตลาดตราสารอนุพันธ์ เพื่อเป็นแนวทางป้องกันความเสี่ยงทางการเงิน
- ค. การสร้างเสริมประสิทธิภาพในการแข่งขันและเปิดเสรีตลาดเงินไทย
- ง. การสนับสนุนนโยบายการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบท
- จ. การปรับปรุงประสิทธิภาพในการกำกับดูแล สถาบันการเงินและระบบการเงินในประเทศ เพื่อให้ระบบการเงินในประเทศมีความเข้มแข็งและมั่นคงรวมถึงมีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันกับต่างประเทศได้
- ฉ. การพัฒนาบุคลากรและสร้างเสริมจรรยาบรรณในการประกอบธุรกิจ โดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนจัดตั้งสถาบันเพื่อฝึกอบรมบุคลากรของตน เช่น สถาบันฝึกอบรมของสมาคมธนาคารไทยและสมาคมหลักทรัพย์ และสมาคมนักวิเคราะห์หลักทรัพย์ เป็นต้น
- ช. การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางทางการเงิน โดยใช้มาตรการภาษีเพื่อจูงใจให้เกิดธุรกรรมวิเทศธนกิจกรุงเทพแบบ out-out สนับสนุนให้รัฐวิสาหกิจและภาคธุรกิจเอกชนขนาดใหญ่กู้ยืมเงินจากกิจการวิเทศธนกิจในลักษณะโครงการให้กู้ร่วม (loan syndication) รวมถึงการพัฒนาลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยให้เป็นแหล่งระดมทุนและแหล่งการลงทุนที่สำคัญในประเทศ

6.1.1 ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดจากการใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงิน

การใช้นโยบายเปิดเสรีทางการเงินควบคู่กับการใช้นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนคงที่เป็นนโยบายการเงินที่ทำให้รัฐมีความเสี่ยงที่จะขาดความสามารถในกำกับเศรษฐกิจมหภาคของประเทศเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ได้ตั้งไว้การดำเนินนโยบายในลักษณะดังกล่าวจะมีผลทำให้ระบบเศรษฐกิจไทยขาดเสถียรภาพซึ่งปัญหาในลักษณะนี้เคยเกิดกับประเทศต่าง ๆ จำนวนมากที่เริ่มใช้นโยบายเปิดเสรีทางการเงิน โดยที่เงินทุนต่างประเทศไหลจำนวนมากไหลเข้าประเทศเหล่านี้ส่งผลให้อัตราเงินเฟ้อในประเทศและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเพิ่มสูงขึ้น ปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดการไหลออกอย่างรวดเร็วของเงินทุนต่างประเทศส่งผลให้ทางการในประเทศเหล่านี้ต้องประกาศลอยตัวค่าเงิน

ของตนซึ่งมีผลให้ค่าเงินลดลงอย่างมากในกรณีดังกล่าวธนาคารแห่งประเทศไทยได้ทราบถึงปัญหาเป็นอยู่ที่ดีอยู่แล้ว (จาคูร์นส์ ฉายแสง, 2541)

ปัญหาความขัดแย้งของนโยบายการเงินไทยมีผลทำให้การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินของทางการลดลงทั้งนี้เกิดจากการที่รัฐบาลและธนาคารแห่งประเทศไทยได้อนุญาตให้นักลงทุนไทยและต่างประเทศรวมถึงสถาบันการเงินของไทยและต่างประเทศสามารถเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศได้อย่างอิสระทั้งในบัญชีเดินสะพัดและบัญชีทุนระหว่างประเทศ ด้วยการประกาศรับพันธะข้อ 8 ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ, การอนุญาตให้สถาบันการเงินในประเทศและต่างประเทศสามารถประกอบธุรกิจกิจการวิเทศธนกิจกรุงเทพ หรือ BIBF และการประกาศใช้พระราชบัญญัติกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ในปี 2535 ปัจจัยเหล่านี้มีส่วนสำคัญทำให้เงินทุนต่างประเทศจำนวนมากไหลเข้าตลาดเงินและตลาดทุนในประเทศ ทำให้ปริมาณเงินในประเทศโดยรวมขยายตัวอย่างรวดเร็วส่งผลต่ออัตราเงินเฟ้อในประเทศและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดที่เพิ่มสูงขึ้น

6.1.2 ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและอัตราเงินเฟ้อ

หลังจากที่มีการเปิดเสรีทางการเงินในปี 2533 เงินลงทุนทางตรงจากต่างประเทศหรือ FDI และเงินทุนต่างประเทศที่นักลงทุนต่างประเทศนำมาลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวนมากไหลเข้าประเทศ การไหลเข้าของเงินทุนดังกล่าวเป็นผลมาจากสภาวะโลกภิวัตน์ทางการเงิน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของค่าเงินเหรียญสหรัฐ ฯ ที่ได้อ่อนตัวลงอย่างต่อเนื่องเมื่อเทียบกับค่าเงินสกุลสำคัญอื่นของโลกหลังจากที่มีความตกลงพลาซ่า (Plaza Accord) ในปี 2528 นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงในค่าเงินบาทยังมีผลทำให้ภาคการส่งออกของไทยขยายตัวอย่างมาก เงินทุนต่างประเทศจำนวนมากที่ไหลเข้ามานี้ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวอย่างรวดเร็วโดยผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ GDP ในปี 2531 เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 13.3 และร้อยละ 12.3 และ 11.2 ในปี 2532 และ 2533 ตามลำดับ

การที่เศรษฐกิจไทยขยายตัวอย่างรวดเร็วส่งผลให้อัตราเงินเฟ้อในประเทศและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดได้เพิ่มสูงขึ้นโดยในปี 2532 อัตราเงินเฟ้ออยู่ที่ร้อยละ 5.4 สูงจากร้อยละ 3.8 ในปี

2531 และอัตราเงินเฟ้อได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5.9 ในปี 2533 ด้านการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศนั้น การขาดดุลเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 8.5 ต่อปี ในปี 2533 จากที่ร้อยละ 3.5 ในปี 2532 เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวธนาคารแห่งประเทศไทยได้เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในขณะนั้นให้เพิ่มเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเงินฝากภายในประเทศ ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างนายประมวล ฯ และนายกำจร ฯ เนื่องจากอำนาจในการเพิ่มลดเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้นี้เป็นอำนาจร่วมกันของธนาคารแห่งประเทศไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังตามมาตรา 14 ในพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2522 ความขัดแย้งดังกล่าวนำไปสู่การปลดนายกำจร ฯ จากตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยในปี 2533 (ดอกเบี้ย ปีที่ 8 ฉบับที่ 105 เดือนมีนาคม 2533 หน้า 83-101)

ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและปัญหาเงินเฟ้อในประเทศยังคงทวีความรุนแรงแม้ว่าทางการจะได้มีมาตรการการสกัดการเก็งกำไรในภาคอสังหาริมทรัพย์ และการลดการขยายตัวของปริมาณการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ ฯ ด้วยการประกาศขึ้นอัตราส่วนเงินเชื่อเพื่อการซื้อขายหลักทรัพย์ (margin loans) แล้วก็ตาม ในปี 2533 รัฐบาลต้องดำเนินการประกาศขึ้นเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเงินฝากในประเทศตามเสนอของนายวิโรพงษ์ รามางกูร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และนายวิจิตร สุพินิจ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยในขณะนั้น โดยในเดือนพฤศจิกายน 2533 ทางการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยขายลดตัวเงิน (Discount rate) จากร้อยละ 9.5 เป็นร้อยละ 12.5 และต่อมาได้ประกาศเพิ่มเพดานอัตราดอกเบี้ยเงินกู้อีกร้อยละ 2.5 เป็นร้อยละ 19 รวมถึงให้ขยับเพดานดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์จากร้อยละ 9 เป็น ร้อยละ 12

การขึ้นอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวทำให้ดัชนีราคาหลักทรัพย์ลดลงถึง 37.1 จุดในวันเดียว และลดลงถึง 95 จุด ตลอดสัปดาห์ระหว่างวันที่ 26-30 พฤศจิกายน 2533 โดยระหว่างที่มีการประชุมคณะรัฐมนตรีทั้งนายประมวล ฯ และรัฐมนตรีท่านอื่นได้ซักถามนายวิโรพงษ์ ฯ อย่างหนักในเรื่องการขึ้นดอกเบี้ยดังกล่าว (ดอกเบี้ย ปีที่ 9 ฉบับที่ 114 เดือนธันวาคม 2533 หน้า 50) การขึ้นอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวทำให้ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและอัตราเงินเฟ้อในประเทศลดความรุนแรงลงในระดับหนึ่ง ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ 2534 เกิดการรัฐประหารขึ้นในประเทศประกอบกับเกิดสงครามในอ่าวเปอร์เซียส่งผลให้การไหลเวียนของกระแสเงินทุนระหว่างประเทศชะงักงัน โดยในปี 2534 อัตราเงินเฟ้อในประเทศลดลงอยู่ที่ระดับร้อยละ 5.7 ในขณะที่การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศลดลงเล็กน้อยที่ร้อยละ 7.7 ต่อปี

ต่อมาในปี 2535 หลังจากที่ทางารอนุญาตให้สถาบันการเงินในประเทศสามารถประกอบกิจการ BIBF และได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ในปีเดียวกันนั้น มีผลให้เงินทุนต่างประเทศสามารถไหลเข้าออกประเทศได้สะดวกภาคธุรกิจเอกชนในประเทศทั้งที่เป็นสถาบันการเงินและนอกสถาบันการเงินในประเทศต่างหันมากู้ยืมเงินจากต่างประเทศผ่านกิจการวิเทศธนกิจกรุงเทพประเภท Out-In จำนวนมาก โดยในปี 2535 ธนาคารพาณิชย์ในประเทศกู้ยืมจำนวน 151.76 พันล้านบาท และบริษัทเงินทุน ฯ กู้ยืมจำนวน 40.88 พันล้านบาท ในปี 2536 ธนาคารพาณิชย์กู้ยืมเพิ่มขึ้นเป็น 329.42 พันล้านบาท หรือขยายตัวร้อยละ 117.06 ต่อปี ในขณะที่บริษัทเงินทุน ฯ กู้ยืมจำนวน 58.43 พันล้านบาท หรือขยายตัวร้อยละ 42.93 ต่อปี ในปี 2537 ยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่องโดยมีการกู้ยืมของธนาคารพาณิชย์ขยายตัวร้อยละ 129.25 ต่อปี และบริษัทเงินทุน ฯ ขยายตัว 20.91 ต่อปี

เงินทุนต่างประเทศบางส่วนได้ไหลเข้ามาลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ โดยในปี 2536 มีจำนวนสูงถึง 67.85 พันล้านบาท เมื่อเทียบกับ 11.51 พันล้านบาทในปี 2535 ส่งผลให้ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์และปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในปี 2536 เพิ่มขึ้นอย่างมากโดยดัชนีราคาหลักทรัพย์ในปี 2536 ปิดที่ระดับ 1,682.85 เคลื่อนไหวจากปี 2535 ที่มีราคาปิดที่ 893.42 มาเป็นการเพิ่มขึ้นถึงเกือบเท่าตัว ในขณะที่ปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ในปี 2536 สูงถึง 2.2 ล้านล้านบาท เพิ่มจากปี 2535 ที่มีปริมาณการซื้อขาย 1.86 ล้านล้านบาท นอกจากนี้การประกาศใช้พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งอนุญาตให้ภาคเอกชนขนาดใหญ่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ฯ สามารถออกตราสารหนี้ส่งผลให้มีการนำเข้าเงินทุนต่างประเทศที่ได้จากการขายตราสารหนี้ในตลาดตราสารหนี้ต่างประเทศ ในปี 2536 มีการนำเข้าเงินทุนในตราสารหนี้ของภาคเอกชนของไทยสูงถึง 54.77 พันล้านบาท เพิ่มจากเดิมที่มีเพียง 2.59 พันล้านบาทในปี 2535

การไหลเข้าของเงินทุนต่างประเทศดังกล่าวทำให้อัตราเงินเฟ้อในประเทศมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยเฉพาะตั้งแต่ปี 2537 เป็นต้นมา โดยในปี 2538 อัตราเงินเฟ้อได้ขยับขึ้นเป็นร้อยละ 5.8 ต่อปี และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5.9 ต่อปี ในปี 2539 นอกจากนี้การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเริ่มสูงขึ้นจากที่มูลค่าการขาดดุลเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศอยู่ที่ร้อยละ 4.9 ในปี 2536 ได้เพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 7.8 ในปี 2538 และ ร้อยละ 7.9 ในปี 2539 ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยได้พยายามแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อ โดยการใช้มาตรการขึ้นอัตราดอกเบี้ยในตลาดซื้อคืน ฯ ในประเทศ แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวในทางกลับกันอัตราดอกเบี้ยในไทยที่สูงขึ้นทำให้ส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ย

ของตลาดเงินไทยกับตลาดเงินต่างประเทศที่สำคัญ อยู่ในระดับสูงโดยเฉพาะเมื่อเทียบกับอัตราดอกเบี้ยของเงินกู้ยืมสกุลเงิน และมาร์ก ได้ดึงดูดเงินทุนต่างประเทศไหลเข้ามามากขึ้น โดยเงินทุนเหล่านี้เป็นเงินกู้ยืมระยะสั้นที่ให้กับภาคธุรกิจเอกชนทั้งภาคธนาคาร และภาคคนนอกธนาคารกู้ยืมเงินทุนต่างประเทศที่ไหลเข้ามาทำให้เกิดการขยายตัวของสินเชื่อในระบบสถาบันการเงินในประเทศ ในปี 2535 อัตราส่วนสินเชื่อต่อเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ในระบบของไทยอยู่ที่ 1.07 เท่า และเพิ่มขึ้นเป็น 1.11, 1.27, 1.34, และ 1.35 เท่าในระหว่างปี 2536-2539 ตามลำดับ (ตารางที่ 6.1)

ตารางที่ 6.1 อัตราเงินเฟ้อ และการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทย ระหว่างปี 2535-2540 (พันล้านบาท)

	2535	2536	2537	2538	2539	Q1'2540
อัตราเงินเฟ้อในประเทศ	4.1	3.4	5.1	5.8	5.9	6.3
ดุลการค้า	-205.38	-221.67	-226.78	-373.79	-417.64	-83.89
ดุลบัญชีเดินสะพัด	-160.07	-161.12	-203.15	-337.64	-372.15	-54.09
ดุลบัญชีเดินสะพัดต่อ GDP	-5.5	-4.9	-5.4	-7.8	-7.9	-
หนี้ต่างประเทศ	43.6	52.1	64.9	82.6	89.8	97.00
(พันล้านเหรียญ สหรัฐ ฯ)						
หนี้ต่างประเทศต่อ GDP (ร้อยละ)	39.2	41.7	45.3	49.3	54.0	61.0

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อในประเทศธนาคารแห่งประเทศไทยกดดันให้อัตราดอกเบี้ยในประเทศอยู่ที่ระดับสูงโดยอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ในประเทศให้ลูกค้าชั้นดีกู้ยืม หรือ MLR อยู่ในระดับร้อยละ 10.5, 11.75, 13.75, และ 13.25 ตามลำดับ แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากในขณะที่อัตราดอกเบี้ยในประเทศเพิ่มสูงขึ้นโดยตลอดนั้นอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในตลาดการเงินต่างประเทศโดยเฉพาะตลาดการเงินโตเกียว หรือตลาดยูโรเอน นั้นอัตราดอกเบี้ยได้ลดลงอย่างต่อเนื่องโดยอยู่ที่ร้อยละ 2.74, 2.3, 1.23, และ 0.56 ระหว่างปี 2536 ถึง 2539 ตามลำดับ ความแตกต่างของอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวผลักดันให้ภาคธุรกิจเอกชนในประเทศขนาดใหญ่ต่างหันไปกู้ยืม BIBF เพื่อลดต้นทุนทางการเงินทำให้ปริมาณเงินทุนต่างประเทศไหลเข้าเพิ่มสูงขึ้น การขยายตัวของอัตราเงินเฟ้อในประเทศจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การเปลี่ยนแปลงในอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินสกุลหลักของโลกก็มีผลทำให้เงินทุนไหลเข้าไทย เช่น ในช่วงปี 2535-2538 ขณะที่ค่าเงินเหรียญสหรัฐ ๙ มีค่าอ่อนตัวลงค่าเงินเยนของญี่ปุ่นกลับแข็งค่าขึ้นทำให้เงินทุนจำนวนมากจากญี่ปุ่นไหลเข้าไทยเพื่อลงทุนในภาคอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อการส่งออก และสภาพเศรษฐกิจของประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะเศรษฐกิจถดถอยของญี่ปุ่นทำให้สถาบันการเงินในญี่ปุ่นนำเงินกู้ที่มีต้นทุนต่ำเข้าไทย นอกจากนี้เงินทุนต่างประเทศส่วนหนึ่งก็ได้เข้ามาเพื่อแสวงหาส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยระหว่างไทยกับต่างประเทศ เช่น บัญชีเงินบาทของผู้ที่มีถิ่นที่อยู่ต่างประเทศที่ฝากในสถาบันการเงินในประเทศเพื่อรับดอกเบี้ยเงินฝากซึ่งสูงกว่าประเทศของตน (ตารางที่ 6.2)

ตาราง 6.2 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในประเทศ และต่างประเทศระหว่างปี 2535-2540

ปี	2535	2536	2537	2538	2539	2540
อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม (MLR)	11.5	10.5	11.75	13.75	13.25	13.75
อัตราดอกเบี้ยลูกค้าชั้นดีในสหรัฐ ๙	3.52	3.06	4.23	5.87	5.33	5.45
อัตราดอกเบี้ยยูโรดอลลาร์ 3 เดือน	3.83	3.3	4.74	6.04	5.51	5.65
อัตราดอกเบี้ยยูโรมาร์ก 3 เดือน	9.44	7.27	5.35	4.51	3.31	3.30
อัตราดอกเบี้ยยูโรเยน 3 เดือน	4.44	2.74	2.3	1.23	0.56	0.59

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) * (อัตราเฉลี่ยของธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ 5 แห่ง)

ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและอัตราเงินเฟ้อในประเทศได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วทั้งนี้เนื่องจากปัญหาเหล่านี้เกิดจากการใช้นโยบายการเงินที่ขัดแย้งกันของไทย โดยเฉพาะการใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงิน และให้อัตราดอกเบี้ยในประเทศลอยตัวในขณะที่ให้ยังคงใช้นโยบายอัตราดอกเบี้ยคงที่ ซึ่งแม้แต่นายชวลิต ธนะชานันท์ อดีตผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยก็ยังคงกล่าวว่าการดำเนินนโยบายการเงินในลักษณะดังกล่าวของธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นเรื่องที่ประหลาดมาก (การเงินธนาคาร ปีที่ 15 เดือนมิถุนายน 2539 หน้า 188) มาตรการการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของธนาคารแห่งประเทศไทยมุ่งเน้นการใช้กลไกอัตราดอกเบี้ยในประเทศซึ่งก็ขัดกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในตลาดการเงินระหว่างประเทศที่สำคัญ เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐฯ ที่อัตราดอกเบี้ยอยู่ในช่วงปี 2538-2539 นั้นเป็นไปในทางที่ลดลง

การคงนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนแบบตะกร้าเงินดังกล่าวทำให้การขึ้นอัตราดอกเบี้ยในประเทศไม่สามารถลดล้าง (sterilization) ยับยั้งการไหลเข้าของเงินทุนต่างประเทศ ในระหว่างปี 2537-2539 ปริมาณเงินทุนไหลเข้ายังคงมีปริมาณที่สูงโดยตลอด (ตารางที่ 6.3) ทำให้ปริมาณเงินในประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็วส่งผลให้อัตราเงินเฟ้อในประเทศสูงขึ้น การแก้ไขปัญหาการเพิ่มขึ้นของอัตราเงินเฟ้อ ในขณะที่ใช้นโยบายเปิดเสรีทางการเงินนั้นต้องใช้มาตรการทางการเงินควบคู่กันไปกับการใช้มาตรการทางการคลัง โดยเฉพาะการใช้นโยบายการคลังที่เข้มงวด และเกินดุลมากพอที่จะลดล้างการไหลเข้าของเงินทุนต่างประเทศดังกล่าว

ตารางที่ 6.3 เงินทุนไหลเข้าออกของภาคเอกชนระหว่างปี 2535 ถึงไตรมาสแรกของปี 2540 (พันล้านบาท)

	2535	2536	2537	2538	2539	Q1'2540
เงินทุนไหลเข้า-ออกรวม	237.20	260.93	301.85	517.64	460.55	42.72
ภาคธนาคาร						
- ธนาคารพาณิชย์ในประเทศ	49.05	-102.16	96.41	77.24	10.84	45.84
- กิจการวิเทศธนกิจ	-	193.19	253.43	202.43	115.92	17.09
นอกภาคธนาคาร						
- เงินกู้อื่นๆ (others loans)	69.15	-61.22	-146.69	38.09	138.02	-6.80
- การลงทุนทางตรง (FDI)	50.23	36.39	22.65	29.06	36.82	16.48
- การลงทุนตลาดทุน (Equity securities)	11.51	67.85	-10.28	52.75	28.43	10.59
- การลงทุนในตราสารหนี้ (Debt securities)	2.59	54.77	37.78	28.96	59.80	2.42

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

การที่ทางการโดยธนาคารแห่งประเทศไทยเน้นการใช้มาตรการทางการเงินในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเฉพาะนโยบายอัตราดอกเบี้ยในประเทศโดยปราศจากการประสานรัฐบาลในการใช้นโยบายการคลังโดยเฉพาะการปรับลดงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลลง เพื่อลดปริมาณเงินที่หมุนเวียนในระบบลงในทางตรงกันข้ามธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ได้ยับยั้งการขยายตัวของงบประมาณรายจ่ายในส่วนของงบลงทุน โดยในปีงบประมาณ 2538 รัฐบาลได้จัดทำงบประมาณแบบสมดุลในวงเงิน 715 พันล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากงบประมาณปี 2537 ถึงร้อยละ 14.4 และในปีงบประมาณ 2539 วงเงินงบประมาณก็ได้เพิ่มขึ้นเป็น 843 พันล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นจากปี 2538 ถึงร้อยละ 17.9 การเพิ่มขึ้นของเงินงบประมาณโดยเฉพาะในส่วนของรายจ่ายลงทุนที่สูงขึ้นมีผลกระทบ

ต่อการแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของธนาคารแห่งประเทศไทยในปีงบประมาณ 2538 ใช้จ่ายลงทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 19.2 และในปีงบประมาณ 2539 ขยายตัวสูงถึงร้อยละ 28.9 ทั้งนี้รัฐบาลให้เหตุผลว่าการเพิ่มวงเงินงบประมาณเป็นไปเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจที่เริ่มชะลอตัวลงในขณะนั้น (ตารางที่ 6.4)

ตารางที่ 6.4 วงเงินงบประมาณรายจ่าย ปีงบประมาณ 2537-2539

หน่วย : ล้านบาท

โครงสร้างงบประมาณ	2537	2538	2539
วงเงินงบประมาณรายจ่าย	625,000	715,000	843,200
อัตราเพิ่ม	11.6	14.4	17.9
สัดส่วนต่อ GDP	17.2	17.0	18.3
รายจ่ายประจำ	376,382	434,383	482,368
อัตราเพิ่ม	7.2	15.4	11.0
สัดส่วนต่องบประมาณ	60.2	60.8	57.2
รายจ่ายลงทุน	212,975	253,839	327,288
อัตราเพิ่ม	24.1	19.2	28.9
สัดส่วนต่องบประมาณ	34.1	35.5	38.8

ที่มา : สำนักงบประมาณ

เมื่อปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและอัตราเงินเฟ้อขยายตัวมากขึ้น ธนาคารแห่งประเทศไทยได้หันมาใช้นโยบายกีดกันการนำเข้าเงินทุนต่างประเทศระยะสั้น เช่น กำหนดให้สถาบันการเงินที่ประกอบกิจการวิเทศธนกิจกรุงเทพให้กันสำรองเงินทุนที่นำเข้าเงินทุนผ่านกิจการวิเทศธนกิจ หรือ BIBF ประเภท out-in รวมถึงการใช้กลไกอัตราดอกเบี้ยในตลาดซื้อคืนกดดันให้อัตราดอกเบี้ยในประเทศสูงเพื่อให้ปริมาณเงินที่หมุนเวียนในประเทศลดลง แต่มาตรการดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ในทางกลับกันการใช้นโยบายอัตราดอกเบี้ยสูงของธนาคารแห่งประเทศไทยทำให้เกิดการไหลเข้าของเงินกู้ต่างประเทศระยะสั้น รวมถึงเงินทุนที่ไหลเข้ามาฝากในสถาบันการเงินเพื่อรับส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยในประเทศกับต่างประเทศ

ความผิดพลาดในการดำเนินนโยบายการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยส่งผลให้อัตราเงินเฟ้อในประเทศและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเพิ่มสูงขึ้นและเริ่มส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของ

เศรษฐกิจไทย การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดมีสาเหตุหลักที่มาจากการชะลอตัวของภาคอุตสาหกรรม การส่งออกซึ่งราคาสินค้าการส่งออกของไทยมีค่าสูงขึ้นเนื่องจากค่าเงินบาทมีค่าสูงขึ้นตามค่าเงินเหรียญสหรัฐ ฯ โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับเงินเยนและเงินสกุลคู่แข่งทางการค้าที่สำคัญของไทย เช่น เงินหยวนของจีน เป็นต้น ในสภาวะโลกาภิวัตน์ทางการเงินที่มีการไหลเข้าออกของเงินทุนต่างประเทศและการที่ไทยมีระดับการผูกพันกับเศรษฐกิจโลกด้วยการเปิดเสรีการไหลเข้าออกเงินทุนอย่างอิสระจากกิจการวิเทศธนกิจกรุงเทพ ทำให้การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจมหภาคของไทยโดยเฉพาะปัญหาอัตราเงินเฟ้อและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของธนาคารแห่งประเทศไทยต้องใช้นโยบายการเงินในส่วนของมาตรการอัตราดอกเบี้ยและอัตราแลกเปลี่ยนควบคู่กัน พร้อมกับการใช้นโยบายการคลังที่เข้มงวดจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.1.3 ปัญหาสถาบันการเงินในประเทศ

ปัญหาสถาบันการเงินในประเทศเป็นปัญหาเศรษฐกิจในประเทศที่สำคัญที่นำไปสู่วิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ปัญหาดังกล่าวเริ่มจากในปี 2535 ที่ทางการได้อนุญาตให้สถาบันการเงินประกอบกิจการ BIF ทำให้สินเชื่อในประเทศของสถาบันการเงินในประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็ว การขยายตัวของสินเชื่อในประเทศทำให้ภาคการผลิตในประเทศโดยภาพรวมขยายตัวอย่างรวดเร็วตามเกิดการลงทุนขนาดใหญ่ในภาคการผลิต (ตารางที่ 6.5) โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาคพัฒนาธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เช่น อุตสาหกรรมเหล็ก, อุตสาหกรรมปิโตรเคมี, อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ เป็นต้น การขยายตัวของภาคการผลิตดังกล่าวทำให้ไทยประสบกับปัญหาที่ผลผลิตมีเกินความต้องการของตลาด นอกจากนี้การที่ยังเกิดการลงทุนจำนวนมากในภาคการผลิตที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หรือประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจไทย

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคการผลิตนั้นเกิดจากการที่ภาคเอกชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้นทั้งที่เป็นสถาบันการเงินในประเทศและสถาบันการเงินต่างประเทศ ภาคธุรกิจเอกชนเหล่านี้ก็ยืมโดยตรงผ่าน BIF รวมถึงสามารถกู้ยืมจากสถาบันการเงินในประเทศซึ่งสถาบันการเงินในประเทศก็กู้ยืมจาก BIF แล้วนำมาปล่อยกู้ให้ภาคเอกชนในประเทศต่อเพื่อทำกำไรจากส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยดังกล่าว ความแตกต่างของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ระหว่างประเทศนี้ทำให้การกิจการวิเทศธนกิจเติบโตอย่างรวดเร็ว (โมซิต บันเปียมวัชรวิทย์, 2540: 122; Bello et al., 1998: 26-27) การที่สถาบัน

การเงินในประเทศให้สินเชื่อจำนวนมากกับภาคเอกชนโดยเฉพาะบริษัทในภาคพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากบริษัทเหล่านี้มักใช้ที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างเป็นหลักทรัพย์สินค้ำประกันเงินกู้ (asset-based) ของตนมากกว่าจะใช้ความสามารถในการจ่ายหนี้ (cash-flow based) ของผู้กู้เป็นหลักในการขอกู้ยืมเงิน กล่าวได้ว่าสถาบันการเงินในประเทศส่วนใหญ่ขาดความสามารถในการประเมินความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ (systematic credit risk assessment) การให้มูลค่าราคาที่ดินเป็นหลักประกันเงินกู้ นั้น ราคาที่ดินที่ถูกป็นราคาตามสถานะเศรษฐกิจฟองสบู่ นั้นมีความเสี่ยงที่จะราคาลดลงอย่างมากซึ่งหากราคาที่ดินลดลงโอกาสที่เงินกู้จะกลายเป็นหนี้เสียก็จะสูงตาม (Pakorn Vichyanond, 2001: 2-3)

ตารางที่ 6.5 แสดงยอดสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในประเทศและบริษัทเงินทุน ฯ

	ระหว่างปี 2532-2540								
	หน่วย : ล้านล้านบาท								
	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540
ธนาคารพาณิชย์	1.11	1.48	1.78	2.16	2.66	3.43	4.23	4.82	5.95
บริษัทเงินทุน ฯ	.22	.30	.40	.54	.73	1.00	1.30	1.48	.53
รวม	1.32	1.79	2.19	2.70	3.40	4.43	5.53	6.31	6.48

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ระหว่างที่มีการเปิดเสรีทางการเงินธนาคารพาณิชย์ และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ฯ ในประเทศ จำนวนหนึ่งได้หันมาดำเนินธุรกิจแบบวานิชธนกิจ (investment banking) ซึ่งการดำเนินธุรกิจดังกล่าว นั้นให้ผลตอบแทนกับสถาบันการเงินมากกว่าการให้สินเชื่อธรรมดาทั่วไปที่ธนาคารพาณิชย์เคยดำเนินมา สถาบันการเงินเหล่านี้อาศัยกลไกการซื้อขายควบรวมกิจการบริษัทที่มักเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ฯ ระหว่างดำเนินการมักมีการสร้างราคาหลักทรัพย์ดังกล่าวโดยอาศัยข้อมูลวงใน (insider trading) ซึ่งการซื้อขายในลักษณะดังกล่าวได้สร้างผลกำไรอย่างมาก และสามารถเพิ่มปริมาณสินทรัพย์รวมของสถาบันการเงินเหล่านี้ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว สถาบันการเงินในประเทศบางแห่งได้ให้สินเชื่อในจำนวนสูงกับสถาบันการเงินที่ทำธุรกิจวานิชธนกิจการขยายตัวด้วยธุรกรรมวานิชธนกิจอยู่ภายใต้พื้นฐานการมีหนี้สินจำนวนมากและหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้มักเป็นหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ (Bello et al., 1998: 30) การดำเนินกิจการวานิชธนกิจในการซื้อขายเพื่อครอบงำกิจการบริษัทในตลาดหลักทรัพย์นั้นอยู่ภายใต้การกำกับของธนาคารแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งทั้งสองหน่วยงานเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

ปัญหาสถาบันการเงินสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ประสิทธิภาพของกลไกการกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงินในประเทศของธนาคารแห่งประเทศไทย (Pakorn Vichyanond, 2001: 4) ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่สามารถควบคุมการขยายตัวของสินเชื่อที่สถาบันการเงินที่ให้กับภาคธุรกิจเอกชนทำให้ภาคเอกชนผลิตเกินความต้องการในประเทศโดยเฉพาะภาคพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ และสินเชื่อที่กับบริษัทในเครือ (affiliated company) ของผู้ถือหุ้นหรือกรรมการบริหารสถาบันการเงิน นอกจากนี้สถาบันการเงินมักขยายสินเชื่อเพื่อใช้ในการเก็งกำไรในช่วงเศรษฐกิจฟองสบู่ความไม่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบธุรกรรมด้านวานิชธนกิจของสถาบันการเงินในประเทศที่มักใช้หลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์เป็นหลักประกันในการขอสินเชื่อ นอกจากนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ได้สร้างมาตรฐานความมั่นคงให้กับสถาบันการเงินในประเทศในทางตรงกันข้ามธนาคารแห่งประเทศไทยกลับใช้มาตรการในลักษณะผ่อนคลายนมากกว่าเข้มงวดโดยในปี 2536 ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้สถาบันการเงินในประเทศดำรงอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดโดยธนาคารเพื่อการชำระหนี้ระหว่างประเทศ (Bank for International Settlements) หรือ BIS ทั้งที่ในขณะนั้นอัตราส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง (Capital Adequacy Ratio) หรือ CAR ที่ใช้อยู่เป็นเกณฑ์ที่สูงกว่าของ BIS นอกจากนี้นิยามในการกำหนดสินทรัพย์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non-Performing Loans) หรือ NPL ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้ก็เป็นนิยามที่ผ่อนปรนมากกว่ามาตรฐาน (วีรพล ชุมสาย ณ อยุธยา, 2541: 84)

ในปลายปี 2537 เมื่อเกิดวิกฤติในเม็กซิโกส่งผลให้ค่าเงินเปโซ และราคาหลักทรัพย์ในตลาดหุ้นในเม็กซิโกลดลงอย่างรวดเร็ว ปัญหาวิกฤติในเม็กซิโกส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยโดยนักลงทุนต่างประเทศที่ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศเกิดใหม่ต่างพากันชะลอการลงทุน หรือลดน้ำหนักในการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศเกิดใหม่เหล่านี้เพื่อลดความเสี่ยงจากการลงทุนที่อาจจะเกิดขึ้นในกรณีของเม็กซิโก ส่งผลให้การซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ของไทยนับตั้งแต่ต้นปี 2538 นั้นชะลอตัวลงอย่างชัดเจน ดัชนีราคาหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ ฯ เริ่มลดลงอย่างมากในช่วงปี 2538-2539 (ตารางที่ 6.6) การลดลงของระดับราคาหลักทรัพย์ส่งผลต่อสถาบันการเงินที่ดำเนินธุรกิจวานิชธนกิจซึ่งให้สินเชื่อเพื่อการรวบรวมกิจการ รวมถึงสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อแก่นักลงทุนเพื่อนำไปซื้อหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ ฯ การลดลงของราคาหลักทรัพย์มีผลทำให้เจ้าหน้าที่ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่เป็นบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ไม่แปลงสภาพหุ้นกู้ต้นถืออยู่ที่ทำให้บริษัทเหล่านี้ขาดสภาพคล่องทางการเงินอย่างรุนแรงเนื่องจากกำลังประสบปัญหาการเงินอยู่แล้ว โดยเฉพาะรายบริษัทสมประสงค์ ซึ่งผิมนัดชำระเงินกู้กับเจ้าหนี้ต่างประเทศ ซึ่งต่อมารัฐบาลได้เข้ามา

แก้ไขปัญหาวิกฤตราคาหลักทรัพย์ที่ลดลงด้วยการจัดตั้งกองทุนพยุงราคาหุ้น ๆ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จแต่อย่างใด

ตารางที่ 6.6 สภาวะการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ ฯ ระหว่างปี 2537-2540 หน่วย: พันล้านบาท

	2537	2538	2539	ครึ่งปี2540
มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด	3,300.7	3,564.5	2,559.5	1,614.9
มูลค่าซื้อขายเฉลี่ยต่อวันทำการ ดัชนี ฯ วันสิ้นปี	8.62	6.2	5.34	3.96
สัดส่วนการซื้อขายหลักทรัพย์ของชาวต่างประเทศ ต่อการซื้อขายหลักทรัพย์รวม (%)	1,360.09	1,280.81	831.75	527.28
	20.96	26.33	34.25	44.32

ที่มา: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ปัญหาการตกต่ำของผลประกอบการในภาคอสังหาริมทรัพย์ในประเทศ ได้แสดงออกมาชัดเจนในช่วงปี 2539 ผลผลิตล้นตลาดของภาคอสังหาริมทรัพย์มีจำนวนมากขึ้นทางการได้เข้ามาแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ซึ่งก็ไม่ประสบความสำเร็จ ปัญหาของภาคอสังหาริมทรัพย์ทำให้ปัญหาสถาบันการเงินในประเทศทวีความรุนแรงมากขึ้นโดยเฉพาะกรณีของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การและบริษัทเงินทุนเอกชนกิจ แม้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะพยายามใช้กลไกของกองทุนเพื่อการฟื้นฟู ฯ ป้องกันไม่ให้สถาบันการเงินดังกล่าวล้มแต่มาตรการดังกล่าวก็ไม่สามารถเรียกความเชื่อมั่นของนักลงทุนกลับคืนมาได้ แนวคิดของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ยืนยันว่าสถาบันการเงินในประเทศล้มไม่ได้ไม่สามารถเป็นจริงได้ในทางปฏิบัติเนื่องจากฐานะเงินกองทุน ของกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ณ สิ้นปี 2538 มีอยู่เพียง 28,914 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.778 เมื่อเทียบกับสัดส่วนเงินเงินฝากและเงินกู้ยืมทั้งระบบการเงินในประเทศ (กองทุนเพื่อการฟื้นฟูสถาบันการเงิน, 2538: 43) เงินของกองทุน ฯ ดังกล่าวไม่เพียงพอรองรับความเสียหายที่เกิดขึ้นในธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การได้ส่งผลให้ความน่าเชื่อถือสถาบันการเงินของไทยในสายตานักลงทุนลดลงอย่างมาก ในปี 2539 หนี้เสียทั้งระบบของสถาบันการเงินในประเทศเริ่มเพิ่มสูงขึ้นจากการชะลอตัวลงอย่างรุนแรงของภาคธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง (ตารางที่ 6.7) ส่งผลให้ประชาชนเริ่มตระหนกและต่างพากันถอนเงินจากสถาบันการเงินในประเทศโดยเฉพาะบริษัทเงินทุน ฯ และธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กจนทางการโดยธนาคารแห่งประเทศไทยต้องเข้ามาดำเนินการสั่งให้บริษัทเงินทุน ฯ จำนวนหนึ่งต้อง

เงินทุนและต่อมามีการสั่งปิดกิจการบริษัทเงินทุนจำนวนมากเป็นการชั่วคราว (โปรดดูตาราง 6.12 หน้า 238-241)

ตารางที่ 6.7 สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในประเทศระหว่างปี 2536-2540

หน่วย: พันล้านบาท

ปี	2536	2537	2538	2539	2540**
ธนาคารพาณิชย์					
สินเชื่อทุกประเภท*	2,694	3,457	4,250	4,855	5,089
(อัตราการเพิ่มคิดเป็นร้อยละ)	23.5	28.3	22.9	14.2	4.8
สัดส่วนสินเชื่อต่อเงินฝาก	102.9	110.9	112.8	112.9	106.3
ดอกเบี้ยค้างรับ	36.06	40.66	50.30	64.12	102.18
(อัตราการเพิ่มคิดเป็นร้อยละ)	N.A.	12.8	23.7	27.5	59.3
สินเชื่อธุรกิจสงฆ์หรือสหกรณ์	303.80	364.20	400.18	426.10	421.86
(อัตราการเพิ่มคิดเป็นร้อยละ)	21.0	19.9	9.9	6.5	-1.0
สัดส่วนสินเชื่อธุรกิจ					
อสังหาริมทรัพย์ต่อสินเชื่อรวม	11.3	10.5	9.4	8.8	8.3

* รวม Interbank และรายการ Out-in จาก BIBF

** ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2540

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด และปัญหาสถาบันการเงินในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น เกิดจากปัญหาในเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมืองในประเทศ โครงสร้างทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงได้เปิดโอกาสให้นักการเมือง พรรคการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองได้เข้ามาบีบบทบาทในทางการเมือง หลังปี 2535 เมื่อตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองได้เข้ามาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในขณะที่บทบาทของธนาคารแห่งประเทศไทยในการดำเนินนโยบายการเงินเริ่มลดลง (วิรพล ชุ่มสาย ณ อยุธยา, 2541: 119) ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองและธนาคารแห่งประเทศไทยทำให้การดำเนินนโยบายการเงินของไทยไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในระยะยาวได้นโยบายการเงินของรัฐจึงเน้นการเปิดเสรีทางการเงินที่ทำให้กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองได้รับประโยชน์อย่างรวดเร็ว โครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมืองของไทย ทำให้กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองของไทยสร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ทางการเมืองกับพรรคการเมืองและนักการเมือง ในขณะที่การทำงานของธนาคารแห่งประเทศไทยในด้านการกำกับสถาบันการเงินไร้ประสิทธิภาพ และมีความแตกแยกในองค์กร

6.2 ธนาคารแห่งประเทศไทยในทศวรรษ 2530

ภายหลังการเข้ามามีอำนาจของรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งในปี 2531 ธนาคารแห่งประเทศไทยเริ่มถูกนักการเมืองพรรคการเมืองแทรกแซงการดำเนินงานนโยบายการเงิน ในปี 2532 เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยขึ้นทำให้มีการปลดผู้ว่าการ ฯ ในเดือนมีนาคม 2533 ต่อมาเมื่อนายวิจิตร สุพินิจ ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งผู้ว่าการ ฯ ในเดือนตุลาคม 2534 เริ่มเกิดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่บรรดาผู้บริหารระดับสูงในธนาคารแห่งประเทศไทย ความขัดแย้งดังกล่าวได้สร้างความแตกแยกอย่างมากในธนาคารแห่งประเทศไทย ปัญหาในธนาคารแห่งประเทศไทยนั้นมีหลายประการ ทั้งการแตกแยกในหมู่บรรดาผู้บริหารระดับสูง, การมีผู้ว่าการที่เสื่อมในจริยธรรมในการเป็นนายธนาคารกลางที่ดี, การนำการเมืองเข้ามาในองค์กร เพื่อให้ตนได้ดำรงตำแหน่งสูงสุดและการใช้การเมืองเพื่อกำจัดผู้ที่มีความคิดเห็นที่ขัดแย้งออกไปส่งผลการดำเนินนโยบายการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นไปอย่างไร้ประสิทธิภาพ

การเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจ การเมืองในประเทศ และความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของนักการเมืองพรรคการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินมีผลให้การดำเนินนโยบายการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยในขณะนั้นไม่มีประสิทธิภาพ นโยบายการเงินไม่สามารถแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในขณะนั้นทำให้ระบบเศรษฐกิจไทยโดยเฉพาะภาคการเงินในประเทศอ่อนแอเกิดปัญหาสถาบันการเงินในประเทศขึ้น และเมื่อเศรษฐกิจระหว่างประเทศเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะค่าของเงินเหรียญสหรัฐ ฯ ที่แข็งตัวขึ้นได้ส่งผลให้พื้นฐานทางเศรษฐกิจของไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างรวดเร็ว (จิตติศักดิ์ นันทพานิช และสมลักษณ์ ศรีมาลี, 2542)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังที่มาจากการเลือกตั้งได้เริ่มเข้ามาแทรกแซงการทำงานของธนาคารแห่งประเทศไทย ในระหว่างปี 2532-2533 เกิดความขัดแย้งระหว่างนายประมวล สภาวสุ กับนายกำจร สติรกุล ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายการเงินในขณะนั้น นายกำจร ฯ จำต้องดำเนินการตามเสนอของนายประมวล ฯ หลายเรื่องโดยเฉพาะนโยบายการกำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ย ทำให้นายกำจร ฯ ถูกมองจากข้าราชการสายเทคนิคที่เป็นผู้บริหารระดับสูงในธนาคารแห่งประเทศไทยว่ามีความอ่อนแอ ถูกการเมืองเข้ามากลั่นแกล้ง

ในเดือนมกราคม 2533 ผู้บริหารระดับสูงของธนาคารแห่งประเทศไทยจำนวน 10 คน ได้เข้าพบนายกำจร ฯ เพื่อเรียกร้องให้นายกำจร ฯ แสดงจุดยืนที่ถูกต้องขององค์กรเนื่องจากพวกเขามีความเห็นว่าการเมืองเข้าแทรกแซงการทำงาน (ดอกเบี๋ย ปีที่ 8 ฉบับที่ 105 เดือนมีนาคม 2533 หน้า 83-101 หน้า 17) นอกจากนี้ นายจรูญ หนูขวัญ ผู้อำนวยการฝ่ายกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทยในขณะนั้น ได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ ดิเอเซีย นวอลสตรีท เจอเนรัล โจมตีการทำงานของ นายกำจร สติกรกุล (ดอกเบี๋ย ปีที่ 9 ฉบับที่ 107 เดือนพฤษภาคม 2533 หน้า 50) เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นครั้งแรกของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ผู้บังคับบัญชาวิชาการการทำงานของผู้บังคับบัญชาและกดดันให้ผู้ว่าราชการ ฯ ลาออกจากตำแหน่ง แทนที่ที่เคลื่อนไหวเป็นกลุ่มอดีตนักเรียนทุนธนาคารแห่งประเทศไทยรุ่นแรก ๆ ที่ดำรงตำแหน่งระดับบริหาร ต่อมาเมื่อนายประมวณ ฯ ปลดนายกำจร ฯ จากตำแหน่งในเดือนมีนาคม 2533 นายประมวณ ฯ ได้เสนอชื่อนายชวลิต ธนะชานันท์ รองผู้ว่าราชการ ฯ ให้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการ ฯ โดยในขณะนั้น นายชวลิต ฯ เหลืออายุราชการเพียง 6 เดือนเศษ เท่านั้น และได้แต่งตั้งนายไพศาล กุมาลยวิสัย ผู้ช่วยผู้ว่าการเป็นรองผู้ว่า ฯ โดยที่นายไพศาล ฯ นายชวลิต ฯ นั้นต่างเกษียณอายุราชการพร้อมกัน

นายวิจิตร สุพินิจ ได้เริ่มแสดงบทบาทอย่างชัดเจนว่าเขามีความต้องการที่จะดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการ ฯ ต่อจากนายชวลิต ฯ โดยเขาได้ผลักดันให้มีการเพิ่มอัตรารองผู้ว่าราชการธนาคารแห่งประเทศไทยอีกหนึ่งอัตราจากเดิมที่มีเพียงอัตราเดียวด้วยเหตุผลที่ว่าในเดือนกันยายน 2533 นั้น นายชวลิต ฯ และนายไพศาล ฯ ต้องเกษียณอายุพร้อมกันซึ่งจะทำให้การบริหารงานของธนาคาร ฯ อาจขาดความต่อเนื่องซึ่งในที่สุดคณะรัฐมนตรีก็ได้อนุมัติให้เพิ่มอัตรารองผู้ว่าราชการ ฯ อีกหนึ่งอัตราตามเสนอ และได้แต่งตั้งให้นายวิจิตร ฯ ดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าราชการ ฯ ทั้งที่ในขณะนั้น นายวิจิตร ฯ มีอาวุโสน้อยกว่าในตำแหน่งผู้ช่วยผู้ว่าราชการ ฯ น้อยกว่า นายเริงชัย มระกะกานนท์ แต่จากการที่ นายวิจิตร ฯ นั้นเกี่ยวข้องกับนักการเมืองโดยเขาทำงานในคณะที่ปรึกษาบ้านพิษณุโลกของ พล.อ.ชาติชาย ฯ ในช่วงก่อนมีการปลดนายกำจร ฯ (ดอกเบี๋ย ปีที่ 15 ฉบับที่ 184 ประจำเดือนตุลาคม 2539; 93-4; เนชั่น สุดสัปดาห์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 272 วันที่ 22-28 ส.ค.2540; 13-14; Thitinan Pongsudhirak, 1999: 9-10)

นายวิจิตร สุพินิจ ได้รับการเสนอชื่อจากนายวีระพงษ์ ฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในขณะนั้นให้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการ ฯ ในเดือนตุลาคม 2533 ต่อจากนายชวลิต ธนะชานันท์ โดยมีนายเริงชัย มระกะกานนท์ และนายเอกกมล ศิริวัฒน์ เป็นรองผู้ว่าราชการ ฯ นายวิจิตร ฯ นั้นเป็นนักเรียนทุนธนาคารแห่งประเทศไทยคนแรกที่ได้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการ ฯ เขาเป็นนักเรียนทุนธนาคารแห่งประเทศไทย

ไทยรุ่น 1 โดยมีเพื่อร่วมรุ่น เช่น นายประทีป สนธิสุวรรณ, นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม ในขณะที่รองผู้ว่าการฯ ทั้งสองก็เป็นนักเรียนทุนฯ เช่นกัน โดย นายเจิงชัย มะระกานนท์ เป็นนักเรียนทุนฯ รุ่น 2 มีเพื่อนร่วมรุ่น เช่น นายโอฬาร ไชยประวัติ ส่วนนายเอกกมล ศิริวัฒน์ เป็นนักเรียนทุนฯ รุ่น 4 (ดอกเบี๋ย ปีที่ 13 ฉบับที่ 163 ประจำเดือนมกราคม 2538 หน้า 78-90)

ในปีที่นายวิจิตรฯ ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการฯ นั้น เขามีอายุเพียง 49 ปี ดังนั้นจึงเหลืออายุราชการถึง 11 ปี ซึ่งหากเขาดำรงตำแหน่งผู้ว่าการฯ จนเกษียณอายุ เขาจะเป็นผู้ว่าการฯ ที่ดำรงตำแหน่งยาวนานรองจาก ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ (ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการฯ ถึง 12 ปี) กล่าวกันว่าระหว่างที่มีการเลือกผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งผู้ว่าการฯ แทนนายชวลิตฯ นั้น นายชวลิตฯ ได้เสนอให้นายวีระพงษ์ฯ รัฐมนตรีว่าฯ ในขณะที่นั้นสรรหาบุคคลภายนอกธนาคารแห่งประเทศไทยมาดำรงตำแหน่งดังกล่าว เนื่องจากนายชวลิตฯ เองทราบดีถึงความทะเยอทะยานของนายวิจิตรฯ และรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างนายวิจิตรฯ กับกลุ่มนักการเมือง โดยนายชวลิตฯ ได้เสนอชื่อนายบัณฑิต บุญยานะให้ดำรงตำแหน่งแทนเขา (ดอกเบี๋ย ปีที่ 11 ฉบับ 142, เมษายน 2536 หน้า 144-145; Apichat Satitniramai, 2000)

นายวิจิตรฯ นั้น เป็นบุคคลที่ตระหนักดีว่าการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองในขณะนั้นทำให้นักการเมืองมีบทบาทในการดำเนินนโยบายการเงินเพิ่มขึ้น และจากการดำรงตำแหน่งผู้ว่าการฯ นั้นไม่มีวาระการดำรงตำแหน่งที่แน่นอน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และคณะรัฐมนตรี เป็นผู้ที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะปลด หรือแต่งตั้ง ผู้ว่าการฯ เมื่อเขาดำรงตำแหน่งเขาจึงเฝ้าระวังการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองที่อาจทำให้ตำแหน่งของตนไม่มั่นคงในระหว่างที่เขาดำรงตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (ระหว่างปี 2533-2539) นายวิจิตรฯ ได้ทำงานร่วมกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังจำนวน 8 ท่าน ในรัฐบาล 6 ชุด ทำงานร่วมกับนายกรัฐมนตรีถึง 5 ท่าน นับได้ว่านายวิจิตรฯ เป็นผู้ว่าการฯ ที่ทำงานร่วมกับนักการเมืองมากที่สุดในประวัติศาสตร์การเงินไทย (ดอกเบี๋ย ปีที่ 15 ฉบับที่ 184 ประจำเดือนตุลาคม 2539 หน้า 95)

เมื่อนายวิจิตรฯ เข้ามาดำรงตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยได้เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวกอย่างรุนแรงในธนาคารแห่งประเทศไทย มีการแบ่งกลุ่มเป็นสองกลุ่มหลักในธนาคาร นายวิจิตรฯ เริ่มใช้แนวทางการแบ่งแยกและปกครองเพื่อให้ตนสามารถกุมอำนาจในการบริหารได้เบ็ดเสร็จ โดยคัดผู้ที่ไม่เห็นด้วยหรือไม่ถูกกับนายวิจิตรฯ ไปดำรงตำแหน่งที่ไม่ค่อยมีความสำคัญ และเลือกสรร

คนที่มีอาวุโสน้อย ๆ มาดำรงตำแหน่งที่สำคัญในธนาคารเพื่อช่วยต่อการปกครองและบริหารงานธนาคาร (สุระชัย ชูผลกา, 2542: 41-42) นายวิจิตร ฯ เริ่มมีความขัดแย้งกับนายเอกกมล ฯ ในปี 2535 เมื่อมีการประชุมผู้บริหารของธนาคารแห่งประเทศไทยนายวิจิตร ฯ กับนายเอกกมล ฯ มีความเห็นขัดแย้งกันในเรื่องนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนในขณะนั้น โดยนายเอกกมล ฯ นั้นได้โต้แย้งนายวิจิตร ฯ ต่อหน้าที่ประชุมว่าการดำเนินนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนว่าแนวคิดของนายวิจิตร ฯ นั้นผิดพลาด นายเอกกมล ฯ เสนอให้มีการปรับปรุงระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบตะกร้าเงินที่ใช้อยู่ให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นเนื่องจากนายเอกกมล ฯ เห็นว่าหลังจากที่ทางการมีนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนแบบผ่อนคลายเป็นแล้ว ควรจะให้ค่าเงินบาทเป็นไปตามกลไกการตลาดในระดับหนึ่ง ซึ่งต่างกับความคิดของนายวิจิตร ฯ ที่ให้ค่าเงินบาทมีเสถียรภาพเมื่อเทียบกับเงินเหรียญสหรัฐ ฯ ซึ่งทำให้นายเอกกมล ฯ ถึงกับตำหนินายวิจิตร ฯ ก่อนจะออกจากที่ประชุมว่านายวิจิตร ฯ นั้นกำลังจะทำลายเศรษฐกิจไทย*

ในปี 2535 เมื่อพรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล และนายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในกลางปี 2536 นายเอกกมล ฯ ได้ขออนายธารินทร์ ฯ ซึ่งเป็นเพื่อนกันให้ตนไปช่วยราชการในลักษณะยืมตัวในตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) เป็นเวลา 4 ปี เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานใหม่ที่ตั้งขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัติกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535 โดยกฎหมายดังกล่าวผ่านสภา ฯ ในสมัยรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน ในปี 2535 ใช้แทนพระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2527 ภายใต้พระราชบัญญัติกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์นี้ ก.ล.ต.มีหน้าที่กำกับดูแล ตรวจสอบ บริษัทและหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ฯ และพัฒนาตลาดทุนของประเทศ โดยมีคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ จำนวน 9 คนซึ่งประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธาน ฯ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย และตัวแทน 5 คนจากภาคเอกชน ร่วมเป็นกรรมการ ฯ (คุนิโอ, โยชิฮาระ, 2541: 136-137)

บทบาทของนายเอกกมล ฯ ในฐานะ เลขาธิการ ก.ล.ต.สามารถตอบสนองนโยบายของนายธารินทร์ ฯ ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้อาจเนื่องจาก นายเอกกมล ฯ นั้นมีความสนิทสนมกับนายธารินทร์

* โปรดดู Ben Davis. *The Rise and Fall of Thailand's Technocrats*. Asiamoney. 30 February 1997. pp.25-26

๔ มาก่อนเมื่อครั้งเรียนหนังสือที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เมืองบอสตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา (เนชั่น สดส์ปดาร์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 269 วันที่ 1-7 ส.ค.2540 หน้า 11) ในระหว่างดำรงตำแหน่งนายเอกกมล ๔ ก.ล.ต.สนองนโยบายนายธารินทร์ ๔ ด้วยการดำเนินคดีกับนายสอง ๔ และพวก ในข้อหาปิ่นหุ่น ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ, ดำเนินคดีกับนายสอง ๔ และคุณหญิงพัชรี ว่องไพฑูริย์ กับพวก ใน ข้อหาปิ่นหุ่นบริษัท รัตนการเคหะ จำกัด(มหาชน), บริษัทเงินทุนเฟิร์สซิตีอินเตอร์เนชันแนล จำกัด(มหาชน) และ บริษัท กฤษฎาพานานคร จำกัด (มหาชน) เป็นต้น ซึ่งการดำเนินงานของนายเอกกมล ๔ และ ก.ล.ต.ดังกล่าวถูกกล่าวหาว่าเลือกปฏิบัติเนื่องจากกลุ่มบุคคลที่ถูกดำเนินคดีนั้นเป็นกลุ่มทุนของพรรค การเมืองที่ไม่ใช่พรรคประชาธิปัตย์ (ดอกเบี๋ย ปีที่14 ฉบับที่ 170 ประจำเดือนสิงหาคม 2538 หน้า 117)

ตำแหน่งเลขาธิการ ก.ล.ต.นั้นมีความอำนาจในการกำกับตรวจสอบตลาดทุนอย่างมาก โดยเฉพาะ อำนาจในการอนุมัติรับบริษัทที่ยื่นขอเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ๔ ซึ่งแต่เดิมอำนาจ ดังกล่าวเป็นของคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ ๔ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ที่ผ่านมา ขั้นตอนการอนุมัติบริษัทเป็นบริษัทจดทะเบียน ๔ เริ่มจากที่บริษัทขอยื่นจดทะเบียนกับตลาด หลักทรัพย์ ๔ โดยมีคณะกรรมการพิจารณารับหลักทรัพย์ ๔ เป็นผู้พิจารณาขั้นต้นและเสนอต่อไปให้ คณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์๔ เป็นผู้พิจารณาอีกครั้ง และเมื่อผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการ ตลาดหลักทรัพย์ ๔ แล้วจึงส่งต่อไปให้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังอนุมัติให้ทำการซื้อขายในตลาด หลักทรัพย์ ๔

พระราชบัญญัติกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535 ให้อำนาจเลขาธิการ ก.ล.ต. ในการอนุมัติการเป็นบริษัทจดทะเบียนจากเดิมที่เป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง พระราชบัญญัติ ๔ ยังให้อำนาจกับคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ หรือ ก.ล.ต. อย่างมากโดยมีการตัดขั้นตอนในการรับบริษัทเข้าจดทะเบียนในส่วนในตลาดหลักทรัพย์ ๔ ลง บริษัท ที่ขอจดทะเบียนสามารถยื่นขอกับ ก.ล.ต.ได้โดยตรง และเมื่อผ่านขั้นตอนการพิจารณาขั้นต้นจาก ก.ล.ต.แล้ว บริษัทสามารถทำการกระจายหุ้นสามัญขายให้กับประชาชนทั่วไปได้ และเลขาธิการ ก.ล.ต.เป็นผู้มีอำนาจในการอนุมัติให้หลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนใหม่ดังกล่าวสามารถทำการซื้อ ขายในตลาดหลักทรัพย์ ๔ โดยเลขาธิการ ก.ล.ต.เป็นผู้กำหนดวันซื้อขายหลักทรัพย์ ๔ ในระหว่างปี 2536-2537 นั้นปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์รวมถึงดัชนีตลาดหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ ๔ ได้ เพิ่มขึ้นอย่างมาก การที่บริษัทขนาดใหญ่นิยมยื่นขอจดทะเบียนกับ ก.ล.ต. เพื่อให้ทำการซื้อขาย

หลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ ฯ ทำให้บทบาทของนายเอกกมล ฯ ในฐานะเลขาธิการ ก.ล.ต. มีผลต่อการสะสมทุนของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินมีมาก โดยนายเอกกมล ฯ เคยกล่าวถึงอำนาจและบทบาทของเลขาธิการ ก.ล.ต.ว่า "...คนที่เสนอเรื่องก็คือเลขา ก.ล.ต.หาก เลขา ก.ล.ต.ร่วมมือกับ รมต. คลัง นี่คุณ คุณรันตลาดได้ทั่วประเทศเลย คุณคุมบริษัทธุรกิจหลักทรัพย์ทุกแห่ง คุณตรวจบริษัทธุรกิจหลักทรัพย์ทุกแห่ง" (ดอกเบี้ยว ปีที่ 11 ฉบับที่ 132 เดือนมิถุนายน 2535 หน้า 31-32 สัมภาษณ์ เอกกมล ศิริวัฒน์)

การที่นายเอกกมล ฯ มีบทบาทสำคัญในฐานะเลขาธิการ ก.ล.ต. ประกอบกับเขามีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับ นายธารินทร์ ฯ ทำให้นายวิจิตร ฯ เกิดความระแวงว่านายเอกกมล ฯ จะกลับมาธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อดำรงตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยแทนตนเขาจึงได้ใช้จุดอ่อนของนายเอกกมล ฯ ที่เป็นบุคคลที่กว้างขวางมีเพื่อนฝูงในวงการการเงินการธนาคารในประเทศจำนวนมาก เนื่องจากนายเอกกมล ฯ นั้นเคยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงินในประเทศเป็นระยะเวลาอันยาวนานประกอบกับนายเอกกมล ฯ นั้นมีบุคลิกที่ชอบการออกสังคม นายวิจิตร ฯ ได้ใช้อุปนิสัยชอบพูดชอบคุยดังกล่าวของนายเอกกมล ฯ เป็นประเด็นในการดำเนินคดีเขาโดยกล่าวหาว่ากับนายเอกกมล ฯ ในฐานะเลขาธิการ ก.ล.ต. ได้เผยแพร่ความลับของทางราชการให้กับนักเล่นหุ้น, นายธนาคาร, รวมถึงสื่อมวลชนจำนวนหนึ่ง โดยการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวมีผลให้เกิดการซื้อขายหลักทรัพย์แบบการอาศัยข้อมูลวงใน (insider trading) ในตลาดหลักทรัพย์ ฯ

ในเดือนมีนาคม 2537 นายวิจิตร ฯ ได้ขอให้นายภุมรัตน์ ทักษาดิพงษ์ ผู้ซึ่งเป็นเพื่อนร่วมรุ่นในหลักสูตรของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรกับนายวิจิตร ฯ ที่ในขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติดำเนินการสืบหาตัวผู้เผยแพร่ความลับของทางราชการ ต่อมาในวันที่ 28 มีนาคม 2538 สำนักข่าวกรองแห่งชาติได้ส่งรายงานข้อมูลลับแสดงการกระทำผิดของนายเอกกมล ฯ ต่อธนาคารแห่งประเทศไทย โดยชี้ว่านายเอกกมล ฯ ได้เปิดเผยความลับของทางราชการให้กับนักเล่นหุ้น, นายธนาคาร รวมถึงสื่อมวลชนจำนวนหนึ่งจริง (ดอกเบี้ยว ปีที่ 14 ฉบับที่ 176 ประจำเดือน กุมภาพันธ์ 2539 หน้า 64)

เมื่อนายวิจิตร ฯ ได้รับรายงานดังกล่าวจากสำนักข่าวกรองแห่งชาติ เขาได้เสนอรายงานดังกล่าวให้กับนายธารินทร์ ฯ ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและประธานคณะกรรมการ

ก.ล.ต.ทราบเพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป แต่หลังจากที่ได้รับรายงานดังกล่าวว่านายธารินทร์ ฯ กลับไม่ดำเนินการทางกฎหมายแต่ประการ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี 2538 พรรคชาติไทย ได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลโดยนายบรรหาร ศิลปอาชาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคลัง การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อนายเอกกมล ฯ โดยเขาได้คาดหมายว่าอาจจะไม่ได้รับความร่วมมือในการทำงานจาก รัฐบาลนายบรรหาร ฯ ดังนั้นในวันที่ 23 กรกฎาคม 2538 หลังจากที่นายสุรเกียรติ์ ฯ ดำรงตำแหน่ง เพียง 5 วันนายเอกกมล ฯ ได้ยื่นความจำนงเพื่อขอลาออกจากตำแหน่ง เลขาธิการ ก.ล.ต. ต่อนายสุรเกียรติ์ ฯ และขอกลับไปทำงานต่อที่ธนาคารแห่งประเทศไทย

ข่าวการลาออกของเขาทำให้เกิดความตื่นตระหนกในตลาดหลักทรัพย์ ฯ ดัชนีราคา ฯ ได้ปรับตัวลดลงอย่างรุนแรงถึง 72 จุด ภายในวันเดียว นายบรรหาร ฯ นั้นไม่พอใจกับการกระทำของนายเอกกมล ฯ อย่างมากเขาถือว่านายเอกกมล ฯ จงใจทำลายความน่าเชื่อถือของรัฐบาลด้านนายวิจิตร ฯ นั้นทันทีที่ทราบข่าวการลาออกของนายเอกกมล ฯ นายวิจิตร ฯ ก็ได้เสนอชื่อ นายปกรณ์ มาลากุล ณ อยุธยา ผู้ช่วยผู้ว่าการ ฯ กับนายสุรเกียรติ์ ฯ เพื่อให้ดำรงตำแหน่ง เลขาธิการ ก.ล.ต.แทนนายเอกกมล ฯ เนื่องจากที่ผ่านมา นายวิจิตร ฯ นั้นตระหนักดีถึงความสำคัญของตำแหน่ง เลขาธิการ ก.ล.ต.ว่าสามารถจะควบคุมตลาดทุนของประเทศซึ่งมีผลประโยชน์มหาศาล แต่ปรากฏว่านายบรรหาร ฯ และนายสุรเกียรติ์ ฯ ได้ยับยั้งการลาออกของนายเอกกมล ฯ ไว้ก่อน เนื่องจากเกรงว่าจะการลาออกของนายเอกกมล ฯ จะทำให้ภาพพจน์ของรัฐบาลที่เพิ่งเข้ารับตำแหน่งนั้นไม่ดีในสายตาของนักลงทุน (เนชั่น สด สัปดาห์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 272 วันที่ 22-28 ส.ค.2540 หน้า 13-14; ดอกเบี้ยว ปีที่ 14 ฉบับที่ 177 เดือน มีนาคม 2539 หน้า 17-37 สัมภาษณ์ ปกรณ์ มาลากุล ณ อยุธยา)

ต่อมา นายวิจิตร ฯ ได้อาศัยความสัมพันธ์อันดีที่ตนมีกับผู้บริหารในพรรคชาติไทยโดยเขาได้เสนอ นายสุรเกียรติ์ ฯ ให้ดำเนินคดีกับนายเอกกมล ฯ จากฐานความผิดตามรายงานของสำนักงานข่าวกรอง ฯ ซึ่งนายสุรเกียรติ์ ฯ เองก็เห็นชอบโดยสั่งการให้ธนาคารแห่งประเทศไทยดำเนินการส่งเอกสารหลักฐานการกระทำความผิดของนายเอกกมล ฯ เสนอต่อกรมตำรวจ (ในขณะนั้น) เพื่อส่งต่อให้กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ หรือ สศก.สรุปสำนวนส่งต่อให้อัยการเพื่อดำเนินการสั่งฟ้องต่อศาลตามฐานความผิดตามพระราชบัญญัติ 3 ฉบับ ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ฯ พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติประกอบธุรกิจเงินทุนหลักทรัพย์ พ.ศ.2522 และ พระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.2535 ในกรณีดังกล่าว นายสุรเกียรติ์ ฯ กล่าวว่าที่มาของข้อมูล

ในรายงานของสำนักงานข่าวกรองแห่งชาตินั้นมาจากการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ร้องขอให้สำนักข่าวกรองฯ หาตัวผู้เผยแพร่ความลับของทางราชการ และข้อมูลที่ได้นั้นมาจากการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ของนายเอกกมลฯ ต่อมาในวันที่ 25 ธันวาคม 2538 นายเอกกมลฯ ถูกบังคับให้ลาออกจากตำแหน่งเลขาธิการ ก.ล.ต. และถูกคณะรัฐมนตรีปลดออกจากตำแหน่ง รองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย โดยให้คณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้แต่งตั้ง นายชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ ผู้ช่วยผู้ว่าการอาวุโส (เป็นตำแหน่งที่แต่งตั้งใหม่ในสมัยนายวิจิตรฯ) ขึ้นดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าการฯ แทนนายเอกกมลฯ และให้นายจรุง หนูขวัญ ผู้ช่วยผู้ว่าการฯ ขึ้นเป็นผู้ช่วยผู้ว่าการอาวุโสแทนนายชัยวัฒน์ฯ ส่วนตำแหน่งเลขาธิการ ก.ล.ต. ที่ว่างลงนั้นคณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้ง นายปกรณ์ มาลากุล ณ อยุธยา ผู้ช่วยผู้ว่าการฯ ไปเป็นเลขาธิการ ก.ล.ต. ซึ่งนายปกรณ์ฯ ได้ให้สัมภาษณ์ภายหลังที่ได้รับตำแหน่งว่าเขาได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากนายวิจิตรฯ ให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว (ดอกเบี๋ย ปีที่ 14 ฉบับที่ 177 เดือนมีนาคม 2539 หน้า 17-37 สัมภาษณ์ ปกรณ์ มาลากุล ณ อยุธยา)

นายเอกกมลฯ นั้นหลังจากถูกให้ออกจากตำแหน่งใน ก.ล.ต. และธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ฟ้องร้องนายวิจิตรฯ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยและนายภุมรัตน์ฯ ผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ โดยให้สำนักงานทนายความ เสนีย์ ปราโมช ที่มีนายบัณฑิต ศิริพันธ์ เป็นผู้ดูแลคดีดังกล่าว (ดอกเบี๋ย ปีที่ 14 ฉบับที่ 177 เดือนมีนาคม 2539 หน้า 44-48) หลังจากนายเอกกมลฯ ถูกปลดจากตำแหน่งฯ นั้นในธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีการแจกใบปลิวที่มีเนื้อหากล่าวโจมตีการทำงานของนายวิจิตรฯ และกล่าวหาว่านายวิจิตรฯ นั้นได้รับประโยชน์จากธนาคารกรุงเทพพาณิชย์ การ โดยได้รับวงเงินเบิกเกินบัญชีจากธนาคารโดยไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน และได้รับหุ้นจากบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์นครหลวงเครดิต จำกัด (มหาชน) จำนวน 44,000 หุ้น ในราคาพาร์ 10 บาท

เมื่อปัญหาสถานการณ์เงินของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การได้ขยายตัวในปี 2538 กรณีดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อนายวิจิตรฯ รัฐบาลนายบรรหารฯ เริ่มไม่พอใจการแก้ไขปัญหาด้านการเงินและปัญหาเศรษฐกิจของธนาคารแห่งประเทศไทยในขณะนั้น โดยรัฐบาลมีความขัดแย้งกับธนาคารแห่งประเทศไทยในประเด็นการดำเนินนโยบายดอกเบี้ยสูงในประเทศของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยธนาคารแห่งประเทศไทยยืนยันที่จะใช้นโยบายอัตราดอกเบี้ยสูงในประเทศเพื่อป้องกันปัญหาเงินเฟ้อในขณะที่รัฐบาลนายบรรหารฯ เห็นว่านโยบายดังกล่าวเป็นสาเหตุที่ทำให้ธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ซบเซา และทำให้ราคาหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ฯ ตกต่ำลง นายวิจิตรฯ นั้นเข้าใจถึงสถานการณ์ในขณะนั้นดีเขาได้พยายามประสานประโยชน์กับฝ่ายการเมืองที่ไม่พอใจเขาใน

เรื่องนโยบายดอกเบี้ย ด้วยการที่เขาไม่หักห้ามการเพิ่มวงเงินงบประมาณรายจ่ายในปี 2539 ของรัฐบาล รวมถึงการขยายการใช้จ่ายของรัฐในส่วนของรายจ่ายลงทุนรวมถึงรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ทั้งที่การจัดทำงบประมาณแบบขาดดุลและการขยายการลงทุนอย่างมากของรัฐวิสาหกิจนั้นขัดแย้งกับแนวทางการแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของธนาคารแห่งประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากการตัดทอนวงเงินงบประมาณแผ่นดินและงบลงทุนของรัฐวิสาหกิจนั้นเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความพยายามในการเจรจากับนักการเมืองและพรรคการเมืองต่าง ๆ ซึ่งนายวิจิตร ฯ เองนั้นตระหนักดีถึงอำนาจในการต่อรองของธนาคารแห่งประเทศไทยในขณะนั้นมีไม่เพียงพอในการยับยั้งความต้องการของนักการเมืองได้ *

ต่อมาพรรคฝ่ายค้านนำโดยพรรคประชาธิปัตย์ได้ยื่นขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีรายกระทรวง ฯ นายสุเทพ เทือกสุบรรณได้อภิปรายถึงความล้มเหลวของรัฐบาลและธนาคารแห่งประเทศไทยในการแก้ไขปัญหาธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ นายสุเทพ ฯ ได้ชี้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองในพรรครัฐบาลกับผู้บริหารของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ โดยเนื้อหาของคำอภิปราย นายสุเทพ ฯ สามารถกล่าวถึงรายละเอียดอย่างชัดเจน ส่งผลให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ แม้ว่ารัฐบาลและธนาคารแห่งประเทศไทยจะได้ออกมาตรการช่วยเหลือธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การแล้วก็ตาม ปัญหาการเงินของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การได้ขยายตัวอย่างมากจนรัฐบาลต้องเข้ามาควบคุมกิจการธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การซึ่งทำให้ทางการพบความเสียหายจำนวนมากในธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ธนาคารแห่งประเทศไทยนั้นถูกโจมตีจากสื่อมวลชนว่าล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ นอกจากกรณีธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การแล้วยังมีสถาบันการเงินอื่นที่ประสบปัญหาในลักษณะเดียวกับธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ โดยเฉพาะกรณีบริษัทเงินทุนเอกธนกิจ จำกัด(มหาชน) ซึ่งกรณีดังกล่าวมีการกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างนายวิจิตร ฯ กับนายปิ่น จักกะพาก ผู้บริหารของบริษัทเงินทุนเอกธนกิจ ว่านายวิจิตร ฯ ใช้อำนาจหน้าที่ในการให้การสนับสนุนนายปิ่น ฯ ทำให้กลุ่มบริษัทเงินทุนเอกธนกิจ ขยายตัวอย่างรวดเร็วโดยนายปิ่น ฯ สามารถซื้อบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์หลายแห่งที่กองทุนเพื่อการฟื้นฟู ฯ ถูหนุนอยู่ เช่น บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ธนาพันธ์ ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์เอกธนา

* การปรับลดงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลเป็นเรื่องที่กระทำได้ยากและมักได้รับการต่อต้านจากพรรคร่วมรัฐบาล ซึ่งมีผลให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังต้องลาออก เช่น กรณีนายปิติ จุณณานนท์ ในปี 2539 และนายอำนวย วีรวรรณ ในปี 2540

บริษัทเงินทุนทองธนา เป็น บริษัทเงินทุนเอกชน เป็นต้น (ดอกเบีย ปีที่ 14 ฉบับที่ 167 ประจำเดือน พฤษภาคม 2538 หน้า 104)

ปัญหากรณีธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การทำให้นายบตี จุณณานนท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง* เสนอคณะรัฐมนตรีให้ปลดนายวิจิตร สุพินิจ จากตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยในวันที่ 1 กรกฎาคม 2539 และเสนอให้นายเรงชัย มะระกานนท์ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการฯ แทน โดยมีนายจรุง หนูขวัญ ผู้ช่วยผู้ว่าการอาวุโสดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าการฯ ถือเป็นการยุติความขัดแย้งระหว่างนายวิจิตรฯ และนายเอกกมลฯ

6.2.1 โครงสร้างองค์กร และวัฒนธรรมองค์กรในธนาคารแห่งประเทศไทย

โครงสร้างของธนาคารแห่งประเทศไทยมีลักษณะสายการบังคับบัญชาที่เริ่มจากตัวผู้ว่าการฯ ลงไปสู่รองผู้ว่าการ ผู้ช่วยผู้ว่าการ ผู้อำนวยการฝ่าย หัวหน้าส่วน และหัวหน้าหน่วย โดยมีฝ่ายต่าง ๆ ประมาณ 19 ฝ่าย (ข้อมูลปี 2535) หน่วยงานระดับฝ่ายนั้นตั้งขึ้นตามลักษณะหน้าที่การงาน และตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ในธนาคารแห่งประเทศไทยนั้นฝ่ายที่ถือว่ามีความสำคัญต่อการดำเนินนโยบายการเงิน ได้แก่ ฝ่ายวิชาการ, ฝ่ายการธนาคาร, ฝ่ายการต่างประเทศ, ฝ่ายกำกับและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ และฝ่ายกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงิน รวมถึงสำนักผู้ว่าการฯ โดยนับตั้งแต่กลางทศวรรษ 2520 เป็นต้นมา ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายเหล่านี้ล้วนแต่เป็นนักเรียนทุนธนาคารแห่งประเทศไทย

ผู้อำนวยการฝ่ายอื่น เช่น ฝ่ายกฎหมาย, ฝ่ายธุรการ, ฝ่ายการพนักงานและการจัดองค์งาน, ฝ่ายตรวจสอบกิจการภายใน, ฝ่ายการบัญชี, ฝ่ายเงินฝากและพันธบัตร, ฝ่ายการควบคุมการปริวรรต, ฝ่ายออกบัตรธนาคาร ฯลฯ รวมถึงสาขาในภูมิภาคของธนาคารแห่งประเทศไทยที่มีอยู่จำนวน 3 สาขา ได้แก่ สาขาภาคใต้, สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, และสาขาภาคเหนือรวมถึงโรงพิมพ์ธนบัตรนั้น

* นายบตี จุณณานนท์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังแทนนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย ในวันที่ 28 พฤษภาคม 2539 เมื่อนายบรรหาร ศิลปอาชา ปรึบคณะรัฐมนตรี

ผู้อำนวยการฝ่ายเหล่านี้มักไม่ใช่บุคคลที่เป็นนักเรียนทุนฯ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายเหล่านี้มักเป็นบุคคลที่เติบโตในสายงานนั้น ๆ ซึ่งไม่ใช่ นักเรียนทุน ฯ

นักเรียนทุน ฯ มักเลือกที่จะก้าวหน้าในสายงานหลักของธนาคารเนื่องจากเหตุผลหลายประการ เช่น เป็นการทำงานในลักษณะที่ตนมีความรู้ความชำนาญตามที่ได้ศึกษามา, เป็นงานที่มีความสำคัญสามารถทำให้นักเรียนทุน ฯ เหล่านี้สามารถแสดงความสามารถออกมาได้ และได้ทำงานใกล้ชิดกับผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยรวมถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังรวมถึงมีโอกาสได้ไปฝึกงานในสถาบันการเงินระหว่างประเทศที่สำคัญ เช่น ธนาคารโลก หรือกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ดังนั้นนักเรียนทุน ฯ เหล่านี้จึงมักทำงานกระจุกตัวอยู่ในสายงานไม่กี่ฝ่าย ทำให้บรรดานักเรียนทุน ฯ เหล่านี้แข่งขันกันเองอย่างรุนแรงเพื่อดำรงตำแหน่งที่สำคัญ เช่น ตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่าย ผู้ที่ดำรงตำแหน่งบริหารเหล่านี้ต้องมีลำดับอาวุโสที่สูงกว่าจึงจะได้รับการแต่งตั้ง ซึ่งเป็นไปเช่นเดียวกับระบบราชการทั่วไป ระบบการนับอาวุโสในการดำรงตำแหน่งของบรรดานักเรียนทุน ฯ นั้นมีผลอย่างมากในขณะที่มีผู้อำนวยการฝ่ายจำนวน 19 ตำแหน่งแต่ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ว่าการฯ มี 4-5 ตำแหน่ง และผู้ช่วยผู้ว่าการฯ 4-5 คน นี้ต่างก็ต้องแข่งขันกันเพื่อดำรงตำแหน่ง รองผู้ว่าการฯ ซึ่งมีตำแหน่งเดียว (ภายหลังปี 2532 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้เพิ่มอัตราตำแหน่ง รองผู้ว่าการฯ จากเดิมที่มีเพียงหนึ่งอัตรา เป็นสองอัตรา) และรองผู้ว่าการ ฯ ที่ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการ ฯ ได้ต้องได้รับการเสนอชื่อจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ให้คณะรัฐมนตรีอนุมัติตามเสนอก่อนจึงจะดำรงตำแหน่งดังกล่าวได้ การที่ธนาคารแห่งประเทศไทยมีโครงสร้างองค์กรในลักษณะปิรามิดฐานแคบทำให้เกิดปัญหาสมองไหลจากที่ผ่านมาผู้บริหารธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ได้สร้างตำแหน่งงานใหม่ ๆ ให้กับพนักงานที่มีความสามารถในระดับกลาง* (อ้างการสัมภาษณ์ของนายวิจิตร สุพินิจ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ที่กรุงเทพฯ วันที่ 14 มกราคม 2535 ใน คูนิโอ, โยชิฮาระ, 2541: 122-123)

* ภายใต้โครงสร้างดังกล่าวทำให้มีพนักงานระดับกลางจำนวนน้อยที่ได้รับการสนับสนุนให้มีตำแหน่งที่สูงขึ้น การขึ้นเป็นผู้บริหารระดับสูงมีความยากลำบาก นอกจากนี้ระดับผู้บริหารสูงของธนาคารแห่งประเทศไทยได้รับเงินเดือนน้อยกว่าผู้บริหารสูงธนาคารพาณิชย์ในประเทศ ดังนั้นเงินเดือนที่น้อยกว่าจึงไม่สามารถจูงใจพนักงานระดับกลางและระดับสูงธนาคารแห่งประเทศไทยได้จึงมีนักเรียนทุนธนาคารแห่งประเทศไทยจำนวนหนึ่งลาออกไปทำงานในธนาคารพาณิชย์ เช่น นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, นายอิฟาร์ ไชยประวัตติ, นางสาวนภพร เรืองสกุล, นายศุภชัย พานิชภักดิ์, นางชนิษฐา กำภู อนุจรยา, นายสถาพร ชินะจิตร, นายศิริชัย สาครรัตนกุล, นายเอกชัย อธิคมนันทะ, นายประพัฒน์ ยง

ธนาคารแห่งประเทศไทยมีวัฒนธรรมองค์กรที่ผู้บริหารระดับสูงมักให้ความสำคัญกับนักเรียนทุนธนาคาร ฯ เมื่อจำนวนนักเรียนทุน ฯ ที่สำเร็จการศึกษามีจำนวนมากขึ้นเนื่องจากมีการให้ทุนอย่างต่อเนื่องปีละ 3 คน ทำให้การแข่งขันเพื่อที่จะได้รับการเลื่อนขึ้นเป็นผู้ช่วยผู้ว่าการ ฯ รองผู้ว่าการ ฯ และผู้ว่าการ ของบรรดานักเรียนทุนนี้เป็นไปอย่างรุนแรงมากขึ้น ในกลุ่มนักเรียนทุน ฯ นั้น นายวิจิตร สุพินิจ, นายประทีป สนธิสุวรรณ และนายไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม เป็นนักเรียนทุนรุ่น 1 โดยนายเริงชัย มะระกานนท์, นายโอฬาร ไชยประวัตติ เป็นนักเรียนทุนรุ่น 2 และนายเอกกมล ศิริวัฒน์ นั้นเป็นนักเรียนทุนรุ่น 4 บุคคลเหล่านี้ได้เริ่มเติบโตในหน้าที่การงาน ผู้ที่มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานโดดเด่นที่สุด ได้แก่ นายประทีป สนธิสุวรรณ ในปี 2521 เขาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักผู้ว่าการ ฯ ซึ่งถือว่าเป็นตำแหน่งที่สำคัญเพราะได้ทำงานใกล้ชิดกับผู้ว่าการ ฯ ในขณะที่นายไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม ดำรงตำแหน่งรักษาการผู้อำนวยการธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคใต้ และนายวิจิตร สุพินิจ เป็นรองผู้อำนวยการฝ่ายการต่างประเทศ โดยมีนายโอฬาร ไชยประวัตติ (นักเรียนทุนรุ่น 2) เป็น รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ นายเริงชัย มะระกานนท์ เป็นเพียงหัวหน้าส่วนกำกับและวิเคราะห์ธนาคารพาณิชย์ ในฝ่ายกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงิน นายเอกกมล ศิริวัฒน์ เป็นหัวหน้าส่วนธุรกิจต่างประเทศ ในฝ่ายการต่างประเทศ

ในปี 2523 นายโอฬาร ไชยประวัตติ ได้เลื่อนขึ้นเป็นผู้ช่วยการกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงิน โดยมีนักเรียนทุนรุ่นพี่ คือ นายไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม เป็น รองผู้อำนวยการ ฯ นายโอฬาร ฯ เป็นนักเรียนทุน ฯ คนแรกที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่าย เขาจึงมีอาวุโสก่อนในการดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการก่อนนายวิจิตร ฯ นายไพบูลย์ ฯ และนายเริงชัย ฯ ซึ่งเป็นรุ่นพี่และรุ่นเดียวกันในปีเดียวกันนั้นมีการตั้งฝ่ายกำกับและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ขึ้นใหม่ นายเริงชัย ฯ ได้เลื่อนจากหัวหน้าส่วนกำกับและวิเคราะห์ธนาคารพาณิชย์ ขึ้นเป็นรองผู้อำนวยการฝ่ายดังกล่าว ในขณะที่นาย

วณิชย์ และนายพิสิฐ ลี้อาธรรม เป็นต้น อนึ่งเงินเดือนของพนักงานธนาคารแห่งประเทศไทยโดยเฉลี่ยจะสูงกว่าเงินเดือนข้าราชการทั่วไปมากเนื่องจากฐานเงินเดือนของพนักงานธนาคารแห่งประเทศไทยนั้นไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ในปี 2534 ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยได้รับค่าตอบแทนมากกว่าข้าราชการระดับ 11 ทั่วไปถึงสิบเท่า แต่รายได้ดังกล่าวนั้นยังน้อยกว่ารายได้ของผู้บริหารของธนาคารพาณิชย์ในประเทศอย่างมาก ในขณะที่รายได้ของพนักงานธนาคารแห่งประเทศไทยระดับล่างและระดับกลางชั้นต้นนั้นสูงกว่ารายได้ของพนักงานระดับเดียวกันของธนาคารพาณิชย์ในประเทศดังนั้นอัตราการลาออกของพนักงานในระดับดังกล่าวจึงต่ำ

วิจิตร ๕ ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการฝ่ายการต่างประเทศ และนายเอกกมล ๕ เป็นหัวหน้าส่วนธุรกิจต่างประเทศ ในฝ่ายการต่างประเทศ โดยในปลายปีดังกล่าวนายเอกกมล ๕ ได้เลื่อนขึ้นเป็น รองผู้อำนวยการฝ่ายการต่างประเทศ แทนนายวิจิตร ๕ ที่ไปราชการประจำต่างประเทศ

ในปี 2525 นายเริงชัย ๕ ได้เลื่อนขึ้นเป็นผู้อำนวยการฝ่ายกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงิน แทนนายโอฬาร ๕ ที่ลาออกไป และในปี 2526 นายวิจิตร ๕ ได้เลื่อนขึ้นเป็นผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โดยมีนายชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ เป็นรอง ๕ นายศิริ การเจริญดี เป็นผู้ช่วย ๕ นายพิสิฐ ลี้อาธรรม เป็นหัวหน้าหน่วย นายเอกกมล ศิริวัฒน์ เป็นรองผู้อำนวยการฝ่ายการต่างประเทศ ต่อมาในปี 2528 นายเอกกมล ๕ ได้เลื่อนเป็นผู้อำนวยการฝ่ายการต่างประเทศ นายเริงชัย ๕ เป็นผู้อำนวยการฝ่ายการธนาคาร นายวิจิตร ๕ เป็นผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ในปี 2529 นายวิจิตร ๕ ได้ย้ายไปเป็นผู้ว่าการฝ่ายการธนาคาร นายเอกกมล ๕ ย้ายเป็นผู้ว่าการฝ่ายกำกับและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ นายชัยวัฒน์ ๕ ก้าวขึ้นเป็นผู้ว่าการฝ่ายวิชาการ โดยนายเริงชัย ๕ ไปราชการต่างประเทศ

ในปี 2530 นายเริงชัย ๕ ได้รับตำแหน่งผู้ช่วยผู้ว่าการ ๕ ซึ่งนับเป็นนักเรียนทุนธนาคารแห่งประเทศไทยคนแรกที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าว (นายประทีป สนธิสุวรรณ เสียชีวิตก่อนหน้านี้ และนายโอฬาร ไชยประวัติ ลาออกจากราชการ) ซึ่งการแต่งตั้งดังกล่าวยึดถือตามระบบอาวุโสเนื่องจากนายเริงชัย ๕ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการก่อนนายวิจิตร ๕ หนึ่งปี โดยมีนายชัยวัฒน์ ๕ ได้เป็นผู้ว่าการฝ่ายวิชาการ นายเอกกมล ๕ เป็นผู้อำนวยการฝ่ายกำกับและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ นายจรูญ ๕ เป็นผู้อำนวยการฝ่ายกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงิน และนายวิจิตร ๕ เป็นผู้อำนวยการฝ่ายการธนาคาร ในปี 2531 นายวิจิตร ๕ และนายเอกกมล ๕ ได้เลื่อนขึ้นเป็นผู้ช่วยผู้ว่าการ ๕ พร้อมกันแต่นายวิจิตร ๕ มีลำดับอาวุโสสูงกว่านายเอกกมล ๕ เนื่องจากเป็นผู้ว่าการฝ่ายมาก่อน โดยมีนายศิริ ๕ เป็นผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ นายชัยวัฒน์ ๕ เป็นผู้อำนวยการฝ่ายกำกับและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ นายจรูญ ๕ เป็นผู้อำนวยการฝ่ายกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงิน นายปกรณ์ มาลากุล ณ อยุธยา เป็นผู้อำนวยการฝ่ายการธนาคาร

ในเดือนมีนาคม 2533 นายประมวล ๕ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้ปลดนายกำจร สถิรกุล จากตำแหน่งผู้ว่าการ ๕ และเสนอแต่งตั้งนายชวลิต ธนะชานันท์ เลื่อนจากรองผู้ว่า ๕ ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการ ๕ โดยมีนายไพศาล กุมารย์วิสัย เลื่อนจากผู้ช่วยผู้ว่าการ ๕ เป็นรองผู้ว่าการ ๕ ต่อมา

มีการอนุมัติตำแหน่ง รองผู้ว่าการ ฯ เพิ่มอีกหนึ่งอัตรา ซึ่งถ้าพิจารณาจากลำดับอาวุโสแล้วนายเริงชัย ฯ ต้องขึ้นเป็นรองผู้ว่าการ ฯ เนื่องจากดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้ว่าการ ฯ ที่อาวุโสสูงสุด แต่ในการพิจารณาแต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรีกลับแต่งตั้งให้ นายวิจิตร ฯ เลื่อนขึ้นเป็นรองผู้ว่าการ ฯ แทน ซึ่งการแต่งตั้งครั้งนี้ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก เนื่องจากการแต่งตั้งรองผู้ว่าการ ฯ ครั้งนี้มีผลต่อการแต่งตั้งผู้ว่าการ ฯ ที่จะมาในเดือนตุลาคม 2533 ที่นายชวลิต ฯ และนายไพศาล ฯ จะเกษียณอายุราชการพร้อมกัน และต่อมาในเดือนตุลาคม 2533 นายวิจิตร ฯ ก็ได้รับการเสนอชื่อจากนายวีรพงษ์ รามางกูร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในขณะนั้น

นายวิจิตร สุพินิจ เกิดเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2484 เขาจะเกษียณอายุราชการในปี 2543 ในขณะที่นายกำจร สติรกุล เกิดวันที่ 10 สิงหาคม 2476 และจะเกษียณอายุราชการในปี 2535 หากนายกำจร ฯ ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการ ฯ จนเกษียณ ฯ แล้ว นายชวลิต ฯ ที่ดำรงตำแหน่งรองผู้ว่า ฯ และนายไพศาล ฯ ที่ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้ว่าการ ฯ ทั้งสองจะเกษียณอายุก่อนนายกำจร ฯ ทั้งสิ้น ดังนั้นนายกำจร ฯ สามารถเสนอชื่อผู้ที่ดำรงตำแหน่ง รองผู้ว่าการ ฯ ได้ และผู้ที่เป็นผู้ช่วยผู้ว่าการ ฯ ที่อาวุโสสูงสุดในขณะนั้นก็คือ นายเริงชัย ฯ ซึ่งนายเริงชัย ฯ ผู้ซึ่งมีศักดิ์เป็นหลายเชยของนายสมหมาย สุนทรกุล อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นายสมหมาย ฯ นั้นมีความสนิทสนมกับนายกำจร ฯ และเป็นผู้แต่งตั้งนายกำจร ฯ เป็นผู้ว่าการ ฯ ในปี 2527

หากนายกำจร ฯ ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการ ฯ จนเกษียณ ฯ ในปี 2535 และนายเริงชัย ฯ ได้ดำรงรองผู้ว่าการ ฯ ซึ่งในขณะนั้นอัตรารองผู้ว่าการ ฯ มีเพียงอัตราเดียวแล้ว ในกรณีที่ไม่มีกรนำคนนอกธนาคารแห่งประเทศไทยมาเป็นผู้ว่าการ ฯ แล้ว นายเริงชัย ฯ จะมีโอกาสที่จะได้รับเสนอชื่อจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในการดำรงตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ทันทีที่นายกำจร ฯ นั้นเกษียณลง หรือลาออก หรือถูกปลดออก และถ้าหากนายเริงชัย ฯ ได้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการ ฯ แล้ว หากเขาจะดำรงตำแหน่งเกษียณในเดือนกันยายน 2544 แล้วนายวิจิตร ฯ ก็ไม่สามารถจะดำรงตำแหน่งผู้ว่าการ ฯ ได้เนื่องจากเขาก่อนเกษียณในปี 2543 ก่อนหน้านายเริงชัย ฯ หนึ่งปี

ในปี 2532-2533 เมื่อนายกำจร ฯ ถูกฝ่ายการเมืองในขณะนั้นกดดันเรื่องนโยบายอัตราดอกเบี้ย กลุ่มนักเรียนทุนธนาคาร ฯ สายที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศตะวันตก (นายเริงชัย ฯ เป็นนักเรียนทุน ฯ สายญี่ปุ่น) ภายใต้การนำของนายวิจิตร ฯ นายชัยวัฒน์ ฯ นายจรุง ฯ นายเอกกมล ฯ กับพวก ได้ร่วมกันกดดันให้นายกำจร ฯ ลาออกจากตำแหน่งเพื่อประท้วงฝ่ายการเมืองที่เข้ามา

แทรกแซงการทำงานของธนาคารแห่งประเทศไทย ต่อมาเมื่อนายกำจร ฯ ถูกปลดและมีการแต่งตั้ง นายชวลิต ฯ จากรองผู้ว่าการ ฯ เป็นผู้ว่าการแทน ทำให้ตำแหน่งรองผู้ว่าการ ฯ วางลง นายวิจิตร ฯ นั้น มีความต้องการจะดำรงตำแหน่งดังกล่าว แต่ไม่สามารถก้าวข้ามอาวุโสของนายไพศาล ฯ ซึ่งเป็น ผู้ช่วยผู้ว่าการที่อาวุโสมากกว่าได้ นายไพศาล ฯ ได้รับการแต่งตั้งเป็นรองผู้ว่าการ ฯ แต่จากการที่ทั้ง นายชวลิต ฯ และนายไพศาล ฯ ต่างเกษียณพร้อมกันในเดือนกันยายน 2533 นายวิจิตร ฯ ซึ่งมีความ ใกล้ชิดกลุ่มที่ปรึกษาบ้านพิษณุโลก และพรรคชาติไทยจึงได้ผลักดันให้มีการเพิ่มตำแหน่งรองผู้ว่าการ ฯ อีกหนึ่งอัตราโดยอ้างว่าเพื่อจะได้ประสานการทำงานได้อย่างต่อเนื่องเพราะผู้ว่าการ ฯ และรองผู้ว่าการต่างเกษียณพร้อมกัน ซึ่งเมื่อนายวิจิตร ฯ ได้รับการแต่งตั้งในตำแหน่งดังกล่าวก็ถือว่าเขามีลำดับ อาวุโสสูงกว่านายเรงชัย ฯ ทั้งนี้

ความขัดแย้งระหว่างนายวิจิตร ฯ กับนายเอกกมล ฯ นั้นเกิดในปี 2535 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง ทางการเมือง พรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล โดยมีนายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นายธารินทร์ ฯ และนายเอกกมล ฯ มีความสนิทสนม กันมานานตั้งแต่สมัยที่ทั้งคู่ศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เมืองบอสตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา และ เมื่อครั้งนายเอกกมล ฯ เคยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายกำกับและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ตั้งแต่ ปี 2528 ถึง กันยายน 2531 ทำให้เขาสนิทกับนายธนาคารพาณิชย์จำนวนมากรวมถึงนายธารินทร์ ฯ ที่ เป็นผู้บริหารธนาคารไทยพาณิชย์ ความสัมพันธ์ดังกล่าวทำให้นายวิจิตร ฯ เริ่มมีความระแวงนายเรง ชัย ฯ และนายเอกกมล ฯ ซึ่งทั้งคู่ต่างดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าการ ฯ แต่นายวิจิตร ฯ มีความระแวงนาย เอกกมล ฯ มากกว่าเนื่องจากนายเอกกมล ฯ มีความสนิทสนมกับฝ่ายการเมือง (นายเอกกมล ฯ เกิด วันที่ 26 พฤษภาคม 2488 เกษียณอายุราชการในเดือนกันยายน ปี 2447)

เมื่อมีการจัดตั้ง ก.ล.ต.ในปี 2535 นายเอกกมล ฯ ไปช่วยราชการในตำแหน่งเลขาธิการ ก.ล.ต. เป็นเวลา 4 ปี เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง พรรคชาติไทยได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลจึง มีการดำเนินคดีนายเอกกมล ฯ ในสมัยนายสุรเกียรติ์ ฯ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง โดยปลดนายเอกกมล ฯ ออกจากตำแหน่ง เลขาธิการ ก.ล.ต. และ รองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ในปลายปี 2538 ความสัมพันธ์ของนายวิจิตร ฯ กับฝ่ายการเมืองนั้นเป็นไปโดยมีลักษณะต่างตอบ แทน นายวิจิตร ฯ ทราบดีถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองในกลุ่ม 16 และผู้บริหารธนาคาร กรุงเทพพาณิชย์การ รวมถึงความสัมพันธ์ของนายธารินทร์ ฯ กับนายเกริกเกียรติ ชาลีจันทร์ ผู้บริหาร ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ดันทุนในการรักษาตำแหน่งของนายวิจิตร ฯ เกิดในรูปแบบของการหย่อน

ยานในการกำกับ ดูแล สถาบันการเงิน โดยเฉพาะกรณีธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ (รังสรรค์ ณะพรพันธุ์, 2543: 16) นอกจากนี้ นายวิจิตร ๙ ได้ส่งเสริมนโยบายเปิดเสรีทางการเงินอย่างเร่งรีบโดยที่ไม่ได้รอให้มีการปฏิรูประบบสถาบันการเงินในประเทศรวมถึงละเอียดถึงผลเสียของการดำเนินนโยบายการเงินเสรี ที่เป้าหมายทางการเงินจะขัดแย้งกันเอง ระหว่างการไหลเข้าออกเงินทุนต่างประเทศ การพยายามคงอิสระของธนาคารกลางในการกำหนดเป้าหมายทางการเงิน และนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนที่คงที่ (รังสรรค์ ณะพรพันธุ์, 2543: 30-31; สุวินัย ภรณวลัย, 2541: 80-81)

6.3 นโยบายการเงินไทยและวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540

ความล้มเหลวของนโยบายการเงินในช่วงปี 2531-2540 เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจไทยเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ การที่นโยบายการเงินไทยไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในสภาวะโลกาภิวัตน์ทางการเงินนั้น เป็นผลมาจากการที่ไทยที่ใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงิน ในขณะที่โครงสร้างการเมืองและเศรษฐกิจในประเทศเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยนโยบายดังกล่าวทำให้กลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินในประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็วพร้อมกับได้สร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับนักการเมืองพรรคการเมืองประกอบกับความเสื่อมในจริยธรรมของผู้นำในธนาคารแห่งประเทศไทยส่งผลทำให้การดำเนินนโยบายการเงินของธนาคารผิดพลาดล้มเหลว

ในทศวรรษ 2530 นักการเมือง พรรคการเมือง ได้เข้าสู่อำนาจทางการเมืองผ่านกระบวนการเลือกตั้งเป็นรัฐบาลพลเรือนส่งผลให้นักการเมือง พรรคการเมืองเริ่มมีบทบาทในการดำเนินนโยบายการเงิน ในขณะเดียวกันกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินมีบทบาททางการเมืองโดยสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับนักการเมือง และพรรคการเมือง ต่อมากลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินมีบทบาทในการดำเนินนโยบายการเงินเพิ่มขึ้นจากการที่นักการเมืองนายธนาคารเข้ามาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในขณะที่บทบาทในการดำเนินนโยบายการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยเริ่มลดลง (ณรงค์ชัย อัครเศรณี, 2541)

นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินของไทยทำให้รัฐขาดความสามารถในการดำเนินนโยบายการเงินเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจมหภาคโดยเฉพาะปัญหาอัตราเงินเฟ้อ และการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด การเปิดเสรีทางการเงินได้เพิ่มความเสี่ยงที่จะทำให้ระบบเศรษฐกิจไทยเกิดปัญหา

เศรษฐกิจขนาดใหญ่นอกจากนี้ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาล และความสัมพันธ์ในเชิงระบบอุปถัมภ์ระหว่างนักการเมือง พรรคการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงิน ทำให้รัฐไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในประเทศที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงในค่าเงินเหรียญสหรัฐ ฯ ที่ส่งผลต่อการลดลงของการส่งออก นอกจากนี้การเปิดเสรีทางการเงินได้ทำให้เกิดการขยายตัวเกินความต้องการของสถาบันการเงินและภาคพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ส่งผลให้เกิดปัญหาวิกฤตสถาบันการเงินตามมา รัฐประสบปัญหาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมืองทำให้ไม่สามารถปรับนโยบายการเงินให้สอดคล้องกับปัญหาเศรษฐกิจได้ส่งผลให้ขนาดของปัญหาขยายตัวเป็นวิกฤติเศรษฐกิจ

ตลอดทศวรรษ 2530 รัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งและรัฐบาลที่มาจากการแต่งตั้งต่างถือแนวทางการเปิดเสรีทางการเงินอย่างต่อเนื่อง การเปิดเสรีทางการเงินทำให้ตลาดเงินและตลาดทุนในประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็วส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างรูปแบบการดำเนินนโยบายการเงินของไทยในช่วงปี 2531-2540 โดยเฉพาะรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างภาคการเมือง ระบบราชการ และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงิน การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี 2531 ทำให้รูปแบบการแบ่งแยกการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบมหภาคและจุลภาค (bifurcation of economic policies) ที่เป็นลักษณะเด่นของการดำเนินนโยบายในสมัย พล.อ.เปรม ฯ สิ้นสุดลง (Ammar Siamwalla, 1997) ในช่วงการเปลี่ยนผ่านของการเมืองในระบอบกึ่งประชาธิปไตยสู่ประชาธิปไตยที่ พล.อ.ชาติชาย ฯ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และนายประมวล ฯ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ความขัดแย้งระหว่างฝ่ายการเมืองกับธนาคารแห่งประเทศไทย กลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินเริ่มเห็นถึงปัญหาของกำรมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังที่ไม่มีความรู้ด้านการเงินการคลังและไม่ใช่นักคิดที่เป็นสามารถประสานประโยชน์ของฝ่ายการเมืองและดำเนินนโยบายการเงินกับธนาคารแห่งประเทศไทยได้จะไม่มีผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ กลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินจึงเริ่มเข้ามาบีบบังคับทางการเมืองเพื่อเสริมช่องว่างที่พรรคการเมืองต่าง ๆ ขาดแคลนผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการเงิน การคลัง (ณรงค์ชัย อัครเศรณี, 2542: 59-60)

การดำเนินนโยบายการเงินของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยมีผลต่อฝ่ายการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงิน กรณีนายประมวล ฯ เขาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังที่ไม่เคยเป็นข้าราชการสายเทคนิค หรือนายธนาคารมาก่อน เขามีเหตุผลในทางการเมืองเช่นเดียวกันการเมืองทั่วไปที่หวังที่จะได้รับการเลือกตั้งเข้ามาใหม่ ดังนั้นจึงต้องใช้ตำแหน่ง

ทางการเมืองเพื่อสร้างผลงานทางการเมือง และสะสมทุนเพื่อใช้ในกิจกรรมทางการเมือง ในระหว่างปี 2531-2533 ซึ่งถือเป็นช่วงการเปลี่ยนผ่านทางการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองเงินไม่ได้แสดงบทบาทมากนัก เนื่องจากที่ผ่านมากลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองโดยเฉพาะกลุ่มทุนธนาคารพาณิชย์ และบริษัทเงินทุน ฯ มักให้ความสำคัญกับการดำเนินนโยบายการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นหลักมากกว่าการให้ความสำคัญกับนักการเมืองหรือพรรคการเมือง นักการเมืองพรรคการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับกลุ่มทุนอุตสาหกรรมในภาคเศรษฐกิจจุลภาค (sectoral policies) เช่น ทุนอุตสาหกรรมสิ่งทอ ทุนอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ทุนก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน กลุ่มทุนพวกนี้ เป็นผู้สนับสนุนทางการเงินในระหว่างการเลือกตั้งกับพรรคการเมืองที่สำคัญ เช่น พรรคชาติไทย และ พรรคกิจสังคม เป็นต้น

เมื่อธนาคารพาณิชย์ไม่ใช่ผู้อุปถัมภ์หลักของเครือข่ายการเมืองของนักการเมือง และรัฐบาลในขณะนั้นจึงสามารถแสดงบทบาทความขัดแย้งกับกลุ่มทุนธนาคารพาณิชย์ได้อย่างชัดเจน เช่น กรณีการเสนอออกใบอนุญาตการประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์เพิ่มการให้นายธนาคารพาณิชย์มาเป็นรายธนาคารเพื่อขอความร่วมมือในเรื่องนโยบายดอกเบี้ย เป็นต้น ในช่วงปี 2531-2533 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกับธนาคารแห่งประเทศไทยและกลุ่มทุนธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน ฯ จึงเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง กับธนาคารแห่งประเทศไทยและกลุ่มทุนธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน ฯ เริ่มมีการปรับปรุงให้ดีขึ้น หลังจากที่นายกำจร ฯ ถูกปลดออกจากตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจากความขัดแย้งดังกล่าวส่งผลกระทบต่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะปัญหาอัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มสูงขึ้นรวมถึงปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมการผลิตของประเทศซึ่งเป็นกลุ่มทุนอุปถัมภ์ในระบบอุปถัมภ์ทางการเมือง ในปี 2533 มีการปรับคณะรัฐมนตรี นายประมวล ฯ ออกจากตำแหน่ง และนำนายวีรพงษ์ รามางกูร ดำรงตำแหน่งแทน ฯ

นายวีรพงษ์ ฯ ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ เช่นเดียวกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในสมัย พล.อ.เปรม ฯ ที่เน้นความร่วมมือในการทำงานกับธนาคารแห่งประเทศไทยในการแก้ปัญหาเงินเฟ้อ การทำงานของนายวีรพงษ์ ฯ ทำให้เกิดความขัดแย้งกับนักการเมืองในรัฐบาลอย่างมาก วิธีการทำงานของเขาไม่สามารถประสานประโยชน์กับนักการเมืองได้ โดยเฉพาะนโยบายการขึ้นอัตราดอกเบี้ยอย่างมากเพื่อแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อ นายวีรพงษ์ ฯ ดำรงตำแหน่งได้ไม่นานก็ต้องถูกปรับออกจากตำแหน่ง ฯ

และมีการนำนายบรรหาร ศิลปอาชา ดำรงตำแหน่ง ฯ แทน บทบาทในการดำรงตำแหน่งของนาย ประมวล ฯ และนายวีระพงษ์ ฯ เป็นบทบาทที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ทั้งสองต่างดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในบริบททางการเมืองไทยที่ไม่แตกต่างกัน นายประมวล ฯ แสดง บทบาทในการดำเนินนโยบายการเงินเพื่อหวังผลทางการเมืองในระยะสั้น จึงได้รับการสนับสนุนจาก นักการเมือง และกลุ่มทุนอุตสาหกรรมที่เป็นกลุ่มอุปถัมภ์ทางการเมือง โดยเฉพาะในประเด็นนโยบาย อัตราดอกเบี้ย การยกเว้นการเก็บภาษีเงินกู้จากต่างประเทศ เป็นต้น บทบาทของนายประมวล ฯ ขัดแย้งกับบทบาทของธนาคารแห่งประเทศไทย ที่เน้นการรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจในระยะ ยาว โดยเฉพาะการเน้นการรักษาระดับอัตราเงินเฟ้อมิให้สูงเกินไปโดยการใช้กลไกอัตราดอกเบี้ยใน ประเทศ นอกจากนี้บทบาทของนายประมวล ฯ ยังคุกคามกลุ่มทุนธนาคารพาณิชย์ในประเทศ บทบาทของนายประมวล ฯ ส่งผลให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจตามมานายประมวล ฯ จึงดำรงตำแหน่ง ฯ ต่อไม่ได้เนื่องจากทำให้รัฐบาลบริหารเศรษฐกิจของประเทศอย่างไม่มีประสิทธิภาพ

ในขณะที่นายวีระพงษ์ ฯ เน้นการรักษาเสถียรภาพเศรษฐกิจตามแนวทางธนาคารแห่งประเทศไทย โดยไม่ให้ความสำคัญกับเหตุผลทางการเมือง เขาจึงไม่ได้รับการสนับสนุนจากนักการเมือง เขาจึง ไม่สามารถทำงานได้ แม้ว่านโยบายอัตราดอกเบี้ยของนายวีระพงษ์ ฯ จะได้รับการสนับสนุนจาก ธนาคารแห่งประเทศไทย และกลุ่มทุนธนาคารพาณิชย์ แต่ทั้งธนาคารแห่งประเทศไทย และกลุ่มทุน ธนาคารพาณิชย์ในขณะนั้นไม่มีฐานทางการเมืองที่จะสนับสนุนนายวีระพงษ์ ฯ เขาจึงไม่สามารถดำรง ตำแหน่ง ฯ ต่อได้ ปลายปี 2533 นายบรรหาร ศิลปอาชา ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ฯ โดยมีนายชวลิต ธนะชานันท์ อดีตผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ ฯ แสดงถึงการ ปรับบทบาทของนักการเมืองในการดำเนินนโยบายการเงิน นายบรรหาร ฯ ไม่แทรกแซงนโยบาย การเงินในส่วนของตลาดเงินโดยเขาปล่อยให้ธนาคารแห่งประเทศไทยทำงานอย่างเต็มที่ แต่เขาจะ เน้นการกำกับตลาดทุน การดำเนินนโยบายดังกล่าวของนักการเมืองทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่าย การเมือง กับธนาคารแห่งประเทศไทยและกลุ่มทุนธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน ฯ เริ่มมีการปรับปรุง ให้ดีขึ้น

กล่าวได้ว่าในช่วงปี 2531-2534 เป็นช่วงที่เปลี่ยนผ่านในการดำเนินนโยบายการเงิน ที่ นักการเมือง, ธนาคารแห่งประเทศไทย และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ต่างต้องปรับตัวเพื่อหาจุด ร่วมในการดำเนินนโยบายการเงินเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของทั้งสามฝ่าย นักการเมืองต้องการ สร้างผลงานทางการเมือง และแสวงหาประโยชน์จากนโยบายการเงินในระยะสั้น เพื่อกลุ่มทุนผู้

อุปถัมภ์ของตนเพื่อการเลือกตั้งครั้งต่อไป แต่หากนักการเมืองดำเนินนโยบายการเงินด้วยเหตุผลทางการเมืองมากเกินไปย่อมทำให้เกิดความขัดแย้งกับธนาคารแห่งประเทศไทยมีผลเสียต่อเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งความเสียหายดังกล่าวย่อมมีผลต่อคะแนนนิยมในตัวรัฐบาลรวมถึงกลุ่มทุนผู้อุปถัมภ์พรรค ดังนั้นรัฐบาลต้องปรับเปลี่ยนนโยบายการเงินเพื่อมิให้เกิดผลเสียดังกล่าวหรือเปลี่ยนตัวรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

ในส่วนของข้าราชการสายเทคนิคในธนาคารแห่งประเทศไทยหลังเกิดกรณีนายกำจร ฯ ข้าราชการสายเทคนิคเหล่านี้เริ่มที่จะปรับตัวเพื่อการอยู่รอด โดยผู้บริหารในธนาคาร ฯ เริ่มปรับตัวให้ตอบสนองต่อความต้องการทางการเมืองมากขึ้น เนื่องจากผู้บริหารดังกล่าวตระหนักดีว่าความขัดแย้งระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกับธนาคารแห่งประเทศไทยมักมีทางออกของปัญหาด้วยการลาออกของผู้ว่าการ ฯ เองหรือถูกรัฐมนตรี ฯ ปลดออกจากตำแหน่งกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงิน โดยเฉพาะกลุ่มทุนธนาคารพาณิชย์ปรับตัวได้ช้ากว่ากลุ่มข้าราชการสายเทคนิค กลุ่มทุนธนาคารเดิมอยู่ในระบบอุปถัมภ์กับข้าราชการระดับสูงในกองทัพ รัฐบาล เช่น มีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับ พล.อ. เปรม ฯ และข้าราชการสายเทคนิคในธนาคารแห่งประเทศไทยผ่านการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนฟื้นฟู ฯ เป็นต้น กลุ่มทุนธนาคารเริ่มปรับตัวเข้ากับสภาพการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงปลายรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ฯ ที่ทำให้เกิดการปรับตัวรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังจากนายประมวล์ ฯ มาเป็นนายวีรพงษ์ ฯ กลุ่มทุนธนาคารเริ่มเข้ามามีบทบาทในการดำเนินนโยบายการเงินของรัฐบาล เนื่องจากเกรงว่าจะได้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคลังในลักษณะเดียวกับนายประมวล์ ฯ ที่ไม่มีความเข้าใจในระบบเศรษฐกิจของประเทศซึ่งอาจจะทำให้เกิดผลเสียต่อประโยชน์ของกลุ่มทุนธนาคารพาณิชย์

การปรับตัวของผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย พร้อมกับการปรับตัวของนักการเมืองที่ไม่ดำเนินนโยบายการเงินเพื่อผลทางการเมือง รวมถึงความต้องการของกลุ่มทุนธนาคารที่สนับสนุนให้ผู้มีความรู้ความสามารถด้านการเงิน การคลังมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเกิดในช่วงการเปลี่ยนผ่านในการดำเนินนโยบายทางการเงินนักการเมืองและข้าราชการสายเทคนิคได้เริ่มปรับรูปแบบความสัมพันธ์ต่อกันเพื่อลดความขัดแย้งในการดำเนินนโยบายการเงินในขณะนี้นักการเมืองเองก็ขอดำรงตำแหน่งดังกล่าวเพื่อผลในกาสร้างผลงานทางการเมือง, สามารถควบคุมข้าราชการสายเทคนิคในธนาคารแห่งประเทศไทย และสามารถกำกับตลาดทุนของประเทศ ซึ่งนักการเมืองเองไม่ไว้วางใจรูปแบบของรัฐมนตรี ฯ ที่เป็นอดีตข้าราชการสายเทคนิคที่มีใช้นักการเมือง

เช่น นายวีรพงษ์ ฯ ดังนั้นรูปแบบของการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของนายบรรหาร ศิลปอาชาและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังของนายชวลิต ณะชานันท์ เป็นทางออกของการดำเนินนโยบายการเงินที่มาจากความสัมพันธ์ของนักการเมือง, ธนาคารแห่งประเทศไทย และกลุ่มทุนธนาคารพาณิชย์

ในปี 2534 เกิดการรัฐประหารรัฐบาลพลเรือนที่มาจากเลือกตั้งโดยคณะ ร.ส.ช. ได้ตั้งรัฐบาลรักษาการณ์ที่มีนายอานันท์ ปันยารชุน ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายเปิดเสรีทางการเงินที่สำคัญ คือ การออกพระราชบัญญัติกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, การแก้ไขประมวลรัษฎากรซึ่งมีผลให้มีการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม, การออกหลักเกณฑ์การอนุญาตกิจการวิเทศธนกิจกรุงเทพ เป็นต้น กล่าวได้ว่าการดำเนินนโยบายการเงินของรัฐบาลรักษาการณ์นายอานันท์ ฯ เกิดในช่วงที่ความสัมพันธ์ระหว่างภาคการเมือง ระบบราชการ และกลุ่มผลประโยชน์ เป็นไปแบบไม่ปกติ ซึ่งถือเป็นกรณียกเว้นที่ไม่เกิดขึ้นมากนักในทางการเมือง หลังปี 2535 รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างภาคการเมืองระบบราชการและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินได้เปลี่ยนแปลงไปโดยกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินมีบทบาททางการเมืองมากขึ้นเนื่องจากกลุ่มทุนดังกล่าวได้ขยายตัวมากขึ้นตามสถานะเศรษฐกิจประกอบกับการดำเนินนโยบายการเงินในสถานะโลกาภิวัตน์ทางการเงินมีความซับซ้อนเกินกว่าที่นักการเมืองจะมีความสามารถบริหารได้ต้องอาศัยผู้มีความรู้ความชำนาญด้านเศรษฐศาสตร์และเพื่อเป็นการรักษาผลประโยชน์ในระยะยาวของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินเอง

6.3.1 ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ทางการเมืองกับการดำเนินนโยบายการเงิน

เมื่อมีเหตุการณ์ไม่สงบในเดือนพฤษภาคม 2535 ที่ทหารใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาทางการเมืองได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้นักธุรกิจในกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินจำนวนหนึ่งที่ประกอบด้วย นายธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ของประเทศ ผู้บริหารบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่สำคัญ เช่น นายธารินทร์ นิมมานเหมินท์, นายอากร สุบุตระกุล, นายโอฬาร ไชยประวัติ, นายอนันต์ อัสวโกติน, นายสาวิตรี โพธิวิหค, นายณรงค์ชัย อัครเศรณี, และนายไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม เป็นต้น ได้เข้ามามีบทบาทอย่างชัดเจนในการขับไล่รัฐบาล พล.อ.สุจินดา คราประยูร ถือเป็น การแสดงบทบาททางการเมืองของกลุ่มทุนอย่างชัดเจน (ดอกเบ็ญ ปีที่ 16 ฉบับที่ 201 ประจำเดือนมีนาคม 2541 หน้า 92-93) หลังการเลือกตั้งครั้งที่สองในปี 2535 กลุ่มผลประโยชน์ทาง

การเงินแสดงบทบาททางการเมืองอย่างชัดเจน โดยผู้บริหารระดับสูงของธนาคารพาณิชย์ได้เข้ามาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังอย่างต่อเนื่องโดยเริ่มจากนายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ ดำรงตำแหน่งในสัดส่วนของพรรคประชาธิปัตย์ นายธารินทร์ ๓ นั้นเป็นอดีตผู้บริหารระดับสูงของธนาคารไทยพาณิชย์, นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย ซึ่งเป็นอดีตประธานกรรมการธนาคารแหลมทอง, นายอำนาจ วีรพรพรรณ อดีตประธานเจ้าหน้าที่บริหารธนาคารกรุงเทพ และนายทอง พิทยะ อดีตเป็นผู้บริหารระดับสูงของธนาคารทหารไทย

บทบาทของทางการเมืองของนักการเมืองนายธนาคารได้รับการยอมรับจากพรรคการเมือง นักการเมืองว่ามีความจำเป็นต่อการสร้างภาพพจน์ของรัฐบาลในการบริหารเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากขณะนั้นพรรคการเมืองในขณะขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านเศรษฐกิจจึงต้องบุคคลภายนอกพรรคที่มีความรู้เข้ามาช่วยในตำแหน่งดังกล่าว พรรคการเมืองและนักการเมืองพอใจที่จะทำงานกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังที่เป็นอดีตผู้บริหารธนาคารพาณิชย์เหล่านี้ มากกว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังที่มาจากอดีตข้าราชการสายเทคนิค เช่น นายวีรพงษ์ รามางกูร เมื่อดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังนักการเมืองนายธนาคารดำเนินนโยบายการเงินในบริบทการเมืองที่เป็นรัฐบาลผสม ซึ่งเกิดจากรวมตัวกันของพรรคการเมือง และกลุ่มการเมืองจำนวนมาก นักการเมืองนายธนาคารต้องดำเนินนโยบายการเงินเพื่อสร้างเสถียรภาพในระบบเศรษฐกิจให้เกิดการขยายตัว นอกจากนี้นักการเมืองนายธนาคารยังต้องประสานการทำงานกับนักการเมือง รวมถึงกลุ่มทุนการเมืองของพรรคการเมืองต่าง ๆ โดยการจัดสรรผลประโยชน์ในตลาดเงิน และตลาดทุนให้กับนักการเมือง กลุ่มการเมือง พรรคการเมืองรวมถึงเครือข่ายทางการเมือง เช่น กรณีใช้การกำกับตลาดทุนเพื่อให้ประโยชน์แก่ผู้อุปถัมภ์พรรคการเมืองต่าง ๆ ในการนำหลักทรัพย์เข้าตลาดหลักทรัพย์ ฯ การออกตราสารหนี้ต่าง ๆ การระดมทุนด้วยการเพิ่มทุน รวมถึงการสร้างราคาหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ เป็นต้น นอกจากนี้รัฐมนตรี ฯ ยังอาจใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับนายธนาคารบางรายเพื่อให้สินเชื่อแก่นักการเมืองเพื่อใช้ในกิจกรรมทางการเมือง เช่น กรณีธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การและธนาคารกรุงไทย เป็นต้น

บทบาทในเชิงอุปถัมภ์ทางการเมืองระหว่างนักการเมืองนายธนาคารที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกับเครือข่ายทางการเมือง ได้รับความร่วมมือจากข้าราชการสายเทคนิคในหน่วยงานภายใต้กำกับของกระทรวงการคลังที่สำคัญ คือ ธนาคารแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ โดยที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานที่

กำกับดูแลนโยบายการเงินในส่วนของตลาดเงินรวมถึงการกำกับตรวจสอบสถาบันการเงินทั้งธนาคารและบริษัทเงินทุน ฯ ในประเทศ ในขณะที่คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์เป็นหน่วยงานที่ดูแลนโยบายการเงินด้านตลาดทุน ซึ่งดูแลหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ฯ และบริษัทหลักทรัพย์ที่เป็นนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ รวมถึงการกำกับการทำงานของตลาดหลักทรัพย์ ฯ

ภายหลังปี 2535 บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินได้ขยายตัวจากเดิมที่มีเพียงกลุ่มทุนธนาคารพาณิชย์ และบริษัทเงินทุน ฯ ได้รวมกลุ่มทุนพัฒนาอสังหาริมทรัพย์และทุนสื่อสารเข้าด้วย กลุ่มทุนทั้งสองมีบทบาททางการเมืองอย่างมากในการสนับสนุนพรรคการเมือง กลุ่มการเมืองและนักการเมืองในการเลือกตั้งตั้งแต่ปี 2535 เช่น กรณีกลุ่มกฤษฎาพานครกับพรรคความหวังใหม่ กรณีกลุ่มเหมราชที่ดิน กลุ่มบ้านฉางกับพรรคชาติไทย กลุ่มชินวัตรกับพรรคพลังธรรม เป็นต้น กลุ่มทุนเหล่านี้มีบทบาททางการเมืองในรัฐบาลผสม นอกจากนี้บางส่วนของกลุ่มทุนเหล่านี้ยังได้เข้าไปถือหุ้นในสถาบันการเงินในประเทศ เช่น กลุ่มกฤษฎาพานครถือหุ้นจำนวนมากในบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ไอ.ที.เอฟ. กลุ่มชินวัตรถือหุ้นจำนวนมากในธนาคารทหารไทย เป็นต้น นอกจากนี้ ทั้งกลุ่มทุนสถาบันการเงิน กลุ่มทุนพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ และกลุ่มทุนสื่อสาร ต่างได้รับประโยชน์จากการใช้นโยบายการเงิน ทั้งการเปิดเสรีทางการเงิน และการพัฒนาตลาดทุนในประเทศ จากผลประโยชน์ที่มีร่วมกันของกลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์กลุ่มสื่อสาร และกลุ่มสถาบันการเงิน ทำให้ทั้งสามกลุ่มทุนมีลักษณะร่วมกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินที่มีบทบาทสูงในการดำเนินนโยบายการเงินของรัฐ

นโยบายการเงินของไทยในช่วงปี 2531-2540 เกิดภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างภาคการเมืองระบบราชการ และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงิน การเปลี่ยนแปลงลักษณะนโยบายการเงินของไทยจากนโยบายการเงินอนุรักษ์มาเป็นนโยบายการเงินเปิดเสรีทางการเงิน ในปี 2533 เริ่มจากการผลักดันของข้าราชการสายเทคนิคในธนาคารแห่งประเทศไทยโดยเสนอรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ฯ การเปิดเสรีทางการเงินได้ทำให้กลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในขณะที่สภาวะการเมืองไทยก็เริ่มมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นส่งผลให้บทบาทของนักการเมือง และพรรคการเมือง ในการดำเนินนโยบายการเงินมีมากขึ้น กลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินได้สร้างระบบอุปถัมภ์ต่อนักการเมืองในรูปแบบที่ต่างจากเดิมที่ระบบอุปถัมภ์ทางการเมืองที่ผู้อุปถัมภ์จะเป็นนักอุตสาหกรรมในภาคเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินได้รับประโยชน์จากนโยบายเศรษฐกิจมหภาค โดยเฉพาะนโยบายการเงินเป็นหลักนโยบายการเงินเปิดเสรีทางการเงินของไทยทำให้กลุ่มทุนดังกล่าว

เติบโตอย่างรวดเร็วจนเป็นผู้อุปถัมภ์ทางการเมืองที่สำคัญในการเลือกตั้ง บทบาททางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองจึงได้รับการยอมรับจากภาคเอกชน และภาคการเมืองโดยเฉพาะการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และรัฐมนตรีเศรษฐกิจต่าง ๆ ซึ่งนายโอฟาร์ ไชยประวัติ ได้กล่าวยอมรับว่า การแทรกแซงทางการเมืองต่อนโยบายเศรษฐกิจมีจริงและเป็นเรื่องปกติ (ดอกเบ็ญ ปีที่ 14 ฉบับที่ 174 ประจำเดือนธันวาคม 2538 หน้า 22)

ในขณะที่กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองมีความสัมพันธ์ในเชิงอุปถัมภ์กับนักการเมือง และพรรคการเมือง และได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินนโยบายการเงินอย่างต่อเนื่องในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง บทบาทในการดำเนินนโยบายการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยได้ลดลงอย่างมากโดยเฉพาะในด้านการกำกับ ตรวจสอบสถาบันการเงินในประเทศ นายธนาคารที่เคยเป็นผู้ที่ต้องถูกตรวจสอบจากธนาคารแห่งประเทศไทย ได้หมั่นเวียนมาเป็นผู้บังคับบัญชาของผู้ว่าการฯ ประกอบกับความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารระดับสูงในธนาคารแห่งประเทศไทยมีผลต่อชื่อเสียงและเกียรติภูมิของสถาบันเมื่อธนาคารพาณิชย์บางแห่งเริ่มไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารที่กระทำผิดกลับไม่ได้รับการลงโทษ (ชัยชาญ วิบุญศิลป์, 2541)

ความสัมพันธ์ระหว่างภาคการเมือง, ธนาคารแห่งประเทศไทย, และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในการดำเนินนโยบายการเงิน ได้เปลี่ยนแปลงไปจากช่วงปี 2531-2533 ที่เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านของการดำเนินนโยบายการเงินที่นักการเมืองมีความขัดแย้งกับธนาคารแห่งประเทศไทย หลังปี 2535 เป็นต้นมานักการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองมีลักษณะความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ต่อนักการเมืองนายธนาคารได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินนโยบายการเงิน ข้าราชการสายเทคนิคในธนาคารแห่งประเทศไทยและสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ไม่ได้มีบทบาทในการดำเนินนโยบายการเงินที่เป็นอิสระจากการเมือง บทบาทของธนาคารแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์เป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามนโยบายทางการเมืองของนักการเมืองนายธนาคารอย่างชัดเจน (จิตติศักดิ์ นันทพานิช และสมลักษณ์ ศรีมาลี, 2542)

พัฒนาการของข้าราชการสายเทคนิคในธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, กลุ่มการเมือง พรรคการเมือง, และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ในสภาวะโลกาภิวัตน์ทางการเงิน และการใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินของไทย มีผลต่อรูปแบบความสัมพันธ์ของภาคการเมือง ระบบราชการ และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองในการดำเนิน

นโยบายการเงิน กลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการดำเนินนโยบายการเงิน นโยบายการเงินได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสะสมความมั่งคั่งของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินในประเทศ และใช้เป็นแหล่งเงินทุนในการสร้างระบบอุปถัมภ์ทางการเมือง การใช้นโยบายการเงินเป็นเครื่องมือทางการเมืองทำให้นักการเมือง และพรรคการเมืองให้การยอมรับนักการเมืองนายธนาคารเหล่านี้ การใช้นโยบายการเงินเป็นเครื่องมือสร้างความมั่งคั่งให้กับกลุ่มทุนสถาบันการเงิน ทุนอุตสาหกรรม ทุนบริการ ทุนพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ทุนสื่อสาร ทำให้ภาคธุรกิจเอกชนให้การยอมรับนักการเมืองนายธนาคาร รวมถึงการขยายตัวทางเศรษฐกิจทำให้ชนชั้นกลางในเมืองพอใจกับผลงานของนักการเมืองนายธนาคาร การดำเนินนโยบายการเงินของนักการเมืองนายธนาคารเพื่อสร้างผลงานดังกล่าวต้องอาศัยการนำเงินลงทุนจากต่างประเทศเป็นสำคัญ การขยายขอบเขตของนโยบายการเปิดเสรีทางการเงินจึงเป็นสิ่งที่นักการเมืองนายธนาคารเหล่านี้กระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อผลทางการเมืองในระยะสั้น

6.3.1.1 กรณีปัญหาในธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ หรือ บีบีซี

กรณีปัญหานายธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด(มหาชน) หรือ บีบีซี เป็นกรณีความล้มเหลวของโครงสร้างการเมืองของไทยที่ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายการเงินที่ล้มเหลวของธนาคารแห่งประเทศไทย ปัญหานายธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การได้ทำให้เกิดความเสียหายแก่ระบบเศรษฐกิจไทยอย่างมาก และเป็นสาเหตุหลักประการหนึ่งที่ทำให้นักลงทุนไทย และต่างประเทศไม่มั่นใจในระบบสถาบันการเงินของไทยซึ่งต่อมาขยายตัวนำไปสู่วิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540* (เมื่อทางการโดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้เข้าไปควบคุมกิจการของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ในเบื้องต้นพบว่ามี ความเสียหายสูงถึง 288,382 ล้านบาท โดยที่เป็นคดียกออกและข้อโกงทรัพย์สินถึงจำนวน 30,000 ล้านบาท ในบรรดาลูกหนี้ดังกล่าวมีอยู่จำนวนหนึ่งที่พัวพันถึงนักการเมืองที่สังกัดพรรคร่วมรัฐบาล และมีตำแหน่งในคณะรัฐมนตรี ที่มีนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี รวมถึงบางส่วนที่เป็นนักการเมืองระดับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพรรคฝ่ายค้าน (ดอกเบ๊ย ปีที่ 16 ฉบับ 208, ตุลาคม 2541 หน้า 57-59; Lauridsen, 1998: 146)

* อังคักกล่าวของ นายวีรพงษ์ รามางกูร ที่ว่า "...บีบีซีคือขบวนการแตกสลายของเศรษฐกิจ พองสบู่.." ใน จิตติศักดิ์ นันทพานิช และ สมลักษณ์ ศรีมาลี (2542) หน้า 194

กรณีปัญหาธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การชี้ให้เห็นถึงความล้มเหลวของข้าราชการสายเทคนิคที่เป็นผู้บริหารในธนาคารแห่งประเทศไทยในควมไร้ประสิทธิภาพในการกำกับ ควบคุม และตรวจสอบสถาบันการเงิน รวมถึงขาดความเด็ดขาดในการแก้ไขปัญหาสถาบันการเงินดังกล่าว (นิตยสารฟาร์อีสเทิร์นอีคอนอมิครีวิว 5 มิถุนายน 2540) ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ธนาคารดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับนักการเมืองที่มีอำนาจในขณะนั้นทั้งในระดับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และรัฐมนตรีในกระทรวงอื่น ๆ ตลอดจนนักการเมืองในพรรคต่าง ๆ นอกจากนี้ ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การยังประกอบธุรกรรมทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับนักการเมืองจำนวนมากโดยตรงในรูปของการปล่อยสินเชื่อจำนวนมาก ดังนั้นเมื่อนักการเมืองเหล่านี้เข้ามามีบทบาททางการเมืองในคณะรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร นักการเมืองเหล่านี้ได้มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของธนาคารแห่งประเทศไทยและส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการแก้ไขปัญหาของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การด้วย

ในปี 2535 หลังการเลือกตั้งครั้งที่สองของปี นายชวน หลีกภัย ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมีนายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (23 กันยายน 2535 - 12 กรกฎาคม 2538) เขามีบทบาทเกี่ยวข้องกับกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นกับธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การครั้งแรกเกิดขึ้นเมื่อกลุ่มผู้ถือรายหุ้นใหญ่ของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ถูกนักลงทุนกลุ่มนายสอง วัชรศรีโรจน์ เข้ามากว้านซื้อหุ้นสามัญของธนาคารในตลาดหลักทรัพย์ เพื่อเข้ามาบริหารกิจการธนาคารแทนผู้ถือหุ้นกลุ่มเดิมที่นำโดย นายเกริกเกียรติ ชาลีจันทร์ (เขาเคยเป็นพนักงานระดับกลางของธนาคารแห่งประเทศไทยมาก่อน) โดยในช่วงปี 2535-2536 นายสอง วัชรศรีโรจน์ กับพวกได้เริ่มซื้อหุ้นสามัญของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในปริมาณมาก ซึ่งนายสอง ๆ ก็ได้แจ้งการทำธุรกรรมดังกล่าวกับทางคณะกรรมการหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ หรือ ก.ล.ต. ทราบตามกฎหมาย ๆ มาโดยตลอด เนื่องจากนายสอง ๆ ถือหุ้นสามัญของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การเกินกว่าร้อยละ 5 ของจำนวนทุนจดทะเบียน ซึ่งต่อมานายสอง ๆ กับพวกได้สะสมหุ้นธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จนถือว่าเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่รายหนึ่งโดยที่หุ้นที่นายสอง ๆ ซื้อผ่านตลาดหลักทรัพย์นั้นส่วนใหญ่เป็นหุ้นของกลุ่มนายเกริกเกียรติ ๆ และพวก ที่นำหุ้นสามัญในสัดส่วนของตนออกมาหมุนเวียนซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ ๆ เพื่อทำกำไรที่นายเกริกเกียรติ ๆ นำหุ้นออกมาหมุนเวียนนั้น ทำให้ระดับราคาของหุ้นธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การเคลื่อนไหวขึ้นลงอย่างมากต่อมาเมื่อนายสอง ๆ และพวก รวมถึงนักลงทุนกลุ่มอื่นเข้ามาซื้อหุ้นสามัญธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การใน

ตลาดหลักทรัพย์ ฯ จำนวนมากเพื่อสะสมจำนวนหุ้นเพื่อใช้สิทธิในการขอเข้าบริหารธนาคาร ส่งผลให้ปริมาณหุ้นที่ซื้อขายลดลงอย่างรวดเร็ว และราคาหุ้นมีแนวโน้มสูงขึ้น

เมื่อสิ้นสุดการถือครองหุ้นสามัญธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การของนายเกริกเกียรติ ฯ และพวกลดลงจนไม่ถึงร้อยละ 50 ของทุนจดทะเบียน โดยนายเกริกเกียรติ ฯ และพวกถือหุ้นในสัดส่วนเพียงร้อยละ 36 ในขณะที่นายสอง วัชรศรีโรจน์ ถือครองหุ้นในสัดส่วนร้อยละ 37 (ดอกเบีย ปีที่ 15 ฉบับที่ 180 เดือนมิถุนายน 2539) นายธารินทร์ ฯ เริ่มเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือกลุ่มนายเกริกเกียรติ ฯ โดยนายธารินทร์ ฯ ได้ร่วมมือกับนายเอกกมล ศิริวัฒน์ เลขาธิการ ก.ล.ต. ในขณะนั้น โดยในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2537 มีการประชุมคณะกรรมการ ก.ล.ต. ที่มีนายธารินทร์ ฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธาน ฯ และนายเอกกมล ฯ เลขาธิการ ก.ล.ต. เป็นเลขานุการคณะกรรมการ ฯ พร้อมด้วยพนักงานสอบสวนจากกองบังคับการตำรวจสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ หรือ ส.ศ.ก. พิจารณาดำเนินคดีกับนายสอง ฯ กับพวก โดยในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2537 นายเอกกมล ฯ ได้ออกแถลงการณ์กล่าวโทษนักลงทุนกลุ่มหนึ่งที่น่าโดยนายสอง วัชรศรีโรจน์กับพวกรวม 12 คน ว่ากระทำผิดตามมาตรา 243, 246, 247 แห่ง พระราชบัญญัติกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 และ มาตรา 83 แห่งประมวลกฎหมายอาญา กล่าวโทษจำเลยว่ากระทำผิดฐานปั่นหุ้นธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ (ดอกเบีย ปีที่ 15 ฉบับที่ 185 ประจำเดือนพฤศจิกายน 2539 หน้า 62)

มีการวิจารณ์ว่าการดำเนินคดีกับนายสอง ฯ และพวก เป็นการเลือกปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องจากกลุ่มนักลงทุนรายใหญ่ที่ทำการซื้อขายหุ้นสามัญธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การในตลาดหลักทรัพย์ ฯ ในลักษณะเดียวกับกลุ่มนายสอง ฯ ในขณะนั้นมีสามกลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มนายสอง วัชรศรีโรจน์, กลุ่มนายเกริกเกียรติ ชาลีจันทร์ และกลุ่มนายเจริญ สิริวัฒนภักดี โดยทั้งสามกลุ่มต่างมีสัดส่วนการถือหุ้นสามัญธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การจำนวนมาก ในกรณีข้อวิจารณ์ดังกล่าว นายประธาน ไตรรัตน์วรกุล รองเลขาธิการ ก.ล.ต. ในขณะนั้นให้เหตุผลการแจ้งดำเนินคดีนายสอง ฯ กับพวก ในรายการมองต่างมุมว่า “เหมือนรถวิ่งฝ่าไฟแดง เราต้องเลือกจับ จะจับหมดทุกคันไม่ได้” (ดอกเบีย ปีที่ 14 ฉบับ 172, ตุลาคม 2538 หน้า 74-78) คดีของนายสอง ฯ ได้เข้าสู่การพิจารณาในชั้นศาลปรากฏว่านายสอง วัชรศรีโรจน์ ชนคดีฟ้องที่ ก.ล.ต. กล่าวโทษในทุกศาลไม่ว่าชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา (ดอกเบีย ปีที่ 15 ฉบับที่ 185 ประจำเดือนพฤศจิกายน 2539 หน้า 62) ต่อมานายสอง ฯ มีความเคารพในตัว ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ประธานคณะกรรมการบริหารของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การได้รับการติดต่อจาก ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ฯ ทำให้ นายสอง ฯ ขายหุ้นสามัญธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การที่ตนถืออยู่คืนให้แก่กลุ่มนายเกริกเกียรติ ฯ

บทบาทของนายธารินทร์ ๕ ในการช่วยเหลือนายเกริกเกียรติ ๕ ไม่ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจน แต่มีการกล่าวว่ นายธารินทร์ ๕ และนายเกริกเกียรติ ๕ มีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ปี 2528 ขณะนั้นธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การได้ดำเนินการยึดทรัพย์ลูกหนี้เงินกู้ที่ผิดนัดชำระเงินกู้ราย บริษัท ไบยาเอเชียอาคเนย์ จำกัด และบริษัท บัวหลวงเซรามิค จำกัด โดยบริษัทดังกล่าวมีน้องสะใภ้ของ นายธารินทร์ ๕ (อดีตภรรยาของนายศิริพันธ์ นิมมานเหมินท์) เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่และผู้บริหาร ต่อมา มีการเจรจาต่อรองซึ่งนายเกริกเกียรติ ๕ ได้โอนอ่อนให้มีการแปลงหนี้เป็นทุน ทำให้นายธารินทร์ ๕ กับ นายเกริกเกียรติ ๕ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เมื่อนายเกริกเกียรติ ๕ ประสบปัญหากรณีนายสอง ๕ นายธารินทร์ ๕ ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในฐานะผู้บังคับบัญชา นายเอกกมล ๕ เลขานุการ ก.ล.ต. และทั้งคู่มีความสนิมสนมส่วนตัวกันมาก่อนได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการ แจ้งความดำเนินคดีกับนายสอง ๕ (ดอกเบี้ย ปีที่ 15 ฉบับที่ 180 เดือนมิถุนายน 2539)

บทบาทของนายธารินทร์ ๕ ได้ทำให้เกิดความปั่นป่วนในตลาดหลักทรัพย์ ๕ เนื่องจากกรณี นายสอง ๕ เป็นการเลือกปฏิบัติอย่างชัดเจน ความสัมพันธ์ของนายธารินทร์ ๕ และนายเอกกมล ๕ ใน กรณีธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การส่งผลกระทบต่อ นายวิจิตร สุพินิจ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย เนื่องจากนายเอกกมล ๕ นั้นยังคงเป็นรองผู้ว่าการ ๕ แต่ถูกยืมตัวไปช่วยงานในตำแหน่ง เลขานุการ ก.ล.ต.เป็นเวลา 4 ปี เนื่องจากสนิทกับนายธารินทร์ ๕ และนายวิจิตร ๕ เองก็ผ่านประสบการณ์ในช่วง ที่ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยถึงสองท่านถูกฝ่ายการเมืองปลดจากตำแหน่งเนื่องจากขัดแย้งกับ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง การที่นายธารินทร์ ๕ มีความสัมพันธ์อันดีกับนายเกริกเกียรติ ๕ ซึ่งเป็นผู้บริหารธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ (ประกอบกับนายเกริกเกียรติ ๕ และพวก ก็เคยทำงานใน ธนาคารแห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับนายวิจิตร ๕ และผู้บริหารระดับสูงของธนาคารแห่งประเทศไทย เช่น กรณีนายศิริ การเจริญดี) จึงมีผลให้มาตรการในการกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงินของ ธนาคารแห่งประเทศไทยรายธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การได้รับการผ่อนปรนอย่างมากจากนายวิจิตร ๕ และผู้บริหารระดับสูงของธนาคารแห่งประเทศไทยบางคน (โดยเฉพาะนายศิริ ๕) ซึ่งก่อให้เกิดผล เสียหายอย่างมากต่อธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การและระบบสถาบันการเงินในประเทศในเวลาต่อมา

นายเกริกเกียรติ ๕ นอกจากจะมีความสัมพันธ์กับนายธารินทร์ ๕ และนายวิจิตร ๕ แล้ว นาย เกริกเกียรติ ๕ ยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนักการเมืองในฝ่ายค้านในขณะนั้นด้วยโดยเฉพาะ นักการเมืองในกลุ่ม 16 กลุ่ม 16 นั้นเกิดขึ้นภายหลังที่มีการเลือกตั้งในวันที่ 13 กันยายน 2535 โดย

มี นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ รองหัวหน้าพรรคชาติพัฒนาเป็นแกนนำที่สำคัญของกลุ่มแรกเริ่มสมาชิก กลุ่มประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 16 คน ที่สังกัดพรรคต่าง ๆ ในฝ่ายค้านโดยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคชาติไทยและพรรคชาติพัฒนาที่เป็นอดีตสมาชิกพรรค สหประชาชาติ โดยแกนนำของกลุ่ม 16 ที่มาจากพรรคชาติไทย 5 คน นายเนวิน ชิดชอบ, นายทรงศักดิ์ ทองศรี, นายสรอรรถ กลิ่นประทุม, นายวราเทพ รัตนากร และนายชูชาติ หาญสวัสดิ์ จาก พรรคชาติพัฒนาจำนวน 11 คน ได้แก่ นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์, นายสุชาติ ตันเจริญ, นายจำลอง ครุฑขุนทด, นายประวัฒน์ อุตตะโมต, ว่าที่ ร.ต.ไพโรจน์ สุวรรณฉวี, นายธานี ยี่สาร, นายยงยศ อรุณเวสสะ เศรษฐ, นายบรรจง ไชยศิริจันทร์, นายสนธยา คุณปลื้ม, นายวิทยา คุณปลื้ม และ พ.ต.ท.สมชาย เพศประเสริฐ

ต่อมาอีกกลุ่ม 16 มีสมาชิกเพิ่มเติมอีก 6 ราย ได้แก่ นายยุทธศิลป์ ฐาปนะกุล ส.ส.นครราชสีมา สังกัดพรรคชาติพัฒนา, นายบรรจง ไชยศิริจันทร์ ส.ส.ร้อยเอ็ด สังกัดพรรคชาติพัฒนา, นายอุดมเดช รัตนเสถียร ส.ส.นนทบุรี สังกัดพรรคพลังธรรม, นายเกษม รุ่งธนเกียรติ ส.ส.สุรินทร์ สังกัดพรรค ความหวังใหม่, นายเฉลิมชัย อุฬารกุล ส.ส.สกลนคร สังกัดพรรคความหวังใหม่ และ ร้อยตรีหญิง พนิดา เกษมมงคล ส.ส.ฉะเชิงเทรา สังกัดพรรคชาติพัฒนา (โปรดดูตารางที่ 6.8)

บทบาททางการเมืองของกลุ่ม 16 เริ่มจากการที่แกนนำของกลุ่ม เช่น นายเนวิน ชิดชอบ และ นายจำลอง ครุฑขุนทด เป็นผู้อภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ในเดือนมิถุนายน 2536 ในช่วงปี 2537 นายเนวิน ชิดชอบ ว่าที่ ร.ต.ไพโรจน์ สุวรรณฉวี นายสุชาติ ตันเจริญ นายประวัฒน์ อุตตะโมต นายธานี ยี่สาร นายวราเทพ รัตนากร นายชูชีพ หาญสวัสดิ์ ซึ่งเป็นแกนนำกลุ่ม 16 มีบทบาทสำคัญในการสืบหาหลักฐานกรณี สปก.4-01 ที่จังหวัดภูเก็ต เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายสุเทพ เทือกสุบรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในรัฐบาลนายชวน หลีกภัย มีการขยายวงกรณี สปก.4-01 มากขึ้นจนกระทั่งในเดือนธันวาคม 2537 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง พรรคชาติพัฒนาได้เข้าร่วมรัฐบาล นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ แกนนำคนหนึ่งของกลุ่ม 16 ได้รับการแต่งตั้งเป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม จึงได้ลาออกจากกลุ่ม 16 การร่วมรัฐบาลของพรรคชาติพัฒนาไม่สามารถหยุด ว่าที่ ร.ต.ไพโรจน์ สุวรรณฉวี ในกรณี สปก.4-01 ได้ ในเดือนพฤษภาคม 2538 มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลกรณีแจก สปก.4-01 ทำมั่วให้เกิดการยุบสภาตามมา

ตารางที่ 6.8 รายชื่อ ส.ส.กลุ่ม 16

ชื่อ	ส.ส.จังหวัด	สังกัดพรรค
1. นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์	ส.ส.เชียงใหม่	พรรคชาติพัฒนา
2. นายสุชาติ ตันเจริญ	ส.ส.ฉะเชิงเทรา	พรรคชาติพัฒนา
3. นายจำลอง ครุฑขุนทด	ส.ส.นครราชสีมา	พรรคชาติพัฒนา
4. นายประวิทย์ อุตตะโมต	ส.ส.จันทบุรี	พรรคชาติพัฒนา
5. ว่าที่ ร.ต.ไพโรจน์ สุวรรณฉวี	ส.ส.นครราชสีมา	พรรคชาติพัฒนา
6. นายธานี ยี่สาร	ส.ส.เพชรบุรี	พรรคชาติพัฒนา
7. นายยงยศ อรุณเวชสะเศรษฐ	ส.ส.ระยอง	พรรคชาติพัฒนา
8. นายบรรจง โฆษิตจิรนันท์	ส.ส.ร้อยเอ็ด	พรรคชาติพัฒนา
9. นายสนธยา คุณปลื้ม	ส.ส.ชลบุรี	พรรคชาติพัฒนา
10. นายวิทยา คุณปลื้ม	ส.ส.ชลบุรี	พรรคชาติพัฒนา
11. พ.ต.ท.สมชาย เพศประเสริฐ	ส.ส.นครราชสีมา	พรรคชาติพัฒนา
12. นายเนวิน ชิดชอบ	ส.ส.บุรีรัมย์	พรรคชาติไทย
13. นายทรงศักดิ์ ทองศรี	ส.ส.บุรีรัมย์	พรรคชาติไทย
14. นายสรอรรถ กลิ่นประทุม	ส.ส.ราชบุรี	พรรคชาติไทย
15. นายวราเทพ รัตนากร	ส.ส.กำแพงเพชร	พรรคชาติไทย
16. นายชูชาติ หาญสวัสดิ์	ส.ส.ปทุมธานี	พรรคชาติไทย
17. นายอุดมเดช รัตนเสถียร	ส.ส.นนทบุรี	พรรคพลังธรรม
18. นายเกษม รุ่งธนเกียรติ	ส.ส.สุรินทร์	พรรคความหวังใหม่
19. นายเฉลิมชัย อุฬารกุล	ส.ส.สกลนคร	พรรคความหวังใหม่
20. ร้อยตรีหญิง พนิดา เกษมมงคล	ส.ส.ฉะเชิงเทรา	พรรคชาติพัฒนา
21. นายยุทธศิลป์ ฐาปนะกุล	ส.ส.นครราชสีมา	พรรคชาติพัฒนา
22. นายบรรจง โฆษิตจิรนันท์	ส.ส.ร้อยเอ็ด	พรรคชาติพัฒนา

ที่มา: มีลาภ เปรมทรัพย์. 2542. บทบาทของ"กลุ่ม 16"ในฐานะกลุ่มทางการเมือง. วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 5 กรกฎาคม 2538 สมาชิกกลุ่ม 16 ที่ลงสมัครในนามพรรคชาติไทย ภายใต้การสนับสนุนทางการเงินจากนายสุชาติ ตันเจริญ ได้รับเลือกเป็น ส.ส.จำนวน 12 คน ในขณะที่ลงสมัครในนามพรรคชาติพัฒนา มีจำนวน 4 คน ส่วนสมาชิกของกลุ่มที่เหลือได้รับเลือกเป็น ส.ส.ในนามพรรคพลังธรรมและพรรคหน้าไทยพรรคละ 1 คน หลังการเลือกตั้งพรรคชาติไทยมีจำนวน ส.ส.มากที่สุด คือ 92 ที่นั่งได้เป็นพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ส.ส.กลุ่ม 16 ซึ่งมีอำนาจในการต่อรองทางการเมืองสูงมากเนื่องจากเป็นกลุ่มการเมืองที่สำคัญในพรรคชาติไทยได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีถึง 5 คน และที่เหลือต่างมีสถานะทางการเมืองตามตารางที่ 6.9 ดังนี้ *

ตารางที่ 6.9 รายชื่อของ ส.ส.กลุ่ม 16 ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา

ชื่อ	ตำแหน่ง	พรรคที่สังกัด
1. นายสุชาติ ตันเจริญ	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย	ชาติไทย
2. นายเนวิน ชิดชอบ	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง	ชาติไทย
3. นายสรอรรถ กลิ่นประทุม	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข	ชาติไทย
4. ว่าที่ ร.ต.ไพโรจน์ สุวรรณฉวี	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์	ชาติไทย
5. นายสนธยา คุณปลื้ม	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม	ชาติไทย
6. นายวราเทพ รัตนากร	เลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายเรืองวิทย์ ลิกค์)	ชาติไทย
7. นายทรงศักดิ์ ทองศรี	ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (นายเนวิน ชิดชอบ)	ชาติไทย
8. นายเกษม รุ่งธนเกียรติ	ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายสุชาติ ตันเจริญ)	ชาติไทย
9. นายพีระพันธ์ พาลุสุข	ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ (ว่าที่ ร.ต.ไพโรจน์ สุวรรณฉวี)	ชาติไทย
10. นายวิทยา คุณปลื้ม	เลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายปองพล อดิเรกสาร)	ชาติไทย

ที่มา: มีลาภ เปรมทรัพย์. 2542. บทบาทของ"กลุ่ม 16" ในฐานะกลุ่มทางการเมือง. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

* พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, องค์ความรู้ว่าด้วยการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการไทย, (รายงานการวิจัยเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ, 2539) หน้า 263

ความสัมพันธ์ระหว่างนายเกริกเกียรติ ฯ และนักการเมืองกลุ่ม 16 และนักการเมืองกลุ่มอื่น เกิดขึ้นจากการที่ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ได้ปล่อยสินเชื่อให้กับนักการเมืองเหล่านี้ซึ่งนายเกริกเกียรติหวังว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวจะมีผลทางอ้อมต่อธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ทั้งนี้ นักการเมืองบางคนที่เข้ามากู้ยืมเงินจากธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การได้รับการแนะนำจากนายธารินทร์ ฯ ทั้งนี้ เนื่องจากนายธารินทร์ ฯ นั้นเป็นนายธนาคารที่เพิ่งหันมาดำรงทำงานทางการเมืองดังนั้นเขาจึงต้องสร้างความนิยมจากบรรดานักการเมืองทั้งหลายโดยอาศัยตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง สร้างบารมีตนเองในสภา ฯ เพื่อเป็นฐานทางการเมืองและป้องกันถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจ (ดอกเบ๊ย ปี ที่ 14 ฉบับที่ 180 เดือนมิถุนายน 2539 หน้า 64-65)

สินเชื่อที่ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การให้กับนักการเมืองกลุ่ม 16 นั้นเป็นเงินกู้เพื่อใช้ในการครอบงำกิจการ (takeover) ที่เป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ฯ ในช่วงครึ่งแรกของปี 2537 นั้นธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การปล่อยกู้ให้นายสุชาติ ตันเจริญ ซึ่งเป็นแกนนำของกลุ่ม 16 เพื่อใช้ในการเข้าครอบงำกิจการบริษัท อินเตอร์ไลฟ์ประกันภัย จำกัด และ บริษัท อินเตอร์ไลฟ์ประกันชีวิต จำกัด ซึ่งเป็นทั้งสองบริษัทเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาด ฯ นายสุชาติ ฯ นำเงินกู้จากธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การไปซื้อหุ้นของบริษัททั้งสองในตลาดหลักทรัพย์ ฯ และเมื่อนายสุชาติ ฯ สะสมหุ้นได้จำนวนหนึ่งแล้ว นายสุชาติ ฯ ก็จะขายหุ้นดังกล่าวกับกลุ่มผู้ซื้อในราคาที่สูงกว่าเดิมมาก โดยกลุ่มผู้ซื้อในขณะนั้นคือ กลุ่มของนายชูชาติ หาญสวัสดิ์ และนายสรอรรถ กลิ่นประทุม ซึ่งต่างก็เป็นนักการเมืองสังกัดกลุ่ม 16 เช่นเดียวกับนายสุชาติ ฯ โดยที่ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การกลุ่มผู้ซื้อดังกล่าวก็ได้รับสินเชื่อเงินกู้ในการซื้อหุ้นจากธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การเช่นกัน* (ตารางที่ 6.10)

การซื้อขายหุ้นข้ามไปมานั้นทำให้ราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ของบริษัทที่ถูกครอบงำกิจการนั้นเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ในขณะนั้นธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การได้ให้สินเชื่อจำนวนมากกับนักการเมืองในกลุ่ม 16 เพื่อนำไปซื้อขายหุ้นในลักษณะเดียวกันนี้กับ บริษัทชลประทานซีเมนต์ จำกัด, บริษัท ฟินิกซ์ พัลฟ์ แอนด์ เปเปอร์ จำกัด, บริษัท เอเชียนฟุตแวร์ จำกัด, บริษัท เซมิคอนดักเตอร์ จำกัด, บริษัท มรกตอินดัสตรีส์ จำกัด, บริษัท เทคโนโลยี แอพพลิเคชั่น จำกัดและบริษัทไทยเกรียงปันทอและ

* โปรดดู กระบวนการ ส.ส.กลุ่ม 16 และบริวารนำเงินออมของประชาชนไปลงทุนเพื่อประโยชน์แห่งตน. เอกสารศูนย์ข้อมูลอาชญากรรมทางธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (มปท.) อดสำเนา.

พอกยอม จำกัด (ดอกเบีย ปีที่ 14 ฉบับ 167, พฤษภาคม 2538 หน้า 71-82; ดอกเบีย ปีที่ 14 ฉบับที่ 177 เดือนมีนาคม 2539 หน้าพิเศษ 1-4 สัมภาษณ์ ราช เกษ สักเสนา) การให้สินเชื่อดังกล่าวนายเกริกเกียรติ ๙ และนายราช เกษ สักเสนา ที่ปรึกษาราชการ ๙* (ทั้งสองรู้จักกันช่วงที่ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การจะถูกนายสอง ๙ เข้ามาครอบงำกิจการ) ให้สัมภาษณ์ว่าเป็นไปเพื่อให้ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การเปลี่ยนจากธนาคารที่ทำธุรกรรมการเงินธรรมดาซึ่งมีกำไรน้อยเปลี่ยนมาเป็นธนาคารที่เน้นธุรกรรมด้านวานิชธนกิจ (investment banking) โดยมุ่งเน้นปล่อยสินเชื่อเพื่อครอบงำกิจการ เนื่องจากธุรกรรมดังกล่าวได้กำไรดีกว่า ในช่วงเวลาระหว่างปี 2536-2538 ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การได้ปล่อยสินเชื่อให้กับนักการเมืองเพื่อใช้ครอบงำกิจการหรือควบรวมกิจการ (merger-and-acquisition deals) บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์คิดเป็นเงินจำนวนกว่า 7 พันล้านบาท (นิตยสาร ฟาร์อีสเทิร์นอีคอนอมิสทรีวิว 5 มิถุนายน 2540 หน้า 54)

การที่ผู้บริหารธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การมีความสัมพันธ์ในทางการเงินกับนักการเมืองในกลุ่ม 16 และความสัมพันธ์อันดีกับนายธารินทร์ ๙ นั้นทำให้ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลกรณีดำเนินคดีนายสอง ๙ ข้อหาว่าปั่นหุ้น นายเนวิน ชิดชอบ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคชาติไทย ไม่อภิปรายอย่างจริงจังนักทั้งนี้เนื่องจากนายเนวิน ๙ กับพวกเองก็เป็นหนึ่งนักการเมืองกลุ่ม 16 ซึ่งต่างได้รับสินเชื่อจำนวนมากจากธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การเพื่อใช้ครอบงำกิจการในตลาดหลักทรัพย์ที่ผ่านมารธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การนั้นมีปัญหาฐานะการเงินมาโดยตลอดในช่วงที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การอย่างยาวนาน และเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของธนาคาร ท่านมีบทบาทให้ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การให้สินเชื่อกับเกษตรกรที่ปลูกยาสูบทางภาคเหนือจำนวนมาก รวมถึงบริษัทเครื่องปั้นดินเผาบางราย ซึ่งสินเชื่อดังกล่าวมีความเสี่ยงสูงส่งผลให้ธนาคารประสบปัญหาเรื่องนี้มาโดยตลอด ในปี 2530 จากรายงานของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การถึงธนาคารแห่งประเทศไทยนั้นธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การแจ้งว่าธนาคารมีหนี้สงสัยจะสูญของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลสูงชันอย่างน่าตกใจทั้งที่เป็นหนี้เสียที่ค้างมาตั้งแต่ยุคนายธนิศพิศาลบุตร ผู้บริหารเดิมจำนวน 3,000 ล้านบาท ในบริษัท ไบยาเอเชียอาคเนย์, บริษัทเคื้อวิทยาเครื่อง

* นายราช เกษ ๙ ที่ปรึกษาของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การมีความสนิทสนมกับนายสุชาติ ตันเจริญ ตั้งแต่ที่นายสุชาติ ๙ ยังเป็นนักเรียนอยู่ที่สหรัฐฯ ปี 2523 (ดอกเบีย ปีที่ 14 ฉบับที่ 177 เดือนมีนาคม 2539 หน้าพิเศษ 1-4 สัมภาษณ์ ราช เกษ สักเสนา)

อุปกรณ์, บริษัท รุ่งเรืองทรายงามและบริษัท บัวหลวงเซรามิค เป็นต้น (ดอกเบี้ย ปีที่ 14 ฉบับที่ 180 ประจำเดือนมิถุนายน 2539 หน้า 59-60)

ตารางที่ 6.10 สินเชื่อและการก่อภาระผูกพันที่ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ปล่อยกู้ให้กับ

นักการเมืองกลุ่ม 16

หน่วย : ล้านบาท

ลูกหนี้	สินเชื่อ ณ 31 ธ.ค.2538	มูลค่าหลักประกัน	หมายเหตุ
ตระกูลตันเจริญ	2,647	1,553	ผู้กู้มีทั้งนายสุชาติ ตันเจริญ และกิจการในเครือรวม 9 แห่ง
ตระกูลหาญสวัสดิ์	978	689	ผู้กู้มีทั้งนายชูชีพ หาญสวัสดิ์ และกิจการในเครือรวม 5 แห่ง รวมถึงบุคคลใกล้ชิดจำนวนหนึ่ง
ตระกูลมุตตามระ	2,325	1,106	ผู้กู้มีทั้งนายฉัฐสวัสดิ์ มุตตามระ และกิจการในเครือรวม 3 แห่ง
ตระกูลชิตชอบ	89	76	ใช้นิติบุคคลในเครือตระกูล ชิตชอบ
ตระกูลคุณปลื้ม	36	-	ผู้กู้คือนายสนธยา คุณปลื้ม
ตระกูลครุฑขุนทด	3	-	ผู้กู้คือนายจำลอง ครุฑขุนทด
ตระกูลยี่สาร	103	55	ผู้กู้มีทั้งนายธานี ยี่สาร และกิจการในเครือ รวมถึงบุคคลใกล้ชิดจำนวนหนึ่ง
ตระกูลเปี่ยมพงษ์สานต์	1,797	711	ผู้กู้คือนายไพโรจน์ เปี่ยมพงษ์ สานต์ และกิจการในเครือ 6 แห่ง
รวมทั้งสิ้น	7,942	4,190	

ที่มา: เอกสารธนาคารแห่งประเทศไทยส่งให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง วันที่ 12 ก.พ.2539

ต่อมาคณะผู้บริหารธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การชุดใหม่ที่มีนายเกริกเกียรติ ฯ และพวก
จำนวนหนึ่งซึ่งได้ลาออกจากธนาคารแห่งประเทศไทย ได้พยายามเข้าไปแก้ไขหนี้เก่าพวกนี้แต่ก็ไม่
ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การยังมีหนี้เพิ่มขึ้นมาอีก โดยในปี 2535
ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การมีหนังสือแจ้งต่อธนาคารแห่งประเทศไทยว่าธนาคารมีหนี้ที่จะต้องจัด
สภาพใหม่เพิ่มขึ้นอีกถึง 5,639 ล้านบาท แต่ตัวเลขจริงจากรายงานของผู้ตรวจการธนาคารพาณิชย์

ของธนาคารแห่งประเทศไทย ลงวันที่ 10 กันยายน 2535 ซึ่งว่าหนี้จัดชั้นหรือสินทรัพย์ด้วยคุณภาพของ ปีปีซี อาจมีสูงถึง 18,163 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 26.73 ของสินทรัพย์รวม จำนวน 70,000 ล้านบาท ซึ่งสูงมากเมื่อเทียบกับหนี้เสียในระบบธนาคารพาณิชย์ทั้งหมดที่อยู่ในอัตราส่วนแคร์ร้อยละ 7 เท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นในจำนวนหนี้เสีย 18,000 ล้านบาท เป็น หนี้จัดชั้นว่าสงสัยจะสูญสูงถึง 9,618.9 ล้านบาท

ธนาคารแห่งประเทศไทยนั้นได้เฝ้าดูปัญหาสถานการณ์เงินของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ โดยตลอดแต่เนื่องจากประธานกรรมการธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การในขณะนั้น คือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ๕ เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลทางการเมืองสูง ผู้บริหารของธนาคารแห่งประเทศไทยจึงไม่ได้ดำเนินการกับผู้บริหารธนาคารอย่างเด็ดขาด (ดอกเบ๊ย ปีที่ 14 ฉบับที่ 180 เดือนมิถุนายน 2539 หน้า 59-60) ต่อมา ปัญหาการเงินของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การเริ่มมีมากขึ้น ซึ่งจากรายงานที่ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การเสนอต่อธนาคารแห่งประเทศไทย ในปี 2536 นั้นชี้ว่า ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การตั้ง สำรองหนี้สงสัยจะสูญไว้จำนวน 652 ล้านบาท ซึ่งต่ำมากเมื่อเทียบกับจำนวนหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญที่มีถึง 4,541 ล้านบาท หรือเท่ากับร้อยละ 14.3 และในจำนวนหนี้จัดชั้นสงสัยจะสูญนี้มีหลักทรัพย์ค้ำประกันการกู้ยืมมูลค่าเพียง 1,213 ล้านบาทเท่านั้น (ดอกเบ๊ย ปีที่ 14 ฉบับที่ 180 เดือนมิถุนายน 2539 หน้า 63-4) ปัญหาด้านคุณภาพหนี้ของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การเริ่มจะทวีรุนแรงมากขึ้นธนาคารแห่งประเทศไทยจึงมีหนังสือเตือนไปยังประธานกรรมการธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ คือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (ต่อมา ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ๕ เสียชีวิตในปี 2538) ซึ่งนายเกริกเกียรติ ๕ ที่เป็นผู้บริหารของธนาคารในขณะนั้นก็ได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวแต่อย่างไร เนื่องจากช่วงเวลานั้นนายเกริกเกียรติ ๕ มุ่งเน้นแก้ไขปัญหาเรื่องกรณีนายสอง วัชรศิริโรจน์

ปัญหาธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การรุนแรงขึ้นเมื่อนายเกริกเกียรติ ๕ และนายราเกษ ๕ ได้เริ่มหันมาปล่อยสินเชื่อเพื่อใช้ในการครอบงำกิจการให้กับนักการเมืองกลุ่มต่าง ๆ รวมถึงการปล่อยสินเชื่อตนเองของกลุ่มของนายเกริกเกียรติ ๕ และนายราเกษ ๕ ซึ่งปรากฏภายหลังว่าธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การได้ปล่อยกู้กับกลุ่มนายเกริกเกียรติ ๕ และพวก และนายราเกษ ๕ กับบริษัทในเครือของนายราเกษ ๕ สูงถึงหนึ่งในสามของสินเชื่อรวมของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ (นิตยสาร ฟาร์อีสเทิร์นอีคอนอมิคส์ 5 มิถุนายน 2540 หน้า 53) .นอกจากที่ปล่อยกู้กับนักการเมืองกลุ่ม 16 เช่น นายสรรพรถ กลิ่นประทุม นายชูชีพ หาญสวัสดิ์ นายเนวิน ชิดชอบ นายสุชาติ ตันเจริญ นายสนธยา คุณปลื้ม นายธานี ยี่สาร และนายจำลอง ครุฑขุนทด นายฉัฐสวัสดิ์ มุตตามระ (ดอกเบ๊ย ปีที่ 15 ฉบับที่ 185

ประจำเดือนพฤศจิกายน 2539) รวมถึงนางจิตติมา สังขะทรัพย์* ซึ่งในการให้กู้ยืมของนักการเมืองเหล่านี้ นายราเกช ฯ กล่าวว่ามีกรวางหลักทรัพย์ค้ำประกันที่เพียงพอ ต่อมานายราเกชได้ยอมรับว่าสินเชื่อดังกล่าวนั้นมีปัญหาด้านสภาพคล่องไม่สามารถใช้คืนเงินต้นและดอกเบี้ยได้ (ดอกเบี้ย ปีที่ 14 ฉบับที่ 177 เดือนมีนาคม 2539 หน้าพิเศษ 1-4 สัมภาษณ์ ราเกช ลักเสนา)

เมื่อนายธารินทร์ ฯ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์ การเริ่มมีปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน จากการที่ธนาคารได้ปล่อยสินเชื่อ และประสบปัญหาหนี้เสียจำนวนมากนายธารินทร์ ฯ ได้ให้ธนาคารออมสิน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นสถาบันการเงินในสังกัดกระทรวงการคลังนำเงินสดจำนวนประมาณ 6,000 ล้านบาทฝากไว้กับธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การเพื่อเสริมสภาพคล่อง เมื่อธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การไม่สามารถดำรงฐานะเงินกองทุนได้ตามกฎหมายและธนาคารแห่งประเทศไทยได้ท้วงติงไปก่อนแล้วธนาคารแห่งประเทศไทยกลับไม่มีบทลงโทษธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การแต่อย่างใด กรณีดังกล่าวทำให้ผู้บริหารของธนาคารแห่งประเทศไทยถูกวิจารณ์ว่ามีความอ่อนแอ (ดอกเบี้ย ปีที่ 12 ฉบับ 153, มีนาคม 2537 บทบรรณาธิการ) ต่อมาในปี 2537 ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงินอย่างมากโดยธนาคารมีสินทรัพย์สภาพคล่องต่อเงินฝากลดลงจากร้อยละ 24.02 ในปี 2536 อยู่ที่ระดับร้อยละ 9.91 ในปี 2537 ในขณะที่ค่าเฉลี่ยสินทรัพย์สภาพคล่องต่อเงินฝากของระบบธนาคารพาณิชย์เป็นร้อยละ 14.41 (ตารางที่ 6.11)

* นางจิตติมา สังขะทรัพย์ ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดนายบัญญัติ บรรทัดฐาน นักการเมืองพรรคประชาธิปัตย์ นางจิตติมา สังขะทรัพย์ นั้นดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการและผู้ถือหุ้นใหญ่บริษัท โรยัลเอเชียบริค จำกัด และ บริษัท สังขะทรัพย์ จำกัด ซึ่งกิจการทั้งสองได้กู้ยืมเงินจำนวน 1,657 ล้านบาทจากบริษัท ซิตีเทรอดิง จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่จดทะเบียนของนายราเกช ลักเสนา โดยเงินที่ให้บริษัททั้งสองกู้ยืมเงินที่บริษัท ซิตีเทรอดิง จำกัด ได้กู้ยืมมาจากธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การอีกทีหนึ่งโดยที่มียานายราเกช ฯ เป็นผู้ค้ำประกันเงินกู้ให้กับบริษัท ซิตีเทรอดิง จำกัดดังกล่าว (จากการตอบโต้ของนายเนวิน ชิดชอบ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ในการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ ฯ ของพรรคประชาธิปัตย์ โปรดดูดอกเบี้ย ปีที่ 15 ฉบับที่ 184 ประจำเดือนตุลาคม 2539 หน้า 109-110)

ตารางที่ 6.11 อัตราส่วนทางการเงินและสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ 4 แห่ง

	2536	2537	2538	2539	2540
ส่วนของผู้ถือหุ้นต่อสินทรัพย์รวม					
ค่าเฉลี่ยของระบบธนาคาร	7.58	8.08	8.0	8.72	6.02
ธนาคารมหานคร	8.45	10.7	11.67	10.6	6.73
ธนาคารนครหลวงไทย	7.3	7.27	7.07	6.65	4.44
ธนาคารศรีนคร	7.71	8.35	6.73	7.6	(4.18)
ธนาคารกรุงเทพ ฯ พาณิชยการ	4.38	6.18	7.71	19.1	6.07
เงินกองทุนต่อเงินฝาก					
ค่าเฉลี่ยของระบบธนาคาร	8.55	10.27	11.12	12.7	12.48
ธนาคารมหานคร	10.27	12.85	14.68	13.01	16.89
ธนาคารนครหลวงไทย	8.35	8.45	10.85	10.91	12.27
ธนาคารศรีนคร	9.05	10.34	9.56	10.70	21.03
ธนาคารกรุงเทพ ฯ พาณิชยการ	6.64	7.22	11.13	35.62	14.14
สินทรัพย์สภาพคล่องต่อเงินฝาก					
ค่าเฉลี่ยของระบบธนาคาร	15.81	14.41	13.49	11.39	13.06
ธนาคารมหานคร	18.29	15.38	13.6	10.90	5.81
ธนาคารนครหลวงไทย	19.09	17.27	12.52	13.54	11.3
ธนาคารศรีนคร	14.48	12.09	11.21	8.0	10.98
ธนาคารกรุงเทพ ฯ พาณิชยการ	24.02	9.91	14.24	7.19	(2.58)

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ในปี 2538 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขึ้นเมื่อนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีได้ประกาศยุบสภา ฯ ในวันที่ 19 พฤษภาคม 2538 และให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 นั้นผลการเลือกตั้งปรากฏว่าพรรคชาติไทยมีจำนวนสมาชิกสภา ฯ มากที่สุดถึง 92 คน ซึ่งในจำนวนดังกล่าวมีนักการเมืองในกลุ่ม 16 รวมอยู่ด้วยนักการเมืองกลุ่ม 16 มีบทบาทสำคัญที่ทำให้พรรคชาติไทยได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลโดยที่ระหว่างการเลือกตั้งนั้น นักการเมืองจำนวนมากในกลุ่ม 16 ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งไม่ได้พึงเงินอุดหนุนจากพรรคชาติไทยแต่กลับชนะการเลือกตั้งเข้ามา

จำนวนมากดังนั้นนักการเมืองในกลุ่ม 16 จึงมีอำนาจต่อรองทางการเมืองในการขอตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐบาล ซึ่งเป็นผลให้นายสุชาติ ตันเจริญ ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย, นายเนวิน ชิดชอบ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง, ว่าที่ ร.ต. ไพโรจน์ สุวรรณฉวี ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์, นายสนธยา คุณปลื้ม ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม, นายสรอรรถ กลิ่นประทุม ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข และนายอนุสรณ์ วงศ์วรรณ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม (เนชั่น สุดสัปดาห์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 162 วันที่ 21-27 ก.ค.2538 หน้า 14)

รัฐมนตรีในกลุ่ม 16 เหล่านี้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริหารธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การตั้งนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาค่าเงินบาทของธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลังจึงไม่สามารถกระทำได้ง่าย นอกจากความสัมพันธ์ดังกล่าวยังมีผลให้เกิดการดำเนินนโยบายในลักษณะที่ช่วยเหลือธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ เช่น การใช้กลไกเงินทุนของกองทุนเพื่อการฟื้นฟู ฯ และเงินของธนาคารออมสินจำนวนถึง 16 พันล้านบาทเข้ามาซื้อหุ้นเพิ่มทุนของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ซึ่งมีผลให้ทางการกลายเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การโดยถือหุ้นถึงร้อยละ 32 ซึ่งแนวทางดังกล่าวต่างจากการแก้ไขสถาบันการเงินที่มีปัญหาที่ผ่านมาของธนาคารแห่งประเทศไทยที่มักจะลดทุนจดทะเบียนสถาบันการเงินที่มีปัญหาดังกล่าวก่อนเพื่อชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นก่อนก่อนทำการเพิ่มทุน (รายละเอียดกรณีการเพิ่มทุน ฯ และสถานการณ์เงินของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ โปรดดู รายงาน ศปร. ข้อ 281-317)

ต่อมาเมื่อรัฐบาลนายบรรหาร ฯ ประสบปัญหาเศรษฐกิจในประเทศตกต่ำซึ่งเป็นผลมาจากการที่ราคาที่ดินและราคาหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ลดลงอย่างมาก พรรคฝ่ายค้านนำโดยพรรคประชาธิปัตย์ได้เปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีรายกระทรวงซึ่งนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังโดนอภิปรายในประเด็นเรื่อง การจัดตั้งกองทุนพยุงหุ้นมูลค่า 30,000 ล้านบาท และเรื่องการเรียกเก็บเงินในการออกใบอนุญาตธนาคารใหม่ 3 แห่ง รวมถึงเรื่องปัญหาสินเชื่อที่มีปัญหาของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การที่ม็อบนักการเมืองกลุ่ม 16 เข้ามาเกี่ยวข้อง และปัญหาการกล่าวหาเรื่องเงินอุดหนุนพรรคจำนวน 300 ล้าน ที่พรรคชาติไทยได้รับจากนายราเกช ฯ แลกกับการเปิดสาขาต่างประเทศที่รัสเซียโดยมีการแสดงสำเนาเช็คเช็คสั่งจ่ายเข้าบัญชีนักการเมืองจำนวน 220 ล้านบาท (Ockey, 1997: 302)

นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ผู้อภิปรายในการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจซึ่งว่าก่อนเลือกตั้งในวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 นั้นพรรคชาติไทยได้ใช้เงินในการซื้อเสียงจำนวนมากและเงินดังกล่าวมาจากธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การเขากล่าวว่า "ก่อนเลือกตั้ง 15 วันมีการสรุปว่าผลการเลือกตั้งน่าจะแพ้ ประชาธิปัตย์ ดังนั้นต้องจ่ายเงินในจังหวัดบุรีรัมย์, ศรีสะเกษ, ชลบุรี, สุรินทร์ และเพชรบุรี โดยไปเอาเงินกับราเกษ ที่ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การให้หมุนเงิน ราเกษ ให้เพื่อหวังใบอนุญาตตั้งแบงก์ในต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับที่ราเกษ ให้สัมภาษณ์ผ่าน ทวี วิทย์ ไปทั่วโลกว่าตนเป็นผู้ตั้งรัฐบาลบริหาร" นายสุเทพ ฯ ได้อภิปรายถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกลุ่ม 16 นายเกริกเกียรติ ฯ และนายราเกษ ฯ ซึ่งส่งผลต่อฐานะการเงิน และการดำเนินงานของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การการอภิปรายดังกล่าวส่งผลให้นักลงทุน และประชาชนขาดความเชื่อมั่นในธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ (ดอกเบีย ปีที่ 15 ฉบับที่ 184 ประจำเดือนตุลาคม 2539 หน้า 105-106) จนทำให้ทางการต้องเข้ามาควบคุมธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ในวันที่ 17 พฤษภาคม 2539 และกรณีปัญหาในธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การยังนำไปสู่การเปลี่ยนตัวรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในวันที่ 28 พฤษภาคม 2539 และการปลดนายวิจิตร สุพินิจ จากตำแหน่งผู้ว่าการ ฯ ในวันที่ 1 กรกฎาคม 2539

การแก้ไขปัญหาธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การของธนาคารแห่งประเทศไทยนั้นผิดพลาด ธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นว่าปัญหาทางการเงินของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การนั้นไม่รุนแรง ดังนั้นจึงเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อที่จะลดการเผชิญหน้ากับฝ่ายการเมืองที่มีผลประโยชน์ร่วมกับผู้บริหารธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ พฤติกรรมดังกล่าวของธนาคารแห่งประเทศไทยได้ทำให้ปัญหาการเงินของธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การทวีความรุนแรงในเวลาต่อมาในปี 2541 นั้นธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การมีความเสียหายสูงถึง 288,382 ล้านบาท ซึ่งเกิดจากการยกยอกและข้อโกงทรัพย์ถึง 30,000 ล้านบาท และพัวพันกับนักการเมืองจำนวนมาก (ดอกเบีย ปีที่ 16 ฉบับที่ 208 ประจำเดือนตุลาคม 2541 หน้า 57-59; รั้งสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2543: 18)

เมื่อปัญหาสถาบันการเงินในประเทศเริ่มขยายตัวมากขึ้นทางการพยายามแก้ไขปัญหามาที่ทางการคิดว่าเป็นต้นเหตุของปัญหาสถาบันการเงิน คือ การตกต่ำของราคาหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ และการตกต่ำของราคาอสังหาริมทรัพย์ในประเทศ การตั้งกองทุนพยุงหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ในวงเงิน 30,000 ล้านบาทนั้นไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากสภาวะการเงินในขณะนั้น สถาบันการเงินในประเทศทั้งธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุน ต่างประสบปัญหาสภาพคล่องอย่างหนักจากการปัญหาสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ การฟื้นฟูธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ด้วยการออก 10

มาตรการในโดยเฉพาะการจัดตั้ง องค์การพัฒนาลินเชื่ออสังหาริมทรัพย์ หรือ อบส. โดยทางการออก พันธบัตรชนิดพิเศษอายุ 7 ปี ในวงเงิน 1 แสนล้านบาทอัตราดอกเบี้ย 9% ทบตัน นั้นก็ไม่ประสบความสำเร็จ (ดอกเบี้ย ปีที่ 15 ฉบับที่ 189 เดือนมีนาคม 2540 หน้า 87-89)

เมื่อปัญหาในภาคอสังหาริมทรัพย์ขยายตัวมากขึ้นพร้อมกับการลดลงอย่างต่อเนื่องของราคา หลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ ปัญหาสถาบันการเงินในประเทศได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วกลายเป็น ปัญหาของระบบสถาบันการเงินในประเทศ ทางการในขณะนั้นต้องออกมาตราการเข้มงวดกับสถาบัน การเงินทั้งระบบเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ฝากเงินและนักลงทุน โดยในวันที่ 3 มีนาคม 2540 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศสองมาตรการหลักคือ หนึ่ง ให้ธนาคารพาณิชย์กันสำรองสำหรับ ลินทรัพย์จัดชั้นต่ำกว่ามาตรฐานในอัตราร้อยละ 15 และร้อยละ 20 สำหรับบริษัทเงินทุน ภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2540 และต้องกันสำรองให้ครบถ้วนร้อยละ 100 ภายในปี 2541 โดยในปี 2540 จะต้อง เพิ่มสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 และภายในครั้งแรกของปี 2541 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 สอง ให้ สถาบันการเงิน 10 แห่งเพิ่มทุนอย่างเร่งด่วนเพื่อรองรับความเสียหายที่เกิดจากลูกหนี้ธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์ ลูกหนี้ธุรกิจหลักทรัพย์ รวมถึงให้มีส่วนเกินไว้เสริมความมั่นคงของบริษัท ซึ่งถ้า สถาบันการเงินทั้ง 10 แห่งนี้เพิ่มทุนไม่ได้ทางการโดย กองทุนฟื้นฟู ฯ จะเข้าไปเพิ่มทุนให้ (จิตติศักดิ์ นันทพานิช และสมลักษณ์ ศรีมาลี, 2542: 268; ชัยชาญ วิบูลศิลป์, 2541: 111)

มาตรการทั้งสองของทางการไม่ประสบความสำเร็จ การประกาศเพิ่มทุนของสถาบันการเงิน ทำให้ประชาชนและนักลงทุนขาดความเชื่อมั่นในระบบสถาบันการเงินในประเทศมากขึ้นประกอบกับ ข่าวความล้มเหลวในการควมรวมกิจการระหว่างบริษัทเงินทุนเอกชนกิจ กับธนาคารไทยทุน ยิ่งทำให้ ปัญหาความไม่เชื่อมั่นในระบบการเงินมีมากขึ้น ทางการได้ออกมาตรการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยใน วันที่ 27 มิถุนายน 2546 ได้มีการประกาศสั่งปิดสถาบันการเงินจำนวน 16 แห่ง เป็นการชั่วคราวเพื่อให้ สถาบันการเงินทั้ง 16 แห่งนี้ เพิ่มทุนเพื่อเสริมสภาพคล่องทางการเงินให้มีความมั่นคงและได้มาตรฐาน ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด มาตรการดังกล่าวยิ่งทำให้เกิดความตื่นตระหนกให้กับ ประชาชนและนักลงทุน ปัญหาสถาบันการเงินในประเทศที่เริ่มจากธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การได้ถูก นำไปเป็นประเด็นปัญหาเศรษฐกิจคู่กับปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ทำให้ กองทุนเก็งกำไรค่าเงินเข้ามาโจมตีค่าเงินบาทอีกครั้ง หลังจากที่นายอานวย วีรวรรณ ลาออกจาก ตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในวันที่ 21 มิถุนายน 2540 เนื่องจากเกิดความขัดแย้ง ระหว่างรัฐมนตรีร่วมรัฐบาลในเรื่องการตัดทอนงบประมาณรายจ่ายและการเพิ่มอัตราภาษีสรรพสามิต

เพื่อชดเชยงบประมาณประจำปีไม่ประสบความสำเร็จ (ณรงค์ชัย อัครเศรณี, 2541: 100) การลาออกครั้งนี้ได้ทำให้สถานะการณ์ทางเศรษฐกิจเลวร้ายลง การโจมตีค่าเงินบาทเป็นไปอย่างรุนแรงมากขึ้น ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้เงินทุนสำรองจำนวนมากในการปกป้องค่าเงินบาท

เมื่อทางการประกาศลอยตัวค่าเงินบาทในวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 ทำให้ปัญหาสถาบันการเงินในประเทศลุกลามมากขึ้น ในวันที่ 5 สิงหาคม 2540 ทางกรโดยนายทอง พิทยะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและนายชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศปิดสถาบันการเงินเป็นการชั่วคราวเพิ่มขึ้นอีก 42 แห่ง ทำให้จำนวนสถาบันการเงินที่ถูกสั่งปิดชั่วคราวสองครั้งมีจำนวนทั้งสิ้น 58 แห่ง ต่อมาในวันที่ 31 ตุลาคม 2540 มีสถาบันการเงินที่ถูกสั่งปิดชั่วคราวดังกล่าวผ่านการพิจารณาและเปิดดำเนินการได้เพียง 2 แห่งคือ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ เกียรตินาคิน จำกัด(มหาชน) และบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์บางกอกอินเวสต์เมนท์ จำกัด(มหาชน) (โปรดดูตารางที่ 6.12)

ตารางที่ 6.12 สถาบันการเงินที่ถูกสั่งให้เพิ่มทุนและสั่งปิดดำเนินการชั่วคราว

วันเดือนปี	ชื่อสถาบันการเงิน	หมายเหตุ
3 มีนาคม 2540	1. บค.ยูนิโก้เข้าซิ่ง จก. 2. บง.ศรีธนา จก.(มหาชน) 3. บงล.คันทรี จก. 4. บงล.รอยัลอินเตอร์ จก. 5. บงล.ไทยฟูจิ จก.(มหาชน) 6. บงล.ทรัพย์ธำรง จก.(มหาชน) 7. บงล.ตะวันออกฟายแนนซ์ (1991) จก.(มหาชน) 8. บงล.ศรีนคร จก. 9. บงล.อินเตอร์เครดิตแอนด์ทรัสต์ จก. 10. บงล.ไอทีเอฟ จก.(มหาชน)	สั่งให้เพิ่มทุนและกันสำรองเพิ่มเติม

ตารางที่ 6.12 สถาบันการเงินที่ถูกสั่งให้เพิ่มทุนและสั่งปิดดำเนินการชั่วคราว (ต่อ)

วันเดือนปี	ชื่อสถาบันการเงิน	หมายเหตุ
27 มิถุนายน 2540	1. บง.เอกธนกิจ จก.(มหาชน) 2. บง.จีซีเอ็น จก.(มหาชน) 3. บงล.จีเอฟ จก.(มหาชน) 4. บงล.ศรีมิตร จก.(มหาชน) 5. บงล.ศรีนคร จก. 6. บงล.ไอทีเอฟ จก.(มหาชน) 7. บงล.ไทยฟูจิ จก.(มหาชน) 8. บงล.รอยัลอินเตอร์ จก. 9. บงล.คันทรี จก. 10. บงล.ซีแอล สหวิริยา จก. 11. บงล.ตะวันออกฟายแนนซ์ (1991) จก.(มหาชน) 12. บงล.เอกสิน จก.(มหาชน) 13. บงล.ธนไทย จก.(มหาชน) 14. บง.ทรัพย์ธำรง จก. 15. บง.ยูไนเต็ด จก.(มหาชน) 16. บงล.เอกธนา จก.(มหาชน)	สั่งปิดดำเนินการชั่วคราวเพื่อเพิ่มทุน ให้เกิดสภาพคล่องและมีความมั่นคง

ตารางที่ 6.12 สถาบันการเงินที่ถูกสั่งให้เพิ่มทุนและสั่งปิดดำเนินการชั่วคราว (ต่อ)

วันเดือนปี	ชื่อสถาบันการเงิน	หมายเหตุ
5 สิงหาคม 2540	1. บง.ศรีธนา จก.(มหาชน) 2. บง.คาเธ่ย์ทรัสต์ จก. 3. บง.เอเชียธนกิจ จก. 4. บง.ธนสินธ์ จก. 5. บง.พรีเมียร์ จก. 6. บง.บางกอกเงินทุน จก. 7. บง.ชาติไฟบูลย์ จก. 8. บง.นิธิภัทร จก.(มหาชน) 9. บง.ไทยธนากร จก.(มหาชน) 10. บง.ไทยธำรง จก. 11. บง.ธีรชัยทรัสต์ จก. 12. บง.ธนมาศ จก. 13. บง.ยูเนียนไฟแนนซ์ จก.(มหาชน) 14. บงล.เจ้าพระยา จก. 15. บงล.ธนพล จก.(มหาชน) 16. บงล.สหธนกิจไทย จก.(มหาชน) 17. บงล.ไทยรุ่งเรืองทรัสต์ จก. 18. บงล.กรุงไทย จก.(มหาชน) 19. บงล.การทุนไทย จก. 20. บงล.วอลล์สตรีท จก. 21. บงล.นครหลวงเครดิต จก.(มหาชน) 22. บงล.เอ็มซีซี จก.(มหาชน) 23. บงล.เอสซีเอฟ จก. 24. บงล.ลีลาธนกิจ จก. 25. บงล.สยามซิตีซันดิเคท จก. 26. บงล.เอกพัฒน์ จก.(มหาชน) 27. บงล.พูนพิพัฒน์ จก.(มหาชน)	สั่งปิดดำเนินการชั่วคราวเพื่อเพิ่มทุน ให้เกิดสภาพคล่องและมีความมั่นคง

ตารางที่ 6.12 สถาบันการเงินที่ถูกสั่งให้เพิ่มทุนและสั่งปิดดำเนินการชั่วคราว (ต่อ)

วันเดือนปี	ชื่อสถาบันการเงิน	หมายเหตุ
5 สิงหาคม 2540	28.บงล.แปซิฟิกไฟแนนซ์ จก. (มหาชน)	สั่งปิดดำเนินการชั่วคราวเพื่อเพิ่มทุน ให้เกิดสภาพคล่องและมีความมั่นคง
	29.บงล.พารา จก.(มหาชน)	
	30.บงล.เกียรตินาคิน จก.(มหาชน)	
	31.บงล.อินเตอร์เครดิตแอนด์ทรัสต์ จก.	
	32.บงล.ซีทก้า จก.(มหาชน)	
	33.บงล.มหานครกิจ จก.(มหาชน)	
	34.บงล.ธนทรัพย์ จก.	
	35.บงล.เมืองทองทรัสต์ จก.	
	36.บงล.สยามพาณิชย์ทรัสต์ จก.	
	37.บงล.มหานครทรัสต์ จก.	
	38.บงล.บางกอกอินเวสต์เมนท์ จก.(มหาชน)	
	39.บงล.ไทยเวิกซ์ จก.(มหาชน)	
	40.บงล.ธนนคร จก.	
	41.บงล.คาเธ่ย์ไฟแนนซ์ จก.	
	42.บงล.ไทยโอเวอร์ซีทรัสต์ จก.	

ที่มา : จิตติศักดิ์ นันทพานิช และ สมลักษณ์ ศรีมาลี. 2542. จุดตายเศรษฐกิจไทย: ต้นตอแห่งปัญหาและที่มาของหายนะเศรษฐกิจไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น หน้า 268-271

ความเสียหายที่เกิดขึ้นในกรณีธนาคารกรุงเทพพาณิชย์นั้นชี้ให้เห็นถึงความผิดพลาดในการดำเนินนโยบายกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย ความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ได้จำกัดอยู่ที่ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ปัญหาได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วกลายเป็นปัญหาของระบบสถาบันการเงินในประเทศ ความล้มเหลวดังกล่าวเกิดขึ้นจากปัจจัยภายในสถาบันธนาคารแห่งประเทศไทยเอง และจากโครงสร้างทางการเมืองในขณะนั้นที่นักการเมืองพรรคการเมืองเข้ามามีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ทางการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงิน

รูปแบบความสัมพันธ์ทางการเมืองแบบอุปถัมภ์ประกอบกับการที่รัฐบาลเป็นรัฐบาลผสมที่ประกอบด้วยพรรคร่วมรัฐบาลจำนวนมากนั้นทำให้การใช้มาตรการทางการคลังร่วมกับมาตรการทางการเงินนั้นเป็นไปได้ยากเฉพาะกรณีการตัดลดงบประมาณรายจ่ายและการตัดลดบงลงทุนของรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ โดยในช่วงปีงบประมาณ 2536-2540 นั้นรายจ่ายลงทุนได้เพิ่มขึ้นอย่างมากในสวนราชการด้านการพัฒนา เช่น กระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานในสังกัดที่สำคัญ เช่น สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท, กรมโยธาธิการ กระทรวงคมนาคมที่มี กรมทางหลวง, กรมเจ้าท่า, และกรมการขนส่งทางบก เป็นต้น นอกจากนี้ระหว่างปี 2536-2540 รัฐวิสาหกิจจำนวนมากมีโครงการขยายการลงทุนที่ใช้เงินลงทุนจำนวนมาก เช่น การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีโครงการลงทุน 18 โครงการ เงินลงทุนรวม 50.3 พันล้านบาท การไฟฟ้านครหลวงมีโครงการลงทุน 2 โครงการ เงินลงทุนรวม 40.9 พันล้านบาท องค์การโทรศัพท์มีโครงการลงทุนใน 7 โครงการ เงินลงทุนรวม 40.1 พันล้านบาท, การสื่อสารแห่งประเทศไทยมีโครงการลงทุนใน 16 โครงการ เงินลงทุนรวม 9.7 พันล้านบาท, บริษัทการบินไทยมีโครงการลงทุนใน 3 โครงการ เงินลงทุนรวม 103.2 พันล้านบาท, การท่าอากาศยานแห่งประเทศไทยมีโครงการลงทุนใน 25 โครงการ เงินลงทุนรวม 8.3 พันล้านบาท การรถไฟแห่งประเทศไทยมีโครงการลงทุนใน 16 โครงการ เงินลงทุนรวม 34.1 พันล้านบาท การทางพิเศษแห่งประเทศไทยมีโครงการลงทุนใน 1 โครงการ เงินลงทุนรวม 8.3 พันล้านบาท องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมีโครงการลงทุนใน 10 โครงการใหญ่ เงินลงทุนรวม 8.6 พันล้านบาท บริษัทขนส่ง จำกัดมีโครงการลงทุนใน 9 โครงการใหญ่ เงินลงทุนรวม 10.8 พันล้านบาท ในขณะที่การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยซึ่งสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมมีโครงการลงทุน 4 โครงการ เงินลงทุน 33 พันล้านบาท (อาภรณ์ ชีวะเกียงไกร, 2537)

งบประมาณที่ขยายตัวมากขึ้นอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในส่วนของรายจ่ายลงทุนทำให้นักการเมืองพรรคการเมืองสามารถใช้กลไกงบประมาณรายจ่ายสร้างผลงานด้านการพัฒนาประเทศ, สร้างความนิยมในเขตการเลือกตั้งของตนโดยการดึงบงลงทุนในโครงการหรืองานในเขตพื้นที่เลือกตั้งของตน, และสามารถตอบแทนกลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นฐานคะแนนเสียงในเขตเลือกตั้งของตนจากเงินงบประมาณดังกล่าวได้ ที่กระจายตัวไปทั่วประเทศ แม้ว่าข้าราชการประจำจะเป็นผู้ตั้งคำขงงบประมาณในเบื้องต้นแต่ในการจัดสรรข้เงินงบประมาณรายจ่ายโดยเฉพาะรายจ่ายลงทุน มักมีการเจรจาต่อรองในระดับผู้กำหนดนโยบาย หรือฝ่ายการเมืองเพื่อที่จะจัดสรรลงในพื้นที่เลือกตั้งของตนซึ่งเป็นขั้นตอนก่อนเสนอร่างงบประมาณให้สภา ฯ พิจารณา ส่วน ส.ส.หรือนักการเมืองจะใช้อิทธิพลทางการเมืองในขั้นตอนการแปรญติในคณะกรรมาธิการ ฯ ช่วงที่ สภาฯ พิจารณา (อัศจรรย์ นิมิตรชัย,

2539) ส.ส.ในพรรคร่วมรัฐบาล และพรรคฝ่ายค้าน ต่างตั้งงบประมาณให้กระจายในเขตเลือกตั้งของตนเพื่อเป็นการสร้างผลงาน และสร้างฐานทางการเมือง การเมืองต่อไป เช่นเดียวกับการขยายการลงทุนของรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ที่นักการเมืองพรรคการเมืองที่เป็นเจ้ากระทรวงต้นสังกัดของรัฐวิสาหกิจเหล่านี้สามารถใช้เป็นกลไกในการตอบแทนกลุ่มทุนของตนการตัดทอนวงเงินงบประมาณจึงมักสร้างขัดแย้งทางการเมืองเสมอ (ณรงค์ชัย อัครเศรณี, 2541)

ภายใต้โครงสร้างระบบอุปถัมภ์ทางการเมืองนั้นยังมีผลให้ธนาคารแห่งประเทศไทยขาดความกล้าในการเปลี่ยนแปลงนโยบายการเงินที่สำคัญ เช่น การปรับช่วงการเคลื่อนไหวของค่าเงินบาทที่แม้จะได้รับการแนะนำจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศในปี 2537 (จาตุรนต์ ฉายแสง, 2541) โดยธนาคารแห่งประเทศไทยเกรงว่าการขยายช่วงการเคลื่อนไหวของเงินบาทจะทำให้เงินบาทมีค่าลดลงซึ่งจะส่งผลให้ภาคเอกชนโดยเฉพาะกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินที่มีหนี้ต่างประเทศจำนวนมากต้องขาดทุน (โปรดดูตารางที่ 6.13) ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินที่ให้การสนับสนุนทางการเงินกับพรรคการเมืองที่สำคัญ เช่น กลุ่มสหวิริยาสตีลอินดัสตรี, กลุ่มทีพีไอ, กลุ่ม ช.การช่าง, กลุ่มทีเอ, กลุ่มทีทีแอนด์ที และกลุ่มอิตัลไทย เป็นต้น นอกจากนี้หากมีการลดค่าเงินบาทแล้วกลุ่มอุตสาหกรรมเหล็ก เอ็นทีเอสสตีล และธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ บริษัทเหมืองแร่พัฒนาที่ดิน ของนายสวัสดิ์ หอรุ่งเรือง ซึ่งเป็นนายทุนที่สำคัญของพรรคชาติไทยต้องประสบปัญหาขาดทุนอย่างมาก (ดอกเบ็ญ ปีที่ 15 ฉบับที่ 195 เดือนกันยายน 2540 หน้า 47)

กลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินก็เข้าไปร่วมกิจกรรมทางการเมืองบางกลุ่มก็มีหนี้สินในสกุลเงินต่างประเทศจำนวนมาก เช่น กลุ่มสื่อสารโดยเฉพาะ ตระกูลเบญจรงค์กุล ที่เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ในบริษัทยูคอมนั้นเป็นกรรมการบริหารพรรคกิจสังคม, พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ผู้ถือหุ้นใหญ่เครือชินวัตรก็เป็นหัวหน้าพรรคพลังธรรม, นายณรงค์ชัย อัครเศรณี ผู้บริหารกลุ่มทุนการเงินบริษัทเงินทุน ฯ ที่เป็นกรรมการพรรคหน้าไทย นายภูษณ ปรีภัยมาโนช กลุ่มทุนสื่อสารให้การสนับสนุนพรรคความหวังใหม่ รวมถึงกลุ่มซีพี ซึ่งดำเนินธุรกิจด้านโทรคมนาคมในนาม กลุ่มบริษัท ทีเอ รวมถึงกลุ่มทุนพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่ให้การสนับสนุนทางการเงินกับพรรคการเมือง เช่น กลุ่มกฤษฎาพานครที่ให้การสนับสนุนพรรคความหวังใหม่ เป็นต้น (ปรีชา อุปโยคิน และ สุรีย์ กาญจนวงศ์, 2542: 119)

ตารางที่ 6.13 บริษัทที่มีหนี้ต่างประเทศ

หน่วย: ล้านบาท

ชื่อบริษัท	ภาระหนี้ต่างประเทศ	ผลขาดทุนอัตราแลกเปลี่ยน ที่ระดับ 1 เหยี่ยงู ฯ = 39 บาท
ปูนซีเมนต์ไทย	63,415.24	12,683.05
ปูนซีเมนต์นครหลวง	14,295.89	7,147.95
สหวิริยาสตีลอินดัสตรี	6,225.00	3,112.50
ทีพีไอ โพลีน	20,046.00	10,023.00
อะโรเมติกส์	10,442.98	5,221.40
ปิโตรเคมีแห่งชาติ	3,302.24	1,651.12
ทีพีไอ	46,511.95	23,256.00
ไทยพลาสติกและเคมีภัณฑ์	1,544.85	772.43
บางจากปิโตรเลียม	3,235.45	1,617.72
บ้านปู	13,104.07	4,914.62
เดอะโคเจนเรชั่น	9,832.84	1,229.11
เซ็นทรัลพัฒนา	979.32	489.66
แลนด์แอนด์เฮาส์	9,915.68	4,957.84
พรีอเพอริตี้เพอร์เฟ็ค	3,329.01	1,164.50
อิตาเลียนไทย	3,336.00	1,668.00
ช.การช่าง	637.50	159.25
ควอลิตี้เฮาส์	429.40	214.70
ศุภาลัย	450.00	225.00
เทเลคอมเอเชีย	21,888.00	19,944.00
ทีทีแอนด์ที	3,916.8	1,958.4
การบินไทย	34,871.51	9,066.59
โรบินสัน	4,161.85	2,080.92
สหยูเนี่ยน	3,971.56	992.89

ที่มา : จิตติศักดิ์ นันทพานิช และ สมลักษณ์ ศรีมาลี. 2542. จุดตายเศรษฐกิจไทย: ต้นตอแห่งปัญหา
และที่มาของหน่วยงานเศรษฐกิจไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น หน้า 112-113

นายไอฟาร์ ไชยประวัติ ประธานสมาคมธนาคารไทยในขณะนั้น ได้คัดค้านการแก้ไขนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนด้วยการขยายการเคลื่อนไหวของค่าเงินบาทเขาได้ให้สัมภาษณ์ปฏิเสธแนวความคิดการขยายช่วงการเคลื่อนไหวของค่าเงินบาทโดยเขามองว่าจะเป็นการส่งสัญญาณให้นักลงทุนต่างประเทศเข้าใจผิดว่าไทยกำลังลดค่าเงินบาท (ดอกเบี๋ย ปีที่ 15 ฉบับที่ 186 เดือนธันวาคม 2539 หน้า 30-38) นายไอฟาร์ ฯ นั้นมีบทบาทอย่างมากในฐานะที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจของนายบรรหาร ศิลปอาชาในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และยังทำงานด้านเศรษฐกิจร่วมกับนายอำนาจ วิรวรณ ขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในรัฐบาล พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ บทบาทของนายไอฟาร์ ฯ นั้นนับว่ามีความสำคัญต่อการดำเนินนโยบายการเงินในฐานะตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินโดยเฉพาะนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนในขณะนั้น นอกจากนี้เขายังมีบทบาทสำคัญในนามประธานสมาคมธนาคารไทยเสนอรัฐบาลตั้งกองทุนพยุงหุ้น ฯ ในปี 2539 (ดอกเบี๋ย ปีที่ 15 ฉบับที่ 186 เดือนธันวาคม 2539 หน้า 76) รวมถึงกองทุนเพื่อฟื้นฟูอสังหาริมทรัพย์ (ดอกเบี๋ย ปีที่ 15 ฉบับที่ 188 เดือนกุมภาพันธ์ 2539 หน้า 62)

การแข็งค่าขึ้นของเงินเหรียญสหรัฐ ฯ ทำให้ราคาสินค้าส่งออกของไทยมีราคาสูงกว่าราคาสินค้าชนิดเดียวกันของประเทศคู่แข่ง นอกจากนี้ในปี 2538-2539 ประเทศญี่ปุ่นที่เป็นตลาดส่งออกสินค้าที่สำคัญของไทยประสบกับสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำรุนแรงโดยเฉพาะปัญหาเรื่องเงินฝืด เงินเยนญี่ปุ่นได้อ่อนตัวลงตัวจากอัตราแลกเปลี่ยน 26.46 บาท ต่อ 100 เยน ในปี 2538 เป็น 23.17 บาท ต่อ 100 เยน ในปี 2539 และ 22.42 บาท ต่อ 100 เยน ในช่วงกลางปี 2540 การอ่อนค่าของเงินเยนทำให้ราคาสินค้าส่งออกของไทยไปญี่ปุ่นมีราคาที่สูงขึ้น การส่งออกสินค้าไปญี่ปุ่นเริ่มชะลอตัวลงในขณะที่ไทยนำเข้าสินค้าเพิ่มขึ้นส่งผลให้ไทยขาดดุลการค้า และดุลบัญชีเดินสะพัดมากขึ้นในปี 2538 และ 2539 นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนของไทยที่เคยดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศ และเป็นผลประโยชน์ต่อภาคการส่งออก ในปลายทศวรรษ 2530 กลับเป็นนโยบายที่ทำให้เกิดการไหลออกของเงินทุน และส่งผลเสียต่อภาคการส่งออกสินค้าของไทย โดยในปี 2539 การส่งออกของไทยเริ่มชะลอตัวลงมีการลดลงของสินค้าส่งออกหมวดที่สำคัญ เช่น เสื้อผ้า, สิ่งทอ, แผงวงจรไฟฟ้า, กุ้งแช่แข็ง และรองเท้า ในขณะที่การนำเข้าที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลเพิ่มขึ้นอย่างมาก ในปี 2539 ไทยขาดดุลบัญชีเดินสะพัดสูงถึง 372.15 พันล้านบาทคิดเป็นร้อยละ 7.9 ของ GDP

การดำเนินนโยบายการเงินที่ผิดพลาดของธนาคารแห่งประเทศไทยตั้งแต่ปัญหาในธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ, ปัญหาการคงอัตราดอกเบี้ยสูงในประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดดุลบัญชี

เดินสะพัดโดยขาดความกล้าหาญในการใช้นโยบายการคลังในประเทศ และการใช้นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนที่ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในตลาดการเงินระหว่างประเทศ ส่งผลให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจขนาดใหญ่ขึ้น ความผิดพลาดของธนาคารแห่งประเทศไทยเกิดขึ้นจากโครงสร้างทางการเงินที่ส่งผลให้นักการเมืองกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินเข้ามาบีบบังคับในการดำเนินนโยบายการเงินของประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินนโยบายการเงินกลับปล่อยให้ให้นักการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินแสวงหาประโยชน์จากนโยบายการเงินอย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งภายในองค์กรธนาคารแห่งประเทศไทยประกอบกับการที่มีผู้บริหารหน่วยงานที่ขาดจริยธรรมของการเป็นนายธนาคารกลางที่ดี

6.4 สรุปท้ายบท

ความล้มเหลวของนโยบายการเงินเกิดจากปัญหาในเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจการเมืองของไทย สภาวะโลกาภิวัตน์ทางการเงินเป็นปัจจัยภายนอกที่สนับสนุนให้ทางการโดยธนาคารแห่งประเทศไทยน่านโยบายการเปิดเสรีทางการเงินมาใช้ เพื่อดึงดูดเงินทุนต่างประเทศเข้ามาพัฒนาเศรษฐกิจไทย การเปิดเสรีให้เงินทุนต่างประเทศไหลเข้าออกอย่างเสรี การประกาศลอยตัวอัตราดอกเบี้ยเงินฝากเงินกู้ในประเทศ นั้นทำให้เงินทุนต่างประเทศไหลเข้ามาจำนวนมากเศรษฐกิจไทยขยายตัวสูงส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดดุลการชำระเงิน และปัญหาสถาบันการเงินในประเทศ

การที่ธนาคารแห่งประเทศไทยแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการใช้มาตรการดอกเบี้ยโดยกดดันให้อัตราดอกเบี้ยอยู่ในระดับสูงเพื่อลดอุปสงค์โดยรวมในประเทศ แต่มาตรการดังกล่าวกลับทำให้ปัญหาเศรษฐกิจดังกล่าวรุนแรงขึ้น เนื่องจากการเปิดเสรีทางการเงินทำให้ภาคเอกชนสามารถระดมเงินทุนจากต่างประเทศผ่านกลไกของ BIBF และระดมทุนผ่านตลาดทุนต่างประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้นโยบายการเงินผ่านกลไกอัตราดอกเบี้ยในการแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดไม่ได้ผล และขาดการใช้มาตรการทางการคลังร่วมในการแก้ไขปัญหาโดยเฉพาะการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่คัดค้านการเพิ่มการใช้จ่ายงบประมาณของรัฐบาลและการลงทุนของรัฐวิสาหกิจ

การใช้นโยบายการเงินที่มีความขัดแย้งกันเองของนโยบายอัตราดอกเบี้ยการเปิดเสรีของการไหลเข้าออกของเงินทุนต่างประเทศโดยใช้นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ เกิดขึ้นในขณะที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญ คือ การเข้ามามีบทบาทในการดำเนินนโยบายการเงินของนักการเมืองนายธนาคารที่ได้รับการสนับสนุนจากนักการเมืองพรรคการเมืองที่มาจากพรรคเลือกตั้งบทบาทของนักการเมืองนายธนาคาร นักการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินภายใต้ระบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ทางการเมือง ประกอบกับความเสื่อมในจริยธรรมของผู้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทยส่งผลให้ ความเป็นอิสระและประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยลดลงจากเดิม

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินกับนักการเมืองพรรคการเมืองทำให้ประสิทธิภาพในการกำกับตรวจสอบสถาบันการเงินในประเทศลดลง กรณีปัญหาในธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ และบริษัทเงินทุนเอกชนกิจ เมื่อธนาคารแห่งประเทศไทยไม่สามารถแก้ไขปัญหาสถาบันการเงินในประเทศได้ ประกอบกับเกิดความตกต่ำลงของภาคอสังหาริมทรัพย์และราคาหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ทำให้ความเสียหายในสถาบันการเงินในประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดปัญหาสถาบันการเงินในประเทศทั้งระบบในปี 2539-2540

ปัญหาสถาบันการเงินในประเทศและปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดได้ขยายตัวสูงขึ้นพร้อมกับเกิดการเปลี่ยนแปลงในค่าเงินเหรียญสหรัฐ ๕ ที่มีค่าเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับค่าเงินสกุลอื่นส่งผลต่อการส่งออกที่ลดลงในขณะที่การนำเข้าเพิ่มสูงขึ้น ภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเงินกับนักการเมืองพรรคการเมืองดังกล่าว รัฐและธนาคารแห่งประเทศไทยไม่สามารถเปลี่ยนแปลงนโยบายการเงินที่รุนแรงโดยเฉพาะการปรับค่าเงินบาทให้มีความยืดหยุ่นได้มากนัก ในทางตรงข้ามด้วยความผิดพลาดในการบริหารนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนของธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงใช้เงินทุนสำรองจำนวนมากในการรักษาค่าเงินบาทจากการโจมตีของกองทุนเก็งกำไรค่าเงินเนื่องจากกองทุนเหล่านี้เห็นว่าค่าเงินบาทมีค่าสูงเกินไป การโจมตีค่าเงินบาททำให้นักลงทุนต่างไม่มั่นใจในสภาพเศรษฐกิจไทย เกิดการไหลออกของเงินทุนต่างประเทศส่งผลให้เกิดการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศอย่างรุนแรง เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวธนาคารแห่งประเทศไทยจึงต้องประกาศเปลี่ยนแปลงนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนในกลางปี 2540